

د کتاب نوم: رایه اچونه او د راتلونکې لپاره مبارزه- **د افغانی انتخاباتو لارښود**

لیکوالان: دوکتور بابک خلعتبری او کارنیلوس ادیبار

ژیارونکي: امان الله ایمان

چاپ کال:

چاپ وار: دوهم

Ketabton.com

د پوهاند و دیر سریزه

لارښود کتاب ((انتخابات په افغانستان کې)) چې په اصل کې په انگریزی ژبه د دوکتور بابک خلعتبری او کارنیلوس ادیبار په لاس ليکل شوي، د KONRAD-ADENAUER-Stiftung موسسي لخوا د ژبارې په موخيه ماته راکړل شو.

ياده دې وي، چې ژباهه يو پیجلى کار دی، ځکه له يوې ژبې خخه د يو متن بلې ژبې ته اړول، دا ايجابوي چې باید هغه اصلي مفهوم پکې وسائل شي او امانت او صداقت پکې په نظر کې ونيول شي، په دې مانا، چې ژبارن په متن کې نه يوه کليمه يا جمله زياتولي شي او نه بې تري کمولی شي. دې ته په کتو، ددغه کتاب په ژباهه کې زه درنو لوستونکو ته خپل نظر داسي خرګندوم:

د ليکوالانو په سریزه سربيره، دغه کتاب، داسي خیزونه له ځانه سره لري چې د افغانستان د اوسيني نظام په اړه او د هغو کسانو لپاره يو لارښود دی چې د افغانستان ملي شورا ته د کانديديدو هيله او هود لري.

دوى ته د کانديديدو شرایط، د انتخاباتي مبارزي د مخته وړلو لاري چاري او د برياليتوب رازونه او د خلکو د خدمت لپاره ددوى په اقدام کې موفقیت ته د پاملرنې لاري چاري وربني.

له بله اړخه، دغه لارښود کتاب، د افغانستان د خلکو ((رايه ورکونکو)) لپاره يو لوی خدمت هم دی. ځکه دوى ته خپل په شرایطو برابر کانديدان وړپېژني او د رايه ورکولو تر ورڅي پوري دوى ته په دې اړه لازمي لارښوونې ورکوي خود خبل استازی د تاکلو په اړه په بنه توګه قضاوت وکړي شي.

په دغه کتاب کې چې څینې معلومات وړاندې شوي، بنائي په اوس وخت کې موافق او بشپړ نه وي ځکه له کومو منابعو خخه چې ليکوالانو استفاده کړي ده، هغه په پخوا کلونو(۵۰۰م) کې چاپ شوي دي.

په عمدي توګه ددغه لارښود کتاب، رسمي راپورونه او له کارپوهانو سره مرکې، د ((افغانستان د ارزوني او تحقیق بنیاد)) له خوا د ولسي جرگې او ولايتي شوراګانو د انتخاباتو بالمشاهده رپورت، د ۲۰۰۵ کال د افغانستان د انتخاباتو لپاره د اروپائي کميسيون د مشاهداتي پلاوي وروستي رپورت، د انتخاباتي چارو د تنظيم د گډ ارگان رپورت، په ۲۰۰۵ کال کې د افغانستان د ازادو او عادلانه ټاکنو د عمومي بنسټ رپورت او د ايلدر او اندر او ايلدرو له خوا په ۲۰۰۵ کال کې د افغانی انتخاباتو تحليل او خيړنه په بر کې رانيسې.

په لومړۍ برخه کې د عمومي تحليل او لارښونې اساس د ((خنګه کولی شو چې ټاکني وګټو؟ د کارپوهانو تجربې)) تر عنوان لاندې د خپروونې چې مانيلا((فلیپین)) د اجتماعي حکومتی پاليسې د مرکز او د konrad- Adenauer- Stiftung له خوا په فلپین کې چاپ او تهیه شوي، تشکيل شوي دي.

په پای کې، په افغانستان کې انتخابات د کتاب د ژبارن په توګه، درنو لوستونکو ته دا وړاندېز وکرم چې ددغه لارښود کتاب مطالعه په ځانګړې توګه په افغانستان کې ټاکنو ته د کاندیديدو په اړه او د رايه ورکونکو د پوهاوي لپاره یو ګټور اثر دي. څينې خال خال تېروتنې چې په کې شته، هغه په خپله د افغانانو دنده بولم چې په خپله ددغه شان کتابونو په تاليف، طبع او تکثیر باندي لاس پوري کړي او له تېروتنو پرته یې د عامه افغان ولس مخي کېردي.

په درنښت

پوهاند دوکتور ودیر صافی

د کابل پوهنتون

د حقوقو او سیاسي علومو پوهنځي

د نړیوالو اړیکو د ټیپارېمنټ رییس

سریزه

گرانه لوستونکیه!

تر محضی ټاکنو ولسوکی ډیره پراخه ده. د اساسی حقوقو د ژوند ټول عناصر، د قانون واکمنی، د لړه کيو حقوق، او بنه حکومتداری په بر کې رانګاري، خو ديموکراسۍ تل په انتخاباتو باندي پیلېږي. د ۲۰۰۹ کال ټاکنې لکه خنګه چې ریچارډهولبروگ دا خبره کړي ده ((يو ستونزمن کار دی چې تر هر دول شرایطو لاندې ترسره کېږي، په خانګړې توګه کله چې د جګړې په حالاتو کې تر عادي حالاتو په ډير لوره کچه ترسره شي. هیڅ ټاکنې بشپړې نه وي او دغه ټاکنې له دول دول ستونزو سره مخ وي. هيله داده چې په خلورو سیاسي چوکاتونو کې د ۲۰۱۰ کال ټاکنې په بنو شرایطو کې ترسره شي.)) د سیاسي هرج مرج له یوې اوبردي مودې وروسته، افغانان په دې تووانيدل چې د دوهم څل لپاره له ۲۰۰۱ کال وروسته د یوه وګري په توګه د خپلو مورد نظر نوماندانو د انتخاب لپاره استفاده وکړي. انتخابات د افغانستان د خلکو تر قوي فرد پورې منحصر د یو فرصت په توګه د ملي هویت او ولسي هویت د ساتنې لپاره دي، چې په هغه کې نه یوازې د رايی کارل مهم دي، بلکې ضرور ده چې سیاسي دګر ته نوي ګوندونه او نوي خیرې راوزې. دې خبرې ته په پام چې ډيری افغانان تر ديرشو کم عمر لري، باید یو متقابله پوهاوی رامنځته شي خو ټول وپوهېږي چې حاکمه پوهې طبې، نه یوازې افغانستان ې له خپلو نیکونو خخه په میراث نیولی، بلکې افغانستان د خپلو ماشومانو مدیون او پوروری هم بولي دا په دې مانا ده چې باید راتلونکی نسل ته موکه ورکړل شي خو له سیاسي اړخه په دوهم پراو پارلماني ټاکنو کې، تر ډيره دخیل وي، انشالله. ددغه لارښود کتاب موخه د انتخاباتو د بهير په اړه د عمومي پوهې لورول دي چې ددغه کتاب په مطالعې سره یو شخص کولی شي د اساسی حقوقو، نقشونو، او بناري مسؤوليتونو په اړه د یوې ولسوکۍ د الګو په محدوده کې خه زده کړي. دغه کتاب نه یوازې عامه خلکو او فعاله او واقعي نوماندانو ته خانګړې او خاص معلومات ورکوي، بلکې د خبریالانو او د رسمي حکومتي چارواکو لپاره هم ګټور لارښود دي.

دادغه لارښود عمدہ مخاطبان هغه کسان دي چې د خپلې نوماندې په اړه سوچ کوي. موږ غواړو له هغې پروسې خخه ملاتېر وکړو چې په هغه کې هغه کسان چې غواړي یو لړ عمدہ موضوعات او پښتنې مطرح کړي او دغه ته وردننه شي او بریالي نوماندان باید ددې په اړه فکر وکړي، مخکې تر دې چې د نوماندې پانې وسپاري او رسمما خان مطرح کړي. دوهم، دغه کتاب د یوې انتخاباتي سیالي د پرمختګونو به اړه یوه ستراتېژي ده، نو له همدي امله، دغه لارښود کتاب، درې برخې په بر کې لري:

لومړۍ برخه یې د هر فرد لپاره اساسی سیاسی معلومات وړاندې کوي.

دوهمه برخه یې، له هغه کسانو سره مرسته کوي چې د خپلو چانسونو په اړه سوچ کوي. دغه برخه د یو تیم یا دلې د جوړولو په اړه اولیه معلومات او د نوماندانو لپاره د انتخاباتو د ستراتیژی د پراختیا موکه په لاس ورکوي.

دریسمه برخه یې، د یوې ریښتونې مبارزې د مخته وړلو په منظور د لوړې روحې په درلودلو سره له تاسو سره مرسته کوي. د کتاب ضمیمي هم مهم حقوقی معلومات او دغه شان د سیاسی ګوندونو لیست وړاندې کوي.

د پورتنيو اهدافو په مطالعه، په پوره یقین سره ویلی شو چې دغه لارښود کتاب د افغانی ټولنې د اوس او راتلونکي لپاره له زیات ارزښت خخه برخمن دی. حاضر کتاب د افغان ولس د هیلو لپاره علمي لارښونې په برکې رانګاري، چې نه یوازې د لسیزو جګرو غمونه یې گاللي، بلکې لوره سلنې افغانان د بیسوادي، غربت، قومي اختلافاتو او دیته ورته نورو خخه اغیزمن دی او دغه شان د قدرت غوښتونکو جګرو له افاثو خخه هم متاثر شوي دي. افغان ولس، د نورو ولسونو په شان، د یو مرفعه او سوکاله ژوند په موخه د خپلې ټولنې د پیژندلو او پرمختګ حق لري خو ددې متمدنې او پرمختلې نږي د یو سوله خوبنونکي کورنۍ په توګه یوه برخه شي.

په ځانګړې توګه هغه کسانو ته بیله پاملنډ شوی ده چې د ټولنې د راتلونکي پراختیا لپاره په ټاکنو او میکانیزم کې یې له حقوقی، سیاسي، او ټولنیز نظره دخیل وو او له بله اړخه هم د خپلې ټولنې ورځنې ژوند ته د پرمختګ لپاره د افغانستان د خلکو د استازیتوب او د پارلماني او قانون جوړونې له لاري دي.

هیله من یم چې د افغانانو لپاره دغه له ارزښته ډک خدمت او مرسته، ددوی په ملي ژبو وژبړل شي او نشر ته وسپارل شي خو مطالعه کړل شي او د هیواد په پوهنتونونو کې په ځانګړې توګه د حقوقو او سیاسی علومو په پوهنځی او نور حقوقی او سیاسي اړوندہ موسسو کې د درسي مرستندوي په توګه ځای ونیسي. پرته له شکه، دغه کتاب د افغانانو د حقوقی او سیاسي ځیره کې، په برخه کې غټه مرسته کوي او له هغه سره چې د خپل هیواد لپاره د خدمت په موخه د استازی کیدو هیله لري.

غواړم له کارنیلیوس ادیبار Cornelius Adebahr Rttig Thomas خخه ددغه لارښود کتاب د مسودې د تکمیل په برخه کې د مرستې، او له توماس روتیگ Thomas د مسودې د نهایې کولو په موخه د ګن شمیر ورکشاونو د په لاره اجولو او دغه شان له هغه کسانو خخه چې ددغه مهمې پروژې په بشپړیدو کې یې له ما سره ملګریتوب کړي، منته او کورودانی وکړم.

رأيه اچونه او د راتلونکي لپاره مبارزه

د افغانی پاکنو لارښود

د کتاب نوم: رایه اچونه او د راتلونکي لپاره مبارزه- د افغانی انتخاباتو لارښود

ليکوالان: دوکتور بابک خلعتبری او کارنیلوس اديبار

ژیارونکي: امان الله ایمان

چاپ کال:

چاپ وار: دوهم

مندرجات

سریزه

۱-په افغانستان کې ولسوواکي

۱- ولسواکي په افغانستان کې

دا کتاب د افغانستان د تاکنو په اړه یو لارښود دی. که خه هم تاکني د یو ولسواک نظام لپاره یو مهم عنصر دی، خو تاکني که ((ازاده او عادلانه)) هم وي، په خپله ولسواکي نه شي راوستلي، د افغانی نظام ډير مهم او د قدر وړ عناصر لکه تاریخي اساسات او نوي عناصر، لاندې تاسو ته وړاندې کوو.

۱،۱ اوسني نظام

د ۲۰۰۴ کال د افغانستان اساسی قانون دا خبره په ډاګه کړي، چې افغانستان یو اسلامي او ولسواک دولت دی، چې یو ولسمشر، ملي شورا او نور گن سيمه يېز حکومتونه لري.

۱،۱،۱ اجرایه څواک

د افغانستان د مرکزي حکومت اجرایه خانګه، د ولسمشر دفتر، د ولسمشر دوو مرستيالانو، لوی خارنوالي، اوسني ۲۵ وزیرانو، دغه شان ځینو خپلواکو ارگانونو او نورو د مرکزي حکومت ادارو ته شامله ده.

د افغانستان د اسلامي دولت ولسمشر د مستقيمه تاکنو او پتو رايوا له لاري د یو پنځه کلنۍ دورې لپاره تاکل کېږي، چې حد اکثر دوه دورې ولسمشر کولی شي خدمت وکړي. ولسمشري خوکۍ ته نوماندان له خپلې نوماندي سره جوخت، خپل دوه مرستيالان هم کاندیدوي. ولسمشر په اکثریت مطلق سره تاکل کېږي، که چيرې یو نوماند هم تر ۵۰ سلنې زیاتې رايې خپلې نه کړي، د دوو هغه نوماندانو ترمنځ، چې تر نورو یې زیاتې رايې ګټلي، تاکنې دوهم پراو ته درومي.

ولسمشر د وسله والو څواکونو د اعلى سرقوماندان او د دولت او کابینې په راس کې وي. معمولا ولسمشر به وزیران، لوی خارنوال، د افغانستان بانک ریيس، د ستري محکمي غږي، د خپلواکو کمیسیونونو مشران او د ځینې نور پوستونه د ولسي جرګي په تایید مقررو وي.

د ۲۰۰۴ کال د اکتوبر په میاشت کې حامد کرزى د ۵۵،۴ سلنې رايوا په ترلاسه کولو، په لومړۍ پراو تاکنو کې د افغانستان ولسمشر وتاکل شو. دده دوه مرستيالان هر یو احمدضيا مسعود او محمدکريم خليلي دي. د دوى د لوړې (تحلیف) مراسم،

د همدهونه کال د ډسمبر په ۷۰ مه نیته ترسه شول. ۲۵ تنه وزیران وتاکل شول او د ملي شورا له تایید وروسته بي په خپلو دندو پیل وکړ.

۱،۱،۲ مقننه څواک:

دوه مقننه مجلسونه (ولسي جرګه او مشرانو جرګه) د قانون جوړونې تر تولو لور ارگانونه دي، چې د ولس د ارادو خرگندوونکي او دغه شان د ټول ملت استازې وي (د اساسی قانون ۸۱ مه ماده). د ۲۰۰۴ کال د اساسی قانون پر بنست، ملي شورا يا پارلمان له دوو مجلسونو خخه جوړ دي، ياني مشرانو جرګه (د مخورو يا مشرانو مجلس) او ولسي جرګه (د ولس مجلس) دي. ملي شورا د لوړۍ خل لپاره د ۲۰۰۵ کال په ډسمبر کې د انتخاباتو په پایله کې خپله لوړنۍ غونډه ترسه کړه. د ولسي جرګې غږي د پنځو کلونو لپاره د ازادو، نیغو، او پتو رایو اچونې له لارې د ولايتونو په ټاکنیزو حوزو کې وتاکل شول. اوسمهال په ولسي جرګه کې ۲۴۹ خوکې شته. اساسی قانون په دي اړه ۲۵۰ حداکثر خوکيو باندي تصریح کړي ده. خوکې د ولايتونو ترمنځ د نفوس په اساس ويشنل شوې دي (ضميمه وګوري) ټولې اته شپیته خوکې او له هره ولايته دوو خوکې د پنځو لپاره خانګړې شوې دي. لس خوکې کوچيانو ته خانګړې شوې، چې له هغه خخه درې دانې د پنځو لپاره دي. ولسي جرګې ته نوماند کس بايد د کاندیدوالې پر مهال ۲۵ کلن وي.

مشرانو جرګه ۱۰۲ غږي لري، چې یو لړې د ولسمشر له خوا انتصاب شوې او بل د غيرمستقيمو انتخاباتو له لارې او د ولسي جرګې او ولايتي شوراګانو د انتخاباتو په ترڅ کې له ولسواليو يا ناحيو خخه دي، چې یو په دربیمه برخه غږي بي د خلورو کلونو لپاره له ولايتي شوراګانو خخه تاکل کېږي. او د ناحيوی شوراګانو له لارې یو په دربیمه بي د دریو کلونو لپاره تاکل کېږي او یو په دربیمه برخه بي د ولسمشر له لوري د نظر خاوندانو او باتجربه کسانو له ډلي، د پنځو کلونو لپاره تاکل کېږي، چې پنځو سلنې به پکې نېټې وي. له دي امله چې تر یوې نامعلومې مودې پوري د ولسواليو يا ناحيو ټاکنې وڅندېږي، یوه لنډمهاله حل لاره ورته ولټول شوه چې ولايتي شوراګانې دوو کسه خپل غږي مشرانو جرګې ته (یو د خلورو کلونو لپاره او بل د ناحيوی ټاکنو تر ترسه کیدو پوري د دریو کلونو لپاره) وتاکل شول. په دي ترتیب، ۱۱۲ برخه (غیرمستقيم) د تاکلو سیپیونو لپاره وتاکل شول او تر هغې دوام به لري چې ناحيوی شوراګانې جوړې شي. د مشرانو جرګې غږي بايد د انتخاب يا انتصاب پر مهال د ۳۵ کلنې عمر بشپړ کړي وي.

د ملي شورا غوري باید افغانی تابعیت ولري او يا تر نوماند کيدو، تاکل کيدو يا مقرریدو لس کاله وړاندې بې د افغانستان تابعیت ترلاسه کړي وي. په یو وخت کې د دواړو مجلسونو ولسي جرګي او مشرانو جرګي غږيتوب ناشونی دی. د ملي شورا غوري د جرمنونو له قانوني تعقیب خخه خوندي نه دي.

ملي شورا په کال کې په دوو غونډو کې سره راتولیېري او د دغه غونډې وخت په کال کې نهه میاشتی دی. غونډې به بشکاره جوړېري، پرته له هغه چې ریبیس یا لېر تر لېر د ملي شورا ۱۰ تنه غوري بې د پټوالی وړاندیز وکړي او شورا هم ورسه هوکړه وکړي.

د قوانینو او پالیسيو مسوده د ولسمشر د دفتر، انفرادي وزارتونو او يا ملي شورا له لاري ترتیبېري او د دواړو مجلسونو له تصویب او د ولسمشر له توشیح وروسته، د قانون په توګه مدل کېږي او مرعى الاجرا به وي. مشخص قانوني اسناد(قواعد، لارښونې، ارشادات او نور دیته ورته) په انفرادي توګه د وزیرانو له خوا هم تصویب کیدی شي. ملي شورا باید یو تقنیني فرمان یا یو وړاندیز شوی سند تر تقدیمیدو یوه میاشت وروسته موده کې تصویب کړي. د اساسی قانون ۹۴ مې مادې دا خبره په ډاګه کړي ده چې:

د اساسی قانون له ۹۰ مې مادې سره سم، ملي شورا لاندې دندې په غاړه لري:

- ۱- د تقنیني فرمانونو او قوانینو لغو، تصویب یا تعديل.
- ۲- د اقتصادي، ګلتوري، ټولنیزو، تکنالوژیکو او پراختیابی پلانونو تاییدول.
- ۳- د دولتي بودیجې تایید او د پورونو د بنبلو یا ورکولو اجازه.
- ۴- د اداري واحدونو رامنځته کول، لغوه کول او یا تعديلول.
- ۵- د نړیوالو معاهداتو مدل او له نړیوالو معاهدو سره د افغانستان پیوسته کیدل یا د پیوسته کیدو له فسخ کیدو سره موافقه.
- ۶- نور په اساسی قانون کې مندرج واکونه او صلاحیتونه.

- قانون د ملي شورا د دواړو مجلسینو هغه مصوبې ته ویل کېږي، چې د ولسمشر له لوري توشیح شوی وي، پرته له هغه چې په اساسی قانون کې بې اړه بل چول یادونه شوې وي.
- که ولسمشر د ملي شورا له مصوبې سره موافق نه وي، کولی شي دغه مصوبه د تقدیم له نیټې وروسته د پنځلسو ورڅو په ترڅ کې د موجه دلایلو له یادولو سره ولسي جرګي ته بېرته رد کړي.
- د دغه مودې په سرته رسیدو سره او یا هغه وخت چې ولسي جرګه دغه مصوبه دوهم څل د ټولو غړو د دوو څلتو اراو باندې تصویب کړي، مصوبه توشیح شوې بلل کېږي او نافذه ده.

- (په دري او پښتو په اصلې متنونو کې د ڙبني توپير له امله څينې کسان دا خبره کوي چې ولسمشر کولي شي، له پنځلسو ورڅو وروسته قانون رد يا مخالفت ورسره وښي).

د ټاکل شوبو استازو په توګه، د ولسي جرگې غړي د هیواد د ټول ولس استازیتوب کوي او یوازې د هغه کسانو استازی نه دي چې ده ته يې رایه ورکړې ده. د ملي شورا د ټولو غړو دنده ده چې د خپل ولايت يا ناحيې يا ولسوالۍ (په طبی توګه د خپل هیواد) د موکلينو د ګټو او غوبښنو په نظر کې نیولو سره د قوانینو په اړه تصميم ونيسي. په داسې حال کې چې ټولو ته روښانه ده چې څينې وخت خلک ددغه علاقو په ترسره کولو کې پوره یو له بله سره موافق نه وي، خو دا هم تر لمر روښانه ده چې قانون هم د یوې ځانګړې ډلي په خدمت یا پښو کې نه شي پريوتی.

۱،۱،۳ ولایتي شوراګانې:

له ۲۹ پوري د مناسبو غړو په درلودلو سره د هر ولايت د نفوس په کچه ۳۴ ولایتي شوراګانې لري او په یوه انتخاباتي حوزه کې ټاکل کيږي. نوماندان باید په هغه ولايت کې هستوګن وي په کوم کې چې انتخابيري او نه شي کولی یو وخت هم د ولسي جرگې لپاره او هم د ولايتی شورا لپاره کانديد شي. د ټاکنو او سنی قانون دا خبره روښانوي چې په ولايتی شورا کې یو په خلوره خوکې، د بخڅو لپاره سائل شوې دي (۲۹مه ماہ، لومړي ث پراګراف) ولايتی شوراګانې اوس هم په دې لته کې دی چې د افغانستان د حکومت د فرعی پوريو په توګه خپل اغیز روښانه او مشخص کړي. تر اوسه په لاندې برخو کې ولايتی شوراګانې اغیز او نقش لري:

- د خپلو منتخبو غړو له ډلي د اکثریت په ټاکلو سره، مشرانو جرگې ته د خپلو ولايتی استازو ټاکل.
- د ولايتونو په پراختیا کې ګډون (لكه اقتصادي، روغتیاپی، بنوونه او روزنه، د بیارغونې موضوعات) او د اداري چارو پرمختګ.
- د ولايت له ادارې سره په ګښو موضوعاتو کې د پراختیاپی پلانونو په ګډون مرسته، همکاري سلا مشوره او خارنه.

۱،۱،۴ تاکنیز نظام:

په افغانستان کې په تاکنو کې د گډون لپاره د رایه ورکولو حق بنخو او نرانو ته تر ۱۸ کلنۍ پورته ورکړل شوی دی.

ولسمشر د دوه پړاویزه سیستم پر بنستې تاکل کېږي، او په لومړي پړاو کې یو کاندید تر ۵۰ سلنې زیاتو رایو په ترلاسه کولو سره تاکل کېږي، که چیرته هیڅ کاندید هم تر ۵۰ سلنې زیاتې رايې ترلاسه نه شي کړي، د زیاتو رایو د ګټونکو ترمنځ به دوهم دور تاکنې ترسره کېږي چې د دوهمي دورې وړونکي کس ولسمشر دی.

د ولسي جرګي د تاکنو په اړه، د ۲۰۰۵ کال د اپریل میاشتې د ۲۹ مې نیټې فرمان، د تاکنو قانون د ولسمشری مانۍ له لوري مدل شوی دی، د واحد او د نه انتقالیدو وړ (SNTV) د رايې په سیستم باندي یې تصریح کړي ده، او د تاکنو اوسني قانون هم دغه سیستم منلى او ساتلى دی. د SNTV پر اساس، هر افغان چې د رایه ورکولو قانوني شرایط پوره کړي، په یوه تاکنې حوزه (ولايت) کې یو کاندید ته د یوې رایه ورکولو حق لري. د SNTV د سیستم اساسی ګټي دادي چې دغه سیستم رایه ورکونکي ته په ډيره اسانه توګه تشریح کیدي شي او دغه شان، د شمیرلو لپاره هم ډير اسان دی، په ورته وخت کې، دغه سیستم خپلواکو نوماندانو ته ډاد ورکوي. په همدي وخت کې، SNTV د فردې کسانو د سیاست د هڅولو لامل کېږي، چې د سیاسي ګوندونو د اغیز د کمیدو لامل کېږي، ځکه تول رایه ورکونکي به د ځانګړو کسانو په لور ورمات وي، بشای په یو ولايت کې یو ګوندي کاندید زیاتې رايې وګټي، خو په عین وخت کې، ډيرې لېڅوکي به دغه ګوند خپلې کړي وي. په حقیقت کې، په کابل کې ډيری نوماندان ولسي جرګي ته د ۲ سلنې خڅه په کمو رایو یوه خوکې وګټله. په داسې وخت کې، که د یوه ګوند پلویان تول خپل یو تکړه نوماند ته رايې ورکړي، په اصل کې دغه ګوند دغه تولې رايې ((ضایع)) کړي دي، چې د بل ګوند له دوهمه درجه کاندید سره ډير توپیر لري. دا به د هغه ګوندونو لپاره یوه اغیزمنه تګلاره وي چې په ډير پام سره خپل تول اړوند کاندیدان منظم کړي او په دې هڅه کې وي چې خپل تول پلویان په دې وپوهوي چې خپلې رايې یې طرفانه وویشي.

دغه شان کیدي شي SNTV سیستم کاندیدان د ملي اجندې پراختیا ته د هڅولو پرڅای، سيمه بیزو، قومي او قبیلوي موضوعاتو ته د لمن وھلو له امله د پارلماني سیاست په موثر پرمختګ باندي منفي اغیز پربیاسي او د سيمه بیزو او قومي ایتلافونو او ګروپونو د رامنځته کيدو لامل شي. بالاخره، SNTV د بنخو لپاره د ساتل شویو څوکیو له یو څای کیدو سره، کولی شي په هغه څایونو کې چې بنځې له تیټو سطحونو د نرانو مقام ترلاسه کوي، په ځینو حالاتو کې یو غیردیموکراتیک روښانه او د لیدلو ور اغیز پربیاسي. د استازیتوب یو مناسب سیستم، چې په

هغه کې بنجینه کاندیدان هم د گوند په لیست کې شامل وي، کولی شي په شورا کې د بنخو په گدون مثبت اغیز پریباسي، پرته له دې چې دې پام وشي چې مخالف نزان له غیرديموکراتيک او غيرعادلانه چلن خخه گيلی او شکایتونه کوي.

اساسي قانون دا خبره روپیانوی چې په ولسي جرګه کې خوکۍ د ولايتونو ترمنځ د نفوس په اساس ويشنل شوې دي. ددغه حکم پلي کول به له ستونزو خالي نه وي، ځکه نه يوازي دا چې د ولايتونو د ولسواليو او ناحيو د پولو ستونزې حل شوې نه دي، بلکې د افغانستان د نفوس په اړه مثل شوي ارقام هیڅ تراوسه په لاس کې نشته. په افغانستان کې وروستي سرشمیرنې (احصائيه) په ۱۹۷۹ کال کې ترسره شوه چې يوازي د ځينو ځانګړو ولايتونو او تر نصف د زیاتو ټګريو برخه یې په بر کې رانیوله. په ولسي جرګه کې د خوکیو تخصیص او ويشنه، په ۲۰۰۵-۲۰۰۴ کلونو کې د ترسره شوي کور په کور سروي او د ۱۹۷۹ کال د نامکملې سرشمیرنې په اساس ترسره شوي ۵۵.

۱.۱.۵ اساسی مجریان:

- د تاکنو خپلواک کمپیسیون(IEC) په افغانستان کې د تاکنو د تولو موضوعاتو او ټولپوبنستني د تولو ډولونو په اړه د خارنې او ادارې واک او مسؤولیت په غاړه لري. (د اساسی قانون ۱۵۶مه ماده) دغه کمپیسیون د ۲۰۰۵ کال د جنوری په میاشت کې د (۹) تنه افغان غږي درلودل، چې د دغه کمپیسیون د ریيس او د ریيس د مرستیال په شمول ټول د ولسمشر له خوا مقرر شوي وو. د IEC له لوري به ټول پلانونه او دستورالعملونه خپرېږي. د تاکنو ولايتي دفترونه(PEOS) په هر ولايت کې د CEO د هر ولايت د سکرتريت د ځانګې په توګه تاسیس شوي دي. دغه دفترونه په خپل اړونده ولايت کې د تاکنو د جريان د تنظيم د نظارت مسؤولیت او د تاکنو د فعالیتونو د همغږي کولو مراقبت په غاړه لري او ټول ولايتي کارکوونکي به سره منظموي.
- د تاکنیزو شکایتونو کمپیسیون(ECC)، د تاکنو د قانون د ۵۲مې مادې په امر د کاندیدانو د قانوني خندونو او تاکنیزو تیروتنو په اړه د رارسیدلو شکایتونو د پربکړې او خیرنې دنده په غاړه لري. ECC پنځه غږي لري، یو افغان د سترې محکمې په استازیتوب، یو افغان د بشر د حقوقو د خپلواک کمپیسیون په استازیتوب، او درې نړیوال استاري د ملګرو ملتونو د سرمتشي په استازیتوب (SRSG). دوي یو تن د دوى له منځه د ریيس په توګه ټاکي. د ECC دله، د خیرنې د یوې کوچنۍ دلي له خوا حمايه کېږي، چې کولی شي قانوني مجوزونه لکه: ګواښ، جريمه او یا د پوره جرمي شواهدو د درلودلو په صورت کې د جرمونو د خیرنې سیمه یېزو دفترونو ته د کاندیدانو استول،

صادر کړي. د تاکنیزو شکایتونو کمیسیون کولی شي له وسله والو غیرقانوني ډلو تپلوا سره د اړیکو درلودلو په تور نوماندان محروم یا سلب صلاحیت کړي. ECC دغه شان کولی شي د دوهم خل رایه اچونې او دوهم خل رای شمیرنې امر هغه وخت صادر کړي، چې د کومې تیروتنې یا تاکنیز جرم په اړه پوره یقین تر لاسه کړي.

- په افغانستان کې د ملګرومليتونو د معاونیت پلاوی UNAMA دنده لري، چې د نورو دندو ترڅنګ، د تاکنو د خپلواک کمیسیون AIEC له لاري د تاکنو له پروسې ملاتړ وکړي. (د ملګرومليتونو د امنیت شورا د ۲۰۰۸ کال د مارچ میاشتی د ۱۸۰۶ (۲۰۰۸) مه شمیره پرېکړه لیک). دغه پلاوی د تاکنو د پروسې لپاره اداري او لوچیستیکي ملاتړ چمتو کوي. د UNAMA له توظیف او نظارت سره، د ملګرومليتونو پراختیایي پروګرام(UNDP) د تاکنو د فعالیتونو د همغږۍ دنده د تاکنو د ظرفیت د حقوقی پیاوړتیا د پروګرام په مالي ملاتړ د راتلونکي لپاره(ELECT) پلی کوي. دغه شان د IEC لپاره مستقیم تخنیکي او د ظرفیت جوړونې او د انتخاباتو د قولو فعالیتونو لپاره مرسته کوي. د ۲۰۰۴ کال په تاکنو کې، UNAMA د افغانستان د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون(AIHRC) په مرسته د سیاسي او امنیتی محدودې په موجودیت کې له ازادو او عادلانه تاکنو خخه نظارت او خارنه وکړه.

- د افغانستان ملي اردو(ANA) او د افغانستان ملي پولیس(ANP) د تاکنو لپاره امنیت نیسي. ANP د راي ورکونې د مرکزونو او د نوم لیکنې د پروسې د امنیت د تامین دنده پر غاړه لري، په داسې حال کې چې ANA د سیمه یېز امنیت مسؤوله ده چې د افغانستان لپاره د نړیوالو نظامي ځواکونو په مت، د ایتلاف دواړو ځواکونو(هغه امریکا ځواکونه چې د طالبانو او القاعده پر ضد جګړه کوي) او (د نړیوال امنیتی معاونیت ځواکونه SAFA) چې د ملګرومليتونو په تایید د هیواد په اطرافو کې د ځانګړو سیموده امنیت لپاره له اقامو خخه مختلط ځواکونه دی) له لوري بې ملاتړ کېږي. نړیوال ځواکونه دغه شان په ځینو حالاتو کې د درندو وسایلوا د لیږد او د موادو د ویش په برخه کې هم مرسته کوي.

- د تاکنو د خار نړیوالې او کورنې موسسې، د انتخاباتو د پروسې مهم مجریان دي، تر هغه پورې، خو پوره داد تر لاسه کړي چې عادلانه او شفافه تاکنې ترسه شوې دي. د تاکنو خارونکي د تاکنو د اعتبار په پیاوړتیا کې مهم اغیز لري او د تاکنو د پایلو په باعتباره کولو او تصدیق کې مهم رول پر غاړه لري. په مخکنیو تاکنو کې، اروپا یې تولنې، د ازادو تاکنو اسيایي شبکې(ANFREL) د اروپا لپاره د مرستو او امنیت سازمان(OSCE) او د تاکنیز سیستم لپاره نړیوال سازمان(IFES) نړیوال خارونکي استخدام کړي وو. د افغانستان لپاره د ازادو او عادلانه تاکنو

بنست (FEFA) د افغانستان د مدنی تولنو او د بشر د حقوقو د خپلواک کمیسیون له خوا زرگونه داخلی داوطلبان او خارونکي استخدام کړي وو.

۱،۱،۶ د رایه ورکوونکو نوم لیکنه:

د ټاکنو د یوې غتې پروسې په ډول په ۲۰۰۴ او ۲۰۰۵ کلونو کې د زیات شمیر رایه ورکونکو نوم لیکنه په ټول افغانستان کې ترسره شوه، چې ۵،۰۱ میلیونو زیات کارتونه د افغانستان د ولسمشريزو ټاکنو د نوم لیکنې لپاره چاپ شول او یو کال وروسته نړدې یو مليون کسانو نورو دوهم څل د پارلماني ټاکنو لپاره نوم لیکنه وکړه. له هغه وخته تر ننه، دیر شمیر افغانان د ۱۸ کلنۍ عمر ته رسیدلي او اوس د راي حق لري، ځينې نور د بياراستنيدو د پروسې په مت، خپل هيواد ته بيرته راغلي دي او ځينې نورو چې مخکې بې نوم لیکنه کړي وه، ولاياتو ته تللي دي. وروستي ډله دیره مهمه ده، څکه چې افغانان یوازې په هغه ولايت کې د راي ورکولو حق لري چې هلتې بې کارت درج شوي وي. د نوم لیکنې اوسي، مرحله یوازې په دوهم څلې نوم لیکنه باندي تمرکز لري او دغه مرحله بشپړې سرشمیرنې ته شامله نه ده. (لكه چې وراندي مو هم تري یادونه وکړه) د مرکزي او شمال-غربي ولايتونو نوم لیکنه د ۲۰۰۸ کال په اكتوبر مياشت کې پيل شوه او په جنوبې او غربې ولايتونو کې د ۲۰۰۹ کال په مارچ مياشت کې پاي ته ورسيده. په ټول هيواد کې د ۶۰۰ په حدودو کې د نوم لیکنې مرکزونه وو، چې تقریباً ۲ میلیونه نوبو رایه ورکوونکو او یا بيرته راستنيدونکو رایه ورکوونکو ځانونه پکې ثبت کړل.

۱،۲ تاریخي اساسات او وروستي پرمختګونه:

د افغانستان د ولسواكۍ تاریخ تر دیره تیر ۲۰۰۴ وخت ته ورگرځۍ، هغه مهال چې د ملګرومليتونو تر خارلاندي د بن د پروسې په پاي کې له خو لسيزو کورنيو جګرو وروسته د لومړي څل لپاره ټاکنې ترسره شوي. تر ټولو وراندي، افغانستان د یوې لرغونې سنتي ولسواكۍ درلودونکي دي. له دير پخوا، سنتي جرګه په یوه ناسته کې د افرادو د برابري د اصل انځوروونکې ده. چې هیڅ ډول سلسله مراتب نه مني. د ډیرو اوږدو شخزو او قبیلوی اختلافاتو د حل او فصل د موضوعاتو په اړه به جرګه کې عمومي رضایت پر اساس پريکړه کوله. کله کله به یوازې مشرانو، او ديری وخت به د یوې قبیلې ټول نزان په یوه جرګه کې سره راټوليدل. جرګه د یوه سازمان یا ادارې په شان، په افغانستان کې د یوه غټه قانونيت واک لري. له همدي امله ده چې په ۳۲۰ کال کې د افغانستان د اساسی قانون د تصویب لپاره ورانديز شوې لویه جرګه جوړه شوه او دا کومه ناخاپې پینېنه نه

وهه په پایله کې، لوېي جرګي رسمه د ملي شورا غړي او د ولایتونو رسیسان او دغه شان د ولسوالۍ شوراګانې د افغانستان د خلکو د تر ټولو لور مظہر په توګه (۱۱۰امه ماده) تاسیس کړه. د دولتمندانو د کمزوریتوب او یا نه درلودلو په وخت کې به د دیر وخت لپاره شوراګانې د یوې دائمي ادارې په توګه د سیمه یېزرو چارو د ادارې مسؤولیت پر غاړه لري.

دوهم، پارلمان ته ورته ادارې د لوړۍ څل لپاره د ۱۹۲۳کال په لوړۍ کې هغه مهال تاسیس شوې، کله چې امیر امان الله خان پارلمان او ولايتي شوراګانې له اساسی قانون سره یو ځای وړاندیز کړلي. وروسته، دوه څله د ولسوواکۍ پیل چې د کثرت پالنې او پتو ټاکنو معرف و او دغه شان د رسنیو ازادې او پارلماني شخري د (۱۹۵۱-۱۹۴۷ او ۱۹۷۳-۱۹۶۳) کلونو کې د پخوانی شاه، ظاهر شاه تر مشری لاندې وي. له اساسی قانون سره سم، د مقننه قوا پر وړاندې د اجراییه قوا په ګټه، د قواوو له یو ډول تعادل سره چې په هغه کلونو کې، سره له دې چې د پخوانیو شوراګانو په نسبت پارلمان ته زیاتره لفظی بدلون ویل کیده، خو د یوه وروستي بري لپاره یې لاره اوارة کړه. د سیاسي او مدنی ژوند غوریدا د پراخه ټولنیزو بدلونونو انعکاس ورکاوه او د بشاري کيدو بنکارندويي یې کوله، بنوونه او روزنه او اقتصاد وو، چې له فعاله سیاسي ارمانونو او افکارو سره یو ځای یې د یوې متوسطې سیاسي طبقي رامنځته کولو ته لاره وکړه. دغه ټولنیز جورښت د ډيرې سیاسي خوځښتونو د پراختیا لامل شو، چې ځینو دغه ډلي د کين اړخو، اسلامپالو، ملتپالو او قومپالو په نومونو وویشلي (وروستي بريخې ته نظر وکړي)

په پای کې، دواړو رواجونو که قبیلوی ولسوواکۍ وو او که د پارلماني ولسوواکۍ مخکبان، له طالبانو وروسته یې د د ولسوواکو اصلاحاتو د کار بنسټ کېښود. له ۱۹۶۴کال وروسته، په لوړۍ کې د اساسی قانون په استناد، یو نوی رژيم رامنځته شو، وروسته لوېي جرګي اساسی قانون تصویب کړ او بالاخره په ۲۰۰۵کال کې د ملي سراسري ټاکنو له لارې پارلمان رامنځته شو، چې بیا یې د یوه مقننه مجلس معرفي او استازیتوب کاوه، نه د نړیوالې ټولنې له غونښتونو سره سم یو د پردي عناصر د پلیتابه سیاسي عنصر.

۱، ۲، اپارلمان او سیاسي گوندونه:

په داسې حال کې چې په افغانستان کې سیاسي گوندونه شته، سره له دې چې دیر کم دیموکراتیک عمر لري، دوی په زړه پوري پراختیا نه ده کړي او تر ټولو بدنه لا دا چې دغه گوندونه د پیژندلو له سختې ستونزې سره لاس دي. دیر خلک بې د خلق دیموکراتیک افغانستان (PDPA) تر ملاتړو، د بسکیلاکګرو روسانو او یا د مجاهدینو تر اسلامي ډلو ټپلو (تنظیمونو) پوري

اړوند بولی، کوم چې د دودوی د جګرو له لاسه د ۱۹۹۰ کلنو په ترڅ کې خونپري جګري او بې ثباتي رامنځته شوي. په پایله کې، ډيری افغانان، د دولت د لوړپورو مقاماتو په گډون، په گوندونو باور نه لري او دغه گوندونه د خپلو شخصي غوبښتو په اساس د پاليسیو د مخته وړلوا پلویان او د خپلو خانګړو قومي او قبیلوي دلو ملاتري بولی. یو له هغه دلایلو چې د SNTV سیستم یې غوره بلی دی، دادی چې په دغه سیستم کې په افرادو تمرکز وي نسبت سیاسي گوندونو ته. لا اوس هم په یوه ولسوک نظام کې د وګرو د اغیزمن استازیتوب او غوبښتو لپاره او دغه شان د اغیزمنو پاليسیو د جوړښت لپاره د گوندونو شتون ضروري دی.

په ۲۰۰۱ کال کې له ولسوکې دورې وروسته، درې دوله تاریخي، سیاسي او افغاني ایدیالوژۍ راډګر ته شوي او د سیاست په ماحول کې یې د پام وړ غوره توبونه تر لاسه کړل: ګین اړخې، اسلامپالی او قومپالی یا ملتپالی. سره له دې چې دغه درې ډلي تر پخوا ډيرې څواکمنې دی، درېیمه ډله هم رامنځته شوي ده: نوي ولسوکان چې، د نورو ایدیالوژیکو خندونو په ماحول کې د یو نوي خیز د پیل په هیله دي.

اساسي قانون هغه گوندونه منوع اعلان کړي چې نظامي تشکيلات ولري، يا د قوميت، ژبي، سمت یا د مذهبی دلو د ملاتر په اساس وي. (۳۵مہ ماده) د ۲۰۰۵ کال په تاکنو کې، تر ۷۰ زیات شمیر گوندونه د عدليه وزارت له لوري تایید او ثبت شول. (د قانوني سیاسي گوندونو لیست په ضميمه کې وګوري). په هر حال، یو ډله کاندیدانو (یوازي ۱۲۱) د خپل سیاسي گوند نوم، د نوم لیکنې په پایه کې راوري، څکه چې د رایه ورکولو په پایه کې دغه شان پلویتوب یادول طرح شوي نه دي، څینې کاندیدان په تکرار سره د خپل سیاسي گوند نوم په هغه څایونو کې لیکي چې د نوم لپاره په نظر کې ورته نیول شوي. په داسې حال کې چې د پانې نه طرح د رایه ورکول نور هم اسانه کوي. بشایي رایه ورکونکي د خپلو هغه متحدينو له پیژندلو لري کړي، کوم چې غواړي هغه ته رایه ورکړي.

دا حقیقت چې سیاسي گوندونو رسما د کمپاين اجازه نه درلوده، په دې ونه توانيدل چې گوندونه د خپلو کاندیدانو له تنظیم او څای ورکولو خخه منع کړي. په حقیقت کې، تصور داسې و چې د ولسي جرګي د ټولو غړو تر دوه څله زیات، تر یو ګوند بورې رسمي یا نارسمی تړلې دي. دغه شان، د مجاهدينو ډلو په پراخه کجه د استازو تر نیمائي زیات د وسله والو قوماندانو له ډلي چې تر مجاهدينو پورې تړلې وي، پارلمان ته لاره ومونده. د نارسمی اټکل له مخي، د ۲۴۹ غړو له ډلي، د درېیمي برخې په شاوخوا کې نوي تاکل شوي غږي د نظامي ډلو قوماندانان، د مجرمو ډلو غږي، د نشه یي توکو قاچاقچيان او جنگي مجرمين دي.

او سنی مقننه مجلس د مختلفو گوندونو تر منع د همکاری، پر شتون سربیره، تر او سه د یوه منسجم پارلماني گروب اړیا نه ده پېژندلي، د دې پر ئای، د سمت ورکولو بدلون، ایتلافونه او وفقه یې واښتگي یې رواج کړي دي. دا چې د انتخاباتي سیستم SNTV سیاسي گوندونه نه پېژني، دیری نوماندانو د یوې ملي هر اړخیزه تګلاري پر ئای، سيمه یېزو یا قبیلوی محدودو ته مخه کړي ده. پر دې سربيره، ټاکنیزې سیالی په ئاخنې شهرت او تشو ژمنو باندې راخرخې، نسبت مسلکي څواکمتيا ته چې د یوه قانون جوړوونکي لپاره اړین توکي دي.

په پایله کې، پارلمان خو ټوټي او کمزوری شوي دی او په پوچه ورتیا ملي موضوعات تر پاملنې لاندې راولي او یا اجرایه قوه کنټرولوی. په ئاخنګړي توګه، د حکومت د ملاتړو روښانه ئاخنګونه یا د هغوي مخالف څواک تر او سه نشته، هغه خه چې شته، د ئاخنې غوبښتو پر بنسته د ایتلافونو بدلون او دغه شان قومي او قبیلوی اړیکي دي. سره له دې چې د یادو شویو گوندونو جوړښت دیری خلک ويئي، د شفافيت کمبینت، حساب ورکول او نظم هم په گوندونو کې تر ستړګو کېږي.

دغه شته وضعیت په عame عرصه کې هم وروسته والی له ئاخنې سره مل کړي دي. په داسې ئای کې چې د ولسمشر یا نورو سیاسي گوندونو د مشرانو، توپکواکانو او د نشه یې توکو د قاچاقچیانو زور او واک واکمن وي، په دې ډول شرابیطو کې هیڅ ((گوندي بنسته)) نه شي رامنځته کیدي، چې په هغه دي سري حساب وکړي شي. که گوندونه رسمي غږي ولري هم، هغه بیا د گوند د رهبری، په جوړښت او یا پالیسيو کې دیر لې عملی نفوذ لري. دا چې په انفرادي توګه اشخاص تل د ډول ډول گوندونو غونډو ته ورځي، دغه موضوع دا ستونزه رامنځته کړي چې رهبری په کومو کسانو حساب وکړي؟

۱،۲، نور اساسی عناصر:

ـ که چيرته سیاسي گوندونه نه وي، کومي دې، ايدیالوژۍ او یا عوامل به د سیاسي فعالیت ډګر ته راشي؟ په دغه وخت کې تر تولو مهم، بنایي قومي او قبیلوی اړیکي نسبت سیاسي اتیلافونو ته زیات وزن ولري. دا په تیرو ټاکنو کې له گوندونو خخه یو بد تصور چې دیری رایه ورکوونکي یې د سیاسي فکر په نسبت، د قومي او قبیلوی اړیکو په صفوونو کې ودرول. پر دې سربيره، مذهبی مشران د احترام ور مقام لري، په ئاخنګړي توګه هغه چې د شوروی پر ضد جګړو کې یې رول درلود، لکه جهادي مشران. نو، د هیواد په شمال او جنوب او په کليو او بنارونو باندې داخلې ويش موجود دی چې د رایه ورکوونکو د کړنو لپاره ټاکونکي رول لري. پر دې علاوه، په راتلونکو ټاکنو کې د نړیوال عنصر شتون ته، هغه که د اماده ګې یا اجرا په

حالت کې وي او يا د نظارت په حالت کې، يو څل اړتیا ورته شته. دغه ټول فکتورونه د موجوده ایتلافونو او سیاسی پروگرامونو او ټاکنو پر پایلو یو ټاکنونکی نقش لري.

۲، اماده ګي (تیاري)

کله چې تاسو دغه متن لولی، بنایي داسې فکر وکړي چې تاسو د ولسي جرګي د راتلونکو ټاکنو لپاره يو نوماند ياست. په خپله پوه یاست چې نوماند کيدل خلکو، سرچينو، سیسیمونو، سازماندهی، تګلارو، جدي کار او ژمنتیا ته ضرورت لري. ديری تازه دمه سیاستوال په دي باور دي چې د دولتي پوستونو د لاسته راولو لپاره هڅي ټاکنیز کمپایونه یا مبارزې دي. په هر صورت، تر دي زیات نور خه هم شته. د سیاسی خوکي د ترلاسه کولو لپاره منظمو سیاسی تشکیلاتو ته اړتیا ده. د ټاکنیزو مبارزو لپاره یوازنی لاره هر لور ته منډې او د رايه ورکونکو د ملاتېر له راجبollo سره مخامخ کيدل، د سیاسی تشکیلاتو رامنځته کيدو ته اړتیا لري. کمپایونه مرسته کوي، خود بریالیتوب ضمانت له ځانه سره نه لري. یوازې سیاسی تشکیلات دی چې سړی بریالیتوب ته رسوي. د خپلو پلویانو منظمول، د یو ماہري ډلي مشری، د یوې بنې او پلان شوې تګلاري تعقیبول او د یو لې بنو سرچينو له لارې د هغه پیاوړي کول، ستاسي رايې حصول او له هغه خخه ساتنه کوي. په سيمه یېزه کچه، چې تولنې کوچنۍ او اړیکې تر ډیره شخصي وي، رايه ورکونکي باید تاسو وویني او په دي باوري شي چې تاسو ګتونکي یاست.

دغه فصل تاسو ته د کمپاین لپاره د تیاري درس نه درکوي، بلکې بنایي تاسو ته دا لاره وښي چې د رايې د ترلاسه کولو سیسیم خنګه رامنځته کړي. بنایي ګن شمیر لیستونه مو تر سترګو شي: اړتیاوې، ګام په ګام لارښوونې، او هغه یادښتونه چې بنایي ستاسو لوړنې فعالیتونه یوه سم مسیر ته سیخ کړي. دغه بحث خلور برخې لري. په ((خان ارزونه)) کې د ټاکنو لپاره ستاسو تیاري تر ارزیابې لاندې نیسي. د ((سیاسی زمینې)) په برخه کې تاسو په دي لاسبری کیږي چې تصمیم ونیسي چې رايه ورکونکي تاسو ته د کاندید په سترګه ګوري. ستاسو د رایو د لاسته راولو او ساتنې لپاره، د ((ستاسو ډله)) او ((ستاسو تګلاره)) عناوینو ته پام واړو.

۱،۲ خان ارزونه:

په لومړي پراو کې ولې غواړي چې دولتي خوکۍ ولري؟ ولې په دغه ولايت يا بناري يا ولسوالۍ کې؟ يا ولې همدا اوس؟ هر دليل چې وي، باید تاسو ته روبنځنه وي. دا خبره به تاسو ته در په ياد کړي چې تاسو خنګه کولی شي خپله نوماندي مطرح کړي، خپلو جورښتونو ته تشکيلاتي بنه ورکوي او خپل کمپاين ترسره کوي. یو خل خان ارزونه به له تاسو سره دا مرسته وکړي چې د یوه نوماند په شان دغه کار ته ودرېږي.

۹ داني د پام ور موضوعات، چې د انتخاباتي مسابقه د په لاره اچولو تر تصميم وراندې، په یوه ارزونه کې هغه ته رسیده گې وکړي:

- ستاسو موخي
- په شرایطو باندي ستاسو برابروالى
- ستاسو ارزښتونه
- ستاسو شخصيت
- ستاسو شهرت
- ستاسو د ملاتېر میکانیزم
- ستاسو شتمني
- وړتیا او برجسته گې
- ستاسو د گټلو چانس

۱،۱،۲ ستاسو موخي:

تاسو ولې غواړي چې له نوماندي بي راپیل کړي؟ که غواړي چې مرسته وکړي ایا کولی شي دا مشخص کړي چې ولې او خنګه غواړي مرسته وکړي؟ که تاسو غواړي چې اصلاح او سمون رامنځته کړي، ایا تاسو هغه اصلاحات یو یو ویلى شي او د هغه لپاره یو جدول کښلي شي؟ ستاسو موخي ایا د تاسو د کار اساسي خطوط دی، تاسو باید یو خل بیا پاملرنه وکړي او له خانه سره سوچ وکړي چې ایا اوس هم تاسو له خپلو اساسي خطوطو سره سراو کار لري.

۲،۱،۲ په شرایطو باندی ستاسو برابر والی:

لې ترلېره ایا تاسو له لس کاله رايدیخوا افغانی تابعیت لرى؟ ایا د دغه موقف لپاره مناسب عمر لرى؟ ایا په خپله سيمه کې له دير پخوا هستوګن یاست چې د نوماندى د شرایطو لرونکې وي؟ دا لومړنې پونښتني دی چې تاسو کولی شي چې واجد الشرایط و اوسي. که په تاسو کې له دغه شرایطو څخه یو هم کم وي، نو بنائي تاسو بریالي نه شي (په شرایطو باندی ستاسو برابر والي ووبني).

نور چير جدي شرایط هم شته. ایا ددې مخينه يا تجربه لرى چې د یو سازمان له شمير وتلي کسان يا خو کسهه تر لاس لاندې کسان په یوه معین وخت کې کنټرول کړي؟ ایا تاسو په ابتدائي تقنيني چارو خبر یاست؟ د کاندیدانو د خیرې رسمی پروسه به دا په ډاګه کړي چې یو نوماند د شرایطو وړ دی او د نوماندى، اجازه لري کنه؟ په همدي ترتیب، نوماندان باید د نوماندى پر مهال یوه اخلاقی لایحه لاسلیک کړي، په لایحه کې پر دې لوره(تحلیف) کوي چې په هیچ دول هغه جرمي فعالیتونو کې لاس نه لري چې دده د نوماندى د سقوط لامل گرئي. د ۲۰ کال په ټاکنو کې به د نوماندى پروسه د کاندیدانو د خیرې له پروسې څخه بیله وي.

۳،۱ ستاسو ارزښتونه:

کوم اصولي او معنوی اساسات لرئ چې په رښتونی توګه ستاسو په ژوند کې مهم وو؟ سیاست ته په وردنه کيدلو سره حتمی نه ده چې له ارزښتونو سره ((تطابق)) ولري، بلکې هغه به وازموي. ایا تاسو د فشار يا وسوسې تحمل لرى؟

۴،۱،۲ ستاسو شخصیت:

د ټاکنیزې مبارزې په ترڅه باید تر حد زیات صمیمي و اوسي. که مو کافي بودیجه په لاس کې درلوده، باید د ننه غونډې مو په بشو خوراکونو باندې جوړې شي، خو زیات شمير د نعمتوونو څښتنانو ته قناعت ورکړي، چې ستاسو له ټاکنیزو سیالیو ملاتړر وکړي. که مو کمه بودیجه په لاس کې وه، باید جوماتونه، تکیه خانې، عمومي غونډې، د تدفين مراسم او چای خونې د ځان لپاره وټاکۍ خو له دې لاري د ولس له پراخه زیات شمير خلکو سره اړیکې ونیسى او هغوى د ځان لپاره منسجم کړي، پر دې سربېره، باید له رسنیو سره راشه درشه ولري. کمپاين کړل د کاندیدى د یو دول واقعي رنګونو د اخطر یوه لاره هم ده. دغه شان، د فعالیتونو په فاصله کې، د کم نظیره او ناخاچي حالتونو د ننداري لپاره هم مواظب اوسي.

۵،۱،۲ ستابسو شهرت:

دا ومنی چې ستابسو سیالان ستابسو د شهرت د بدنامولو لپاره هر خه ته لاس اچوي، دارنګه چې یوازې ستابسو پلويان کولي شي ستابسو گردچاپیره ستابسو ناكامي، حس کړي. که تاسو د افغانستان په وروستيو لسيزو کې په افغانستان کې ژوند کړي وي، ديری خلک په دې پوهېږي چې تاسو په مخکنیو رژيمونو کې چيرته وي. په دې مو هم سر خلاص اوسه چې له دغه شان خنګه او چيرته خخه به د ستابسو پر ضد استفاده وشي. دغه شان، د دغه سرچپه هم یو حقیقت دی، که تاسو بيرته په دې وروستيو کې افغانستان ته راغلي وي، خلک تاسو د هغه بهره‌نیانو به نوم پیژني چې د خلکو له ورخنیو ستونزو خخه کوم خبر نه لري.

يا نور هغه شهرتي عناصر لکه چې کله مو رشوت يا بدې منلي او يا مو له خپل موقف خخه د نورو د ملاتړ لپاره استفاده کړي ده. دغه شان، په دا شان ځایونو کې ستابسو شخصي مسائل لکه اخلاقې سلوک چې بنائي ځينو کسانو ته ورمعلوم وي، کولي شي د رايه ورکوونکي اعتماد پر تاسو له منځه یوسې. له همدي امله، د یوه نوماند لپاره د حل لاره داده چې یووالۍ او اعتبار ولري خو د شريرو بريدونو پر وړاندې د مقاومت وس ولري. د یوه عادل سیال په شان، باید تاسو د خپل مخالف د شخصي او مسلکي ژوند په توپېر باندې قايل شي. ستابسو د سیال شخصي ژوند باید د انتخاباتي مسابقې برخه ونه ګرځي. د سیال عامه او سياسي ژوند دی چې تاسو کولي شي هغه ته چلنځ ورکړي.

۶،۱،۲ ستابسو د ملاتړ میکانیزم:

په رښتیا د یو چا د کورنۍ د غړو ملاتړ، بنائي دده نور نېړدې خپلواں او ملګري دده په کمپاين کې تر هر خه زيات، دی مطرح کړي. ستابسو کورنۍ او نېړدې دوستان ستابسو د پیاوړتیا او هخونې سرچینه ده. کله چې داسي موضوعات رامنځته کېږي چې ستابسو او د کمپاين په اړه مو ریښتونی نظریاتو او معلوماتو ته اړتیا وي، ستابسو کورنۍ او دوستان کولي شي تاسو لپاره تر ټولو غوره سرچینه وګرځي.

ددې خبرې بل دليل چې خپلواں او د کورنۍ غړي د کمپاين لپاره ټاکونکي رول لري، دادی چې دوى د حساسو دندو د په غاره اخستو لپاره د اعتماد وړ کسان دي، په ځانګړي ټول هغه دندې چې قرباني، ته اړتیا لري. دوى ستابسو د مالي لارو چارو موندونکي او بنائي د اراوو د یو څای کولو په جريان کې مالي امرین وي (د هغه کسانو په شان چې د رايه ورکولو پر مهال په

انتخاباتي حوزو باندي خارنه کوي) تاسو بله لاره نه لري چې خپلي شخصي او په حقیقت کې د خپلي کورنۍ پیسي را بهر ته کړي.

۷،۱،۲ ستاسو مالي لاري چاري:

تر کمپاين وړاندې مو د کمپاين تمويل ته باید پام وي، تاسو د کمپاين د پیل لپاره پیسو او د کمپاين د رسمي او نارسمی فعالیت لپاره یوې ملاتړیزې شبکې ته اړتیا لري. تاسو او یا کورنۍ مو دیته تیاره ده چې یو د پام وړ پیسي مصرف کړي؟ او یا تاسو د پیسو د نه ترلاسه کیدو په صورت کې نور امکانات لري؟ او که تاسو پیسي لري، غواړي بهر ته یې واچوی؟ یا تاسو لېر تر لېره یو برید ورته ټاکلی شي؟

۸،۱،۲ ستاسو ورتیا یا برجسته ګې:

له دینه مو موخه ظاهري او روانې ورتیا یا برجسته ګې نه ده. ټاکنیزې سیالی د څواک د له لاسه ورکولو لاري هم په مخ کې لري. که تاسو په ملي شورا کې د یوې خوکې په هڅه کې یاست، یا تاسو دا څواک په خان کې لري چې د خپلي ولسوالۍ لیرو پرتو سیمو ته لارې شي او د شبې، سهار او ماسپینبین په غوندو کې برخه واخلی؟ په دې ترڅ کې، تاسو باید په ګن شمیر غوندو کې لکه د کمپاين منظمول او د کمپاين لپاره د مالي سرچینو تیارولو کې هم ګډون وکړي خود کمپاين د جریان په اړه معلومات ترلاسه کړي او دغه شان د کمپاين له ستونزو هم خبر شي. شبې په شبې د استراحت لپاره وخت واخلی، څکه د یوه کامیابه کمپاين لپاره تفریح دیره مهمه ده.

۹،۱،۲ ستاسو د ګټلو چانس:

په دې ځان مه غولوي چې په بنو صفاتو مو ځان معرفي کړي دی او په دې فکر کې یاست چې تاسو یې ګټي. د نیت خلوص کفایت نه کوي، تاسو باید دا وس ولري چې ټاکنې ګټي. یو زمن انتخاب کوونکي چې لاندې صفتونه ولري، بنائي ټاکنې ګټي: یو بنه او د اعتماد وړ نوماند اوسي، یوه داسي سيمه باید ولري چې په هغه کې اوس هم نفوذ لري، یوه د پام وړ منبع باید

ولري، د صادقه خلکو يا سازمان ايتلاف(يانی له دواړو، سياسي گوند او انتخاباتي دله) او بالاخره يوه بنه او پلان شوي ستراتيژي ولري. په مهرباني سره دا په ياد ولري چې کله خلک ګن شمير نوماندانو ته د ملاتر هسي تشه وعده ورکوي.

د ګټلو لپاره تاسو خه ته اړتيا لري؟

۱- يوه بنه او د اعتماد وړ نوماند اوسي.

۲- يوه سيمه(يا لېر تر لېر يوه ناحيہ) باید ولري چې په هغه کې نفوذ ولري.

۳- يوه د پام وړ سرچينه ولري.

۴- له يو سازمان يا صادقه خلکو سره ايتلاف.

۵- يوه بنه او پلان شوي ستراتيژي.

بنائي تاسو په دي هيله ياست چې د نوماندي، د وس درلودلو يا د وړلو په اړه د شک، يو ليست تهيه کوري. دغه ليست باتجربه او د اعتماد وړ شخص ته وسپاري خو ستاسي توان وسنجوی او هغه ته پاملننه وکري. که داسي يو دليل وي چې بنائي تاسو یې پاکني، بالي او تاسو د هغه ستونزې حل ته په وس نه وي پوره، نو بنه خبره داده چې له خپلي نوماندي، خخه بيخي تير شي.

۱،۱،۲ هغه اسباب چې رايه ورکونکي یې د پوبنسلو قصد لري:

ستاسو د ګټلو چانس ددي لپاره پاکونکي دی چې تاسو خپل ځان ته خرنګه موقعیت او موقف ورکوئ؟ له (۹) باطنی ټکيو خخه ستاسو درک کولي شي چې يو پاکونکي رول ولري، چې خرنګه ځان په خلکو کې مطرح او خرنګه خپل د قوت ټکي نور هم څواکمنوئ. د يو نوماند د قوت په ټکيو تمرکز وکړئ. په ياد لرئ هغه خلک چې تاسو خپل ځان او خپله تګلاره ورپیژنې، یوازې رايه ورکونکي نه دي، بلکې ستاسو د راتلونکي کمپاين تمويلونکي هم دي. کله چې تاسو په سياسي مناظرو کې راخرګندېږئ، درې ټکي شته چې بنائي رايه ورکونکي د هغه په اړه له تاسو خخه وپونستي: تاسو خوک ياست؟ په تیرو کې مو خه ثابت کړي؟ نور خه کولي شي؟

۳- هغه پونستې چې رايه ورکونکي او تمويلونکي یې له يوه تازه دمه سياسي فعال خخه وپونستي:

- تاسو خوک ياست؟ تاسو باید دیر کلونه او یا د کلي له خلکو سره په نړدي تماس کې ژوند تير کړي وي.
- تاسو خه ثابت کړي دي؟ تاسو باید په بله سيمه يا برخه کې يو شهرت لاسته راوړي وي، يا تاسو باید د ټولني خلک يا انفرادي کسان او یا د بشار اوسيدونکو ته له یوې لاري مرسته يا ملګريتوب کړي وي.

• تاسو نور خه کولی شي؟ تاسو باید مشخصې موخي، د لاسرسې ور اهداف او يو شفاف مهالويش ولري.

تاسو خوک یاست؟

تاسو نه شي کولی چې په ناپیژندلې توګه د خپلې حوزې موکلينو ته ځان نوماند کړي. تر تولو بنه هویت چې رايه ورکونکي بي له تاسو هيله لري، د تاسو سيمه یېزې رينې او اړيکي دي. ايا تاسي د خپل ولايت اصلی اهل يا اوسيدونکي یاست؟ د خپل بنار قانوني اوسيدونکي یاست؟ په بل عبارت، ايا تاسو ځان یو تن ددوی له ډلي بولی؟ په خانګري ډول له لويو بنارونو بهر، ستمپالنه او قامپالنه سختې خواکنمي رينې لري. دا به يو مصلحت وي چې تر ټاکنو وراندي یو سيمه یېز هویت د ځان لپاره ومومى، د ساري په توګه، په ټولنيزو معاشره وتونو، خيراتونو او سياسي پېښو کې په پرلپسي توګه د ګډون له لاري. غير رسمي ټاکنیزه مبارزه کيدى شي مخکي تر هغه پیل کړي، کومه چې تاسو یې غواړي.

څه مو تر اوسه کړي دي؟

د کمپاين مدیریت د یوې لاسته راونې د تولید مدیریت ته ورته دي، خو په کمپاين کې د بنه برداشت لپاره تاسو باید یو بنه محصول او لاسته راونه ولري. کوم څه چې په ډيره چټکۍ، باندي ستاسو لاسته راونه جالبه کوي، ستاسو لاسته راونې دي. مخکي تر دي چې د نوماندي په اړه سوچ وکړي، په یوه بله حوزه کې ستاسو ثبیت ستاسو لپاره یو امتیاز دی. هغه څه چې یو رايه ورکونکي تر خپل اغیز لاندي راولي، ستاسو د وروستیو کلونو لاسته راونې دي.

تاسو نور خه کولی شي؟

ستاسو تګلاره باید غوره او روښانه مراحل ولري. په هغه صورت کې که چيرته تاسو د خپلو موکلينو استازى شوی، باید دوى ته د دوى د راتلونکي د امنیت په اړه پوره احساس ورکړي. نو د ځانګړو موضوعاتو مشخصولو ته په پاملنې سره کولی شي، دا خبره په ډاګه کړي چې تاسو خرنګه هود کړي چې دغه موضوعاتو ته پام وکړي او ستاسو د منلو ور بگړوند څه دي.

۲،۲ په سیاسی حوزه کې:

د یوه نوي قلمرو ته ورته سیاسی عرصي ته د وردنه کیدو پر مهال، تر هر دول اقدام وړاندې باید خپل اړخونه او اطراف بنه درک کړي او دا چې د سیمې په اړه خپل معلومات خرنګه بشپړولی شي، باید له مختلفو زاویو په کافي اندازه د سیمې سیاسی نقشې له خانه سره ولرئ.

۱،۲،۲ د خپل چاپیریال ارزونه:

ستاسو مشخص موقعیت یا سیمه بشایی خینو خانګړو معلوماتو ته اړتیا ولري او تاسو باید خینې تحقیقات ترسره کړي.
تاسو باید خینې لومړنی معلومات تراسه کړي.

⇒ د رایه ورکوونکو په اړه (جاده تر لاسه کړي چې څواب ورکوونکو د رایه ورکولو قانوني عمر پوره کړي او په همغه سیمه کې یې نوم لیکنه کړي وي)

○ دوی له رایه ورکولو وړاندې ددې په اړه سوچ کوي چې چاته رایه ورکړي او له چا سره سلا مشوره وکړي؟

⇒ د وضعیت په اړه

○ ستاسو د ټولنې اندیښنې او ستونزې کومې دي؟

○ د رایه ورکوونکو له انده، د ستونزو علت خه دي؟ او یا د دوی په نظر ددغه ستونزو مسؤول خوک دي؟

○ ایا د قدرت موجوده واکمن ددغه ستونزو د حل لپاره کوم خه ترسره کړي دي؟ که داسي وي ایا دوی خپلو ستونزو

ته د رسیده گې له خرنګوالي خوبن دي؟

○ دوی کومو ستونزو ته لومړیتوب ورکوی، چې باید زترزره حل شي؟ دوی خه دول غواړي چې دغو ستونزو ته د حل لاري راویاسي؟

⇒ د لوړګارو په اړه

○ رایه ورکوونکو ته د اوښنيو استازو کوم خیزونه په زړه پوري دي او کوم خیزونه یې نه دي؟

○ ایا رایه ورکوونکي دا سوچ کوي چې دوی به خپلې کمۍ سمې او اصلاح کړي؟ په خه دول؟

○ هغه کسان چې غواړي ستاسو په سيمه کې د ولسي جرګي راتلونکو تاکنو ته څان ونوموي، هغوي خوک دي؟ د

رايه ورکونکو ترمنځ له خه ډول شهرت خخه برخمن دي؟

څيړنه او ارزونه باید د سيمه يېزو رسنيو او نارسمي کارپوهانو نظارت او خار ته هم شامله وي، ځکه دوي عامه احساساتو ته انعکاس ورکوي. رadio ته غور شي (چې رadio په ولايت کې د پښتو د روپوت ورکولو په اړه یو بلامنزارعه انتخاب دي). سيمه يېزې ورڅاني ترلاسه کړي او هغه خبرې چې د رايه ورکونکو په اړه پکې خپرېږي، جدول بندي کړي. ايا د رايه ورکونکو اصلې اندېښه د اقتصادي پراختیا یا خانۍ امنیت په اړه ده؟ د خلکو د روحیې درک به له تاسو سره دا مرسته وکړي چې د کمپاين په ترڅ کې خه رنګه مسایل انتخاب کړي. د لومړنيو تحقیقاتو په پایله کې، تاسو به د رايhe ورکونکو د روحیې په اړه خبر وي او دا مرسته درسره کولي شي چې دوي په راتلونکو تاکنو کې خپله رايhe خنګه کارووي.

له بله پلوه، درې لاندې ټکي چې د کمپاين په بهير کې د مسایلو او پیغامونو د انتخاب په اړه مطرح کېږي، تاسو ته لارښونه کولي شي. که تاسو غواړي چې د تجارنو، اغیزمنو ډلو او نورو کسانو ملاتر له څانه سره ولري، په دې وخت کې ستاسو د کمپاين خبرې او مسایل باید د پاملرنې ور او په مهمو ټکيو ولاړ وي.

- چا او خه ډول نوماند په ځینو سيمو يا سكتورونو کې تاکنې پایللي یا گټلې دي؟ په خومره اندازه رایو او ولې؟

- د رايhe ورکونکو نظریات، اندېښنې او اړتیاوې

د لومړنيو ارزونو له لاري د ثبوت د بنه والي د ارایه کولو په مينا چې د ګټلولپاره بنه موکه په لاس کې لري، دادی چې کولي شي خپل بالقوه پلویان انتخاب کړي. دا په دې مانا چې تاسو په یو داسې موقعیت کې یاست چې کولي شي د سوال برانګیزه اهدافو تمویلونکې مرستې، او یا هغه کسان چې بنای په راتلونکې کې ستاسو په شهرت له بل نوماند سره معامله وکړي، رد کړي. د ارزونو پایلې دغه شان کولي شي تاسو ته د سیاسي وضعیت په اړه یو بنه تصویر په لاس درکړي او له دې لاري مطرح مشران او رهبران ستاسو له برمه کولو ناتوانه شي. که تاسو په ټینګو معلوماتو مجہز وي، ستاسو د کمپاين کارکونکي او داوططلبان، ان ستاسو سیاله یا مخالفه ډله نه شي کولي چې تاسو بې لاري کړي.

تاسو دغه شان کولي شي یو بل ډول تحقیق ترسره کړي چې ستاسو د مهمو سیالانو د اسنادو او دوسیو راتبولولو ته شامل وي. دا کار په دې موخه نه دې چې خپل معلومات په چټکه او جدي بنه استعمال کړي، بلکې دغه به د یوې ذخیرې په توګه درسره وي چې که ستاسو سیالان وغواړي له تاسو سره یو ناوړه چلن وکړي، تاسو بې پر وړاندې له دغه اسنادو استفاده کولي شي. دا به بنه نه وي چې په خپل سیالانو د هغوي د شخصي مسایلو په اړه برید وکړي په داسې حال کې چې تسلط هم نه

پري لري. به هر حال، هغه معلومات چي تاسو گته تري اخلى، باید په دولتي ادارو کي د ثبت شويو استادو، قضائي هغو اوراقو چي تاسو غواړي پتې يې وساتي او يا د مطبوعاتو له ثبت شويو مرکو خخه رالخستل شوي وي. که نوموري کس په تولنه کي یوه مطرح خيره وي، د يادو شويو معلوماتو ترلاسه کول بيا دير اسانه دي.

۲.۲.۲ د خپلو سیالانو پېژندنه

tasو بايد خپل سیالان وپېژنی. کله چي تاسو سياسي وضعیت ارزوی، بنایي دا مو تر سترګو شي چي نور مینه وال هم د همدغه دندې لپاره همدغه شان کارونه ترسره کوي. په دې وخت کې بنایي تاسو په دې پوه شی چي ستاسو بالاقوه سیالان خوک دي. ددغه ټولو کسانو د نومونو اوریدل او دا فکر چي د دوى هر یوه پر وړاندې به ستاسو د ټولو چانس خومره وي، بايد تاسو تر خپل اغیز لاندې رانه ولې. له دغه کسانو یوازې د هغه نومونه انتخاب کړي چي تر ټولو زیات د ګټلو چانس لري، وروسته ددغه کسانو پر وړاندې خپله اماده گي او چانس د نهه هغه ټکيو پر اساس چي تاسو خپل څان د هغه پر اساس ارزولي دي، وتلي او ارزیابي پې کړي.

خپل سیالان د هغه دریو پښتنو پر وړاندې وسنجوی، چي رايه ورکونکي او تمویلوبونکي پې مطرح کوي. دوى خوک دي؟ خه لاسته راړونې لري؟ نور خه کولی شي؟ په هر حال، د غیرقابل انتقال واحدې رايې د سیستم په نظر کې نیولو سره، تاسو دې ته اړتیا نه لري چي د ټولو نوماندانو په سر کې دې وي، وار ددې شو چي تاسو بشپړ اکثریت رايې وګتی. همدومره اندازه رايې کفایت کوي چي تاسو د هغه کسانو په لیکه کې ودروي چي هغوي د سر کسانو په ډله کې رائې. د ساري په توګه، د پنځو هغه کسانو په ډله کې باید تاسو هم وي چي ستاسو له ولايته پې د ولسي جرګې د خوکيو لپاره تر ټولو زیاتې رايې ګټلي دي.

۳.۲.۲ د موکلينو د موقعېتونو تاکل:

دا چې د سیالانو پر وړاندې مو د یوه نوماند په توګه له خپلو توانابیو خخه داډ ترلاسه کړ، د خپلو مواضعو په ایجاد پیل وکړي. په کومو سیمو کې مو خلک ملاتېر کوي؟ خرنګه کولی شي د نورو سیمو یا ډلو ملاتېر راخپل کړي؟ تاسو کولی شي مختلفو هغه سیمو ته لارې شي چې د افرادو له لارې هلته وروېژندل شي. تاسو کولی شي د ټولنیزو اړیکو له لارې له دغه کسانو سره وګورئ:

- ستاسو خپل خپلوان او د کمپاين همکاران. که دوي ستاسو په انتخاباتي حوزه کي اوسيگي، معمولا ستاسو کمپاين د خان د کمپاين په خير بولي.
- غتي کورني او سيمه ييز مشران. که تاسو وکولي شي چې د لوبيو کورنيو د تصميم نيونونکو او سيمه ييزو مشرانو ملاتې ترلاسه کړي، تاسو په عملی ډګر کې د هغه سيمې تولی رايې د خان کړي.
- جوماتونه او مذهبی سازمانونه. هغه کسانو او افرادو ته هم پاملننه وکړي چې کولي شي له تاسو سره مرسته وکړي. دا خبره تاسو د ولسواليو تقسيم بندی، ته متوجه کوي او دیته چې هغه خنګه سره اولويت بندی کړي. د یوه نوماند په توګه باید لاندو پکو ته مو پام وي:
- ډيرۍ وخت خپل منابع په هغو سيمو مصرف کړي چې د رايه ورکولو اړخ په معلوم نه وي، ځکه د موافقو او مخالفو سيمو رايه مخکې له مخکې ثابته او معلومه ده. په پايله کې هغه کس ګټونکي وي چې نامعلومه سيمې ورته رايه ورکړي. اصلی خبره داده چې د هرې سيمې په اساس د راي اخستلو یو مشخص هدف تعیین کړي. له دې لاري کولي شي چې د همدغه پربنست خپلې سرچينې تخصیص کړي.

خپلې محفوظې انتخاباتي حوزې پياوري کړي.

هغه ولسواليو ته د لاره موندلو په هيله اوسي چې ستاسو د سیالانو په ولکه کې دي. یو نوماند باید د معلوماتو د راتولولو لپاره یوه نبه شبکه ولري. دغه واقعيین او ناراضي رايه ورکونکي بنائي په دې نه وي قادر چې د ولسوالۍ، تول اوسيدونکي ستاسو لور ته راهنمایي کړي، مګر لپتر لړه کولي شي چې خپلې کورني، تاسو ته د رايhe ورکولو لپاره وهخوي او په پايله کې ستاسو د سیال واکمني مانه کړي. که مو خبر ترلاسه کړ چې ستاسو د سیاسي سیال په سيمه کې ناراضي کسان شته، دا یوه غوره لاره او نبه چانس دې چې لار شي او له هغوي سره خبرې وکړي. دغه ناراضن خپلواک رايhe ورکونکي ته خپله تګلاره شرح کړه او دیته پې وهخوه چې په هغه سيمه کې چې ستاسو د سیاسي سیال تر ولکې لاندې ده، خپل مخالفت ته نور هم دوام ورکړي.

۳،۲ ستاسو دله یا تیم:

په انتخاباتو کې سیالی متخصصینو ته اړتیا لري، خو ستاسو کمپاین ته لارښونه وکړي او برنامې ورته جوړي کړي. هر انتخاباتي کمپاین باید درې متخصصینو هر یو یې مالي، عملیاتي او اطلاعاتي مسایلو ته رسیده ګي وکړي، متخصصین ولري. دوى باید ستاسو د تیم مرکزي هسته جوړه کړي. د پوره مالي او کافي افرادو د لارو چارو په نظر کې نیولو سره، ددغه دریو کارپوهانو ترلاس لاندې یو دله افراد باید کار وکړي یا هغه کارونه سره همغږي کړي چې باید ترسره شي. تاسو کولی شي دغه مرکزی هسته له هغه ځانګړي سیاسي وضعیت سره سم چې تاسو پکي قرار لري، هغه موقف چې تاسو یې غواړي او دغه شان د رايه ورکونکو د نفوس له تعداد سره سم پراخه یا محدوده کړي. اساسی قاعده داده چې باید مسلکي افراد استخدام کړي (د سیاسي کارونو د ترسره کولو لپاره، له رسنیو او تبلیغاتي مسایلو سره اړیکې)، خو د کمپاین سیستم مو پیل کړي او مخته یې درته بوسې. په دریو برخو کې د پیسو د راتبولو، مالي مدیریت او د ټاکنو له پایلو خخه نظارت کې باید د کاندیدانو د خپلوانو له دلي د اعتماد وړ کسان اجازه ولري. که غواړي کومې یوې برخې ته نوره پراختیا هم ورکړي، د مالي برخې اضافي کارکونکي باید ستاسو د کورنۍ له غړو او یا شخصي دوستانو له دلي او د عملیاتي برخې اضافي کارکونکي باید ستاسې له ټولنیزې او سیاسي شبکې خخه وناکل شي.

ستاسو تیم باید د لاندې برخو له مسؤولینو خخه جوړ شوي وي:

۱- عملیاتي

۲- مالي

۳- اړیکې یا ارتباطات

۴- ملاتر: محققین، سیاسي ماهران، حقوقی ماهرین، کارپوهان، سلاکاران.

مخکې د هغه دریو کسانو له ټاکلو چې دهغوي په ټاکلو هغوي ستاسو له شخصیت خخه استازیتوب کوي، خپل خان له هغه خدماتو سره اشنا کړي، چې له دوى خخه یې د ترسره کيدو هيله لري او هغه اړیکې چې غواړي له هغوي سره یې ولري.

۱،۳،۲ چلوونکي یا پلي کوونکي:

دا چې سیالی یو رسمي دفتر او یو سیاسي میکانیزم ته اړتیا لري، نو چې په ټوله کاري دله کې دير مسؤولیت لري، هغه سیاسي کارپوه دی. په حقیقت کې، دی یو داسي خوک دی چې ستاسو د ټول کمپاین برنامې طرح کوي. هغه د جیپ موټر

د موټروان په خير دی، په داسې حال کې چې شتمنو کسانو خخه راتولي شوې پیسي لکه تيل داسې دی او د کمپاين اطلاعاتي تګلاره هغه تزیینات دي چې مسافر هخوي چې په جیپ کې سواره شي. په لړو تیلو او محدودو تزییناتو موټر کولی شي مسافر خپل منزل او هدف ته ورسوی، خو دا تر ډريور(ستاسو ستراتیژي جوروونکي) پورې اړه لري چې منزل ته د مسافريند رسولو لپاره، مخکې تر دې چې تيل یې خلاص شي، لنده لاره انتخاب کړي.

متخصص هغه خوک دی چې ستاسو د سياسي چاپيریال له سياسي وضعیت خخه خبر وي. دا کیدی شي داسې د سيمې د خلکو له ډې خخه یو خوک وي او له سياسي فعالينو سره اړیکې ولري يا له کابل يا بل ځای خخه یو کس راوستل شي چې په کمپاينونو کې پوره تجربه ولري او وکولی شي په ډيره اسانه اړیکې تینګې کړي. دا یو داسې خوک دی چې د ټاکنو له خپلواک کميسیون خخه پوره خبر دی. مسلکي اشخاص، حقوقپوهان او استادان پیژني که ستاسو ډله دیته اړتیا ولري کولی شي دوی وخاري او یا معامله وکړي. دی کولی شي پیښې تر مطالعې، ارقام تفسیر، او هغه اقدامات چې بشاني ستاسو نوماندي تر اعیز لاندې راولي تحلیل او تجزیه کړي. د یوه مسلکي شخص لپاره ډيره مهمه ده چې باخلقه او هونسیار وي، ځکه کله چې دی کمپاين ته ځې باید د ممکنه تغییراتو لپاره د وراندیز شویو سناریوګانو په اړه خو پلانونه له ځانه سره ولري او د اړتیا پرمهاں د لازمو تغییراتو د راوستلو وس ولري.

سياسي کاريونه په حقیقت کې ستاسو د کمپاين مدیر دی، ځکه دی ستاسو کسان او برنامې مدیریت کوي او په غيرمستقيمه توګه(دې په دې اړه چې منابع خنګه وویشل شي، له ځانه سره بیل ویل لري) ستاسو منابع تنظیم کړي. په ملي او سيمه یېزو کمپاينونو کې، ستاسو د کمپاين مدیر کولی شي د سنتي ریس په توګه عمل وکړي او سيمه یېز مشران ستاسو ملاتر ته وهخوي و یا کولی شي یو حقيقي مدیر و اوسي او د عملياتو مسؤوليت په غاره واخلي. د سيمې په کچه، که ستاسو سياسي کاريونه له پوره ملاتر خخه برخمن وي، کولی شي د کمپاين او عملياتو مدیر په توګه کار وکړي. که ستاسو سياسي کاريونه له ولایت، پلازمینې یا بل هيوا د خخه راغلي وي، دی یوازې د کمپاين د ځینو برخو مسؤوليت په غاره لري او د کمپاين د مرکزي دفتر نوري ورځنۍ چاري یو بل د کمپاين مدیر ته ورپرېږدي.

ډيره به بنه وي چې سياسي کاريونه د ټولو فعالیتونو د مصارفو یو اړکلې لیکنیز بروگرام د تاسو لباره وراندې کړي. دغه سند له دوه لحاظه له تاسو سره مرسته کولی شي:

1-کولی شي دا وارزوئ چې ستاسو سياسي کاريونه په دې پوهېږي چې ستاسو کمپاين په کوم لور درومي، په داسې حال کې چې تاسو ته اجازه درکوي چې باید کارونه یې تصدیق او ومنی.

۲-۲-د ټول ټیم لپاره یوه لارښوونه تیاره کړي خو دوى وکولی شي د همدغه لارښوونو په رنا کې خپل فعالیتونه او مصارف وارززوی.

۲،۳،۲ مالی چاری:

کولی شی ستاسې مالي مسؤول يو داسې شتمن خوک وي چې ستاسو د کمپاين د تغذېي وس ولري، يا داسې يو خوک وي چې په ډيری مواردو کې د بلاعوضه مرستو لپاره د اريکو د ټینګنيت وس ولري. په عادي توګه، دغه شخص باید ستاسو د اعتماد ور کسانو یا خپلوانو له ډلي يو خوک وي، څکه د پیسو خبره مو ترمنځ شته. مالي مسؤول دغه شان د مالي منابعو د ترلاسه کولو لپاره يو مناسب کس کیدي شي، څکه يو داسې خوک دی چې ستاسو په نه شتون کې ستاسو د مالي فعالیتونو مسؤولیت پرغاره لري. دا چې مالي مسؤول به جدي هڅي کوي خو پیسې ترلاسه کړي، نو باید همدغه مسؤول کس د مصارفو د خرنګوالۍ او تخصیص په اړه قضاوت کوونکي هم وي.

مالی شخص ددی مسؤولیت لري چې ستاسو د کمپاين د ستراتیژۍ په اساس پیسي خنګه مصرف شي. په هر حال، سره له دې چې دغه یو مرکزې شخص دي، له سیاسي کارپوه سره له سلا مشورې پرته، تخصيص او هدف معین کولی نه شي. که مالی مسؤول یو بل کس د خپل څان په څای د مصارفو د خارنې لپاره وټاكه (خو څان د نورو لویو منابعو د لاسته راوړلو لپاره فارغ کړي)، دغه کس باید د ټولو هغنو مرستو په اړه چې په نغډې یا جنسی توګه ترسره شوې دي او په هغه څایونو کې چې دغه مرستې لګیدلې دي، باید پوره خبر وي. د پیسو همیشني پلتنه او تفتیش له دوه امله اپین کار دي:

۱-خو پوه شی چې د کمپاين لپاره پوره پانګه لري.

۲-تاسو ته اجازه درکوي خو د کمپاين له مصارفو خخه یو مناسب راپور د انتخاباتو خپلواک کمیسیون او د نزاكت له مخي
انفادي، تمولوونکه ته ولک..

د کمپاين په پای کې د مصارفو تخمين ستونزمن کار دی. په حقیقت کې د یو نوماند د مالي کمپاين لپاره د ۷۵۰،۰۰۰ افغانيو، يا د ولسي جرگې د نوماندي لپاره په تخميني توګه ۱۵۰۰۰ امريکائي ډالرو) په مصروفولو او د (۱۰۰۰ ډالرو تقریبا د یو شخص لپاره په انفرادي توګه) تاکید کوي، عمومی اوazine ده چې د ۲۰۰۵ کال په تاکنو کې ډیری کاندیدانو په لوی لاس له دغه رقم خخه سرغونه کړي وه. قاعده ددې په تشخيص تینګار نه کوي چې هر نوماند باید د خپلو مصارفو او مرستو رابور وړاندې کړي، خود قانوني مرجع د غوبښني په وخت کې، باید دغه اسناد اماده کړي. په پای کې، د کاندیدانو د رابوروونو په اساس، په اټکلی توګه کمپاين له ۱۰۰۰ ۱۲۰۰۰ امريکائي ډالرو پوري لګښت لري. په طبیعی توګه، شتمن یا

قدرتمن کاندیدان زیات لګښتونه کوي. کاندیدان باید په لوړیو کې د خپلی کورنۍ د غړو او نورو ملګرو چې له د خخه یې ملاتې کړي، په داوطلبانه مرستو ډډه ولګوی. له دوى خخه څینو دا ادعا هم کړي چې دوى د خپل کمپاين لپاره داوطلب کسان نیولي دي. په راتلونکي کمپاين کې یوه د پام وړ خبره، له دولتي منابعو خخه د هغه کسانو استفاده ده چې په دولتي اداراتو کې په کار لګیا دي.

۲،۳،۴ اړیکې یا ارتباطات:

د ارتباطاتو متخصص یو داسې خوک دی چې ستاسو د شخصي ارزونې پایله او له چاپېریال خخه ستاسو نیوکې په یوه پیغام کې په بنکلې بنې راژبارې. دا هغه خیزونه دی چې تاسو ورته د کمپاين په ترڅ کې پاملرنه کوي. د کمپاين پیغامونه یوازې په پوسترو باندي تر شعارونو پوري محدود نه دي، بلکې تر کیستو، رسالو، لاریونونو، او دغه شان رايه ورکوونکو ته تر کلیدي معلوماتو او بالاخره د سيمه یېزو رسنيو تر ځانګړو موضوعاتو پوري اړه لري. ستاسو تصویراخستونکي ستاسو د پیغامونه وربیژندونکي دی او خلکو ته دا ډاډ ورکوي چې د خلکو ترمنځ ستاسو را برسيره کيدل، د رايه ورکوونکو د اولویتونو لپاره ستاسو مبارزه او خبرې د خلکو لپاره ستاسو یو معقول او په تول تللي پیغام دي.

خلاصه دا، تصویراخستونکي باید له تاسو خخه د یو منلو وړ تصویر په اخستلو توanax وي (داسې نه چې مصنوعي به جوړ شوي وي، بلکې د منلو او پام وړ یو خه به وي) هغه باید د یو پام وړ شعارونو د جوړولو، او د غونډو او رسنيو لپاره د موضوعاتو د ليست برابرولو توان ولري، خو ستاسو کمپاين پرمخ یوسې. هغه باید یو داسې خوک وي چې جنجالۍ اوريډونکو ته ستاسو پیغامونه ورسولۍ شي، خو هغوي په اسانۍ سره په موضوعاتو وپوهېږي. پر دې سربيره، هغه باید ستاسو په تحقیقاتو او ارزونو کې ستاسو د ارقامو او شمېرو د پیژندلو توان هم ولري، خو ستاسو له پرمختګ سره مرسته وکړي، د ساري په توګه: د حکومت د یو رسمي غږي په توګه ستاسو لوره منل شوې رتبه، یا هغه مجلس یا غونډه چې دېرو مهمو کسانو دا هڅه کړي وي چې له تاسو سره وي، په بهر کې ستاسو د اوسيدلو تجربه چې تاسو له هغه کورنۍو خخه چې ستاسو له دوستانو او خپلوازنو خخه لېږي دي، څکه دا دوستان مو مجبوره دی چې په بهر کې له مشقت خخه ډک کارونه ترسره کړي، دا باید ډېره له احساسه ډکه خلکو ته ونسې، یا له عامه مكتب خخه د یوې ساري محصول په توګه ستاسو شتون چې کولۍ شي هغه کسان چې د خپلې سیمې د تعليم او تربیې د پرمختګ توان لري، له تاسو خخه ګټه واخلي.

د ملي مسؤول په خير، د ارتباطاتو متخصص یا کارپوه نه شي کولې د کمپاين د اجرایوی مسؤول له سیاسي طرحې سره په مغایرت کې دې هیڅ کمپاين ترسره نه شي کړي. د یوه مسؤول شخص په توګه ستاسو تصویر، د اړیکو متخصص د بنې

قيافي يا وني لپاره جملې، مناسب عکس يا شعار باید ستاسو د پوسټرو لپاره ولري. دا به هم متخصص تاکي چې کوم تصویرونه کومو سيمو ته وليرل شي. ستاسو د اړیکو کارپوه له تاسو سره په بيانيو کې هم مرسته کوي(بنه به دا وي چې خپل افکار برابر او تهيه کړي او تولې خبرې د ارتباطاتو مسؤول ته مه ورتغاري کوي چې هغه ېې دې تيارې کړي)خو دا بيا ستاسو سياسي کارپوه تاکي، چې کله او په کومو خایونو کې به له کومو ډلو سره ستاسو خبرې اغیزمنې وي.

۴.۳.۲ ملاتر او پښتيوانه:

يو پرمختللي سازمان يا جوړښت دasic خلک غواړي چې وکولی شي سياسي اندیښنې، معلومات او حقوقی موضوعات په خپل لاس او کنټرول کې ولري:

معلوماتي امرین باید نورو په منځ کې، د رسمي استادو له متفاوتو پایلو خخه د ورسپارل شویو معلوماتو په تنظيم باندي قادر وي. دوي باید د اړونده حوزو د مشرانو، سياسي عاملينو او نورو ساحوي کسانو راپورونه له خانه سره ولري چې بشائي دغه راپورونه ستاسو، د سياسي کارپوره، مالي امر او د رسنیو یا اړیکو د متخصصون له خوا تجزیه او تحلیل شي. دوي باید پر دې هم توانا وي چې په اغیزمنه توګه د تصمیم نیولو پرمهال يا ستاسو د متخصص لپاره اړونده ارقام راټول کړي شي.

سياسي امران ستاسو پیغام رسونکي دي. دوي خلک ستاسو د غونډو، جرګو او بيانيو لپاره راټولوي او د هري غونډي د لوچستيکي اړتیاوو لپاره دوي هم ګډون کوي. دوي باید د پوسټرو فعالیتونه د کمپاين له نورو اړونده توضیحاتو سره او ستاسو د پلویانو لپاره نور توضیحات همغږي کړي. دوي باید د ټاکنو په ورڅ، د هغو مشرانو فعالیتونه همغږي کړي چې د رايه ورکولو مرکزونو ته رايه ورکونکي راهنمائي کوي. د رايو د راټولولو په جريان کې، دوي ستاسو د حقوقو سوپراوایزان دی چې د رايه ورکولو د مراكزو او سيمو له ساتونکو خخه تفتیش او پلتنه کوي. حقوقی کارپوهان کیدی شي چې حقوقپوهان يا د حقوقو د پوهنځيو هغه محصلين وي خو وکولی شي تاسو ته د کمپاين د تياري، پيل او د کانديدي د سند د خانه پوري په هره مرحله او د حساسو او حقوقی تصاميمو د پایلو او برداشتونو په اړه مشوره درکړي. دوي باید په هر هغه موضوع او د کمپاين په جريان او هره مرحله کې چې سلا مشوري ته اړتیا وي، باید ځانونه تيار کړي، خو په ټولیزه توګه د ټاکنو او د رايو د راټولولو په ورڅ باید له تاسو سره یو څای وي. د رايو د راټولولو او د رايو د ورکولو پرمهال د کوم فعالیت يا سوال د راپیداکيدو په اړه دوي کولی شي ستاسو ساتونکي وي او په انتخاباتي حوزو کې لارښونه او ستاسو استازېتوب وکړي. د انتخاباتي حوزو د ساتونکو په خير، باید د رايپانو د صندوقونو د لېړد پرمهال حاضر وي او خو پرلپسي گړي، باید د کار لپاره چمتوالي ولري، په خانګړې توګه کله چې خو ساعته ان تر سهاره پوره راي شميرنه دوام مومي.

که يوه د اړتیا وړ موضوع رامطرح شي یا دا اړتیا وي چې تاسو خپل ځان په روښانه او د منلو وړ توګه خلکو ته شرح کړي، له حقوقپوهانو سره سلامشوره له تاسو سره مرسته کولی شي. کله چې تاسو د خپلو سیالانو د راتولو شویو باعتباره استادو ارزوني ته د اړتیا، يا هغه چې ستاسو سیال ستاسو پر ضد خه اړایه کړي د هغه پر ضد اعتراض کوي، حقوقپوه بايد ستاسو ګلک مرستندوي وي.

کارپوه کسان د مختلفو ساحو له متخصصینو خخه راتول وي چې له تاسو سره د پالیسیو په جوړښت او د تګلارو په تنظیم کې مرسته کوي. له دوی خڅه یو تن بشه اقتصادپوه ملګرۍ هم کیدی شي، په دې سره تاسو کولی شي د عايد د ډیرولو لپاره د عمومي مارکيت په بدلون کې ورسره مشوره وکړي. کیدای شي دغه کس ستاسو د لیسي د وخت ټولګیوال وي چې انجینېر شوی دی چې یوې ځانګړې سیمې چې سیلاوونو وهلي ده ساختماني رخنو ته پاملننه وکړي او په دې اړه له تاسو سره خپله مشوره شريکه کړي. يا د عامه ادارې یو پروفیسور وي چې کولی شي له تاسو سره په دې اړه مرسته وکړي چې د بنار بیروکراسی خرنګه مهندسي شي.

د پخنځی الماري ستاسو د کورني او خپلوانو له غړو خڅه جوړه شوې ده چې کولی شي ستاسو د کاندیدی په اړه خپله صادقانه نظریات شريک کړي که خه هم لې رڅه ترڅه وي. ستاسو سیاسي کارپوه بنایي ډير باحیا یا خجالتي انسان وي او دغه موضوعات درته مخامنځ بیان نه کړلې شي.

۴،۲ ستاسو تګلاره (ستراتېژي):

ایا تاسو یوه تګلاره لري؟ په یو ټاکنیز فعالیت کې د نورو ډیری پخوانیو نوماندانو په شان داسي فکر ونه کړي چې ګنې دا کافي ده چې یوازې د کمپاين تګلاره، یانې هغه پلان چې خرنګه تاسو د یوه رسمي کمپاين په ترڅ کې خپل ځان نندارې ته رايستلى، وراندي کړي، بلکې ستاسو د کمپاين د تګلاري ترڅنګ یوې سیاسي تګلاري ته هم اړتیا لري، یانې تاسو باید یو مشرح پلان ولري چې خرنګه له ټولو ټولنیزو، تاکتیکي او لوژیستیکي اړتیاوو سره سره یو سیاسي اقدام سره همغږي کړي. سیاسي تګلاره یا کلې خط مشی له هغه چتر خڅه عبارت ده چې اقتصادي پلان، د خلکو د تنظیم برنامه او د کمپاين (یا د اړیکو) طرح بې تر سوری لاندې کار کوي. که خه هم ستاسو د موسسې په دننه کې به د ګنو ډلو په لاس فرعی تګلاري هم پلې کېږي، مګر دا ډول تګلاري باید د یو او بل متمم او مرستندوي وي او له ټولیزې تګلاري سره مرسته کوي. دغه شان جوړښت تاسو په دې پوهوي چې له دې پرته بله یوه لاره هم نشه چې له فرعی تګلارو مو پیل کړي او د هغه په یو ځایوکیدو مو له هغه خڅه یو سیاسي بستر جوړ کړي دی. دغه شان تاسو دا هم نه شي کولی چې د انتخاباتي فعالیتونو د

خینو خانگو کارونه سلاکارانو یا نورو دلو ته وروسپاری او وروسته له هیچ راز بدلون او توپیر پرته دغه پلانونه سره یو ځای کړي. دا خبره هم مهمه ده چې یو کلی خط مشی باید ولري یو کلی مسیر یا حرکت په لومړيو کې له تاسو سره مرسته کولی شي. هغه ډلي یا کسان چې ستاسو د انتخاباتي سیالیو د ګیو خانگو په جزياتو کې په کار لګيا دي، هغوي به هم له دغه کلی حرکت خخه پېروي او پلویتوب کوي. دغه شان دا هم مهمه ده چې د کمپاين د حساسو خانگو مسؤول کسان لکه مالي، د سیاسي شبکو تنظیموونکي، او کمپاين کونکي (د اړیکو په شمول) د فرعی تګلارو د یو ځای کیدو لپاره باید سره یو ځای کښیني.

ستاسو کلی هغه تګلاره چې د خپل ځان، فرصتونو او خپلو سیالانو په اړه مو مخکي ارزولي، هغه به مشخصه شي. په دغه وخت کې په خپله سيمه کې سیاسي وضعیت په مشخصه توګه تصور کړي. دې ته په کتو، د خپل سیال د کمزوریتوب ټکي راولپنځي او وګوري چې له کومو دغه ټکيو خخه د ځان په ګټه کار اخستي شي. په عین وخت کې، دا هم وارزوی چې ستاسو د پیاوړتیا ټکي خه دي او د خپل سیال د کمزوریو ترڅنګ، له هغوي خخه د ځان په ګټه خرنګه استفاده کولی شي.

ستاسو ټیم باید د لاندو خانگو له مسوولینو خخه جوړ شوي وي:

۱-عملیات

۲-مالی

۳-اړیکې یا ارتباطات

۴-ملاتر: محققین، سیاسي ماهران، حقوقی ماهران، کارپوهان او سلاکاران

۱،۴،۲ تګلاره ولې دومره مهمه ده؟

ستاسو د کمپاين تګلاره څکه دومره مهمه ده چې ستاسو د لاري د نقشې په شان په یوه پېچلې او سخت مسیر کې د یوه سیاسي ژوند لوري ته کار کوي. دغه تګلاره باید له جزياتو سره په لیکلې دول وي خو وکولی شي د واقعې کمپاين او سیاسي اماده ګي او پرمختګ اجرات د کمپاين پر وړاندې وارزوی. باتجربه او ازمولیل شوي کارپوهان وايې چې د هر سیاسي کمپاين لپاره دا مهمه ده چې ان د اصلې سازمان په دننه کې، خینې فعالیتونه باید وویشل شي. دغه موضوع په کمپاين کې د تخریبونکو او زیات لګښت واله کمپاينونو مخه نیسي. د یوې قاعدي په توګه، باید یوازې درې کسان یانې د کمپاين مدیر یا د نېدې خپلانونو له ډلي یا سیاسي کارپوه او تاسو په خپله، په ټوله تګلاره پوه اوسي.

کله داسې هم کېږي چې سیاسي کارپوه دې ستاسو د خپلوانو له دلي خخه نه وي، خو ستاسو د تګلاري په اړه به ژور معلومات لري او د یو نامعلوم لامل له مخي، مخکي تر دې چې کمپاين مو بشپړ شي، ستاسو له کمپاين خخه وزی؟ په پيل کې باید له تاسو سره یو سیاسي متخصص سلاکار وي خو ستاسو د سیاسي اړیکو ځانګړې درته په ګوته کړي. ستاسو او د سلاکار ترمنځ موافقه به په معمولي بنه د لیکنیز تړون په بنه وي چې په هغه کې به د سلاکار د خدماتو جزيات بيان شوي وي او تاسو به هغه منلي او تايید کړي وي. دغه ((تړون)) باید داسې شرایط هم مهيا کړي چې د هغه پر بنسته، سلاکار وکولۍ شي یا استعفا ورکړي او یا تاسو هم هغه له خپلې دندې ګوبه کړي شي. دا موضوع به هم په تړون کې وړاندیز شوې وي چې سلاکار نه شي کولې په نوره پاتې موده کې ستاسو له سیال سره کار وکړي. هغه باید هغه شبکه چې د رایه ورکوونکو لپاره مو تنظيم کړي، ګډوډه نه کړي، څکه تر بل هر خه وړاندې، نوموري ستاسو له منابو خخه په استفادې دغه شبکه رامنځته کړي وه. نو له همدي امله، که خه هم دي له تاسو سره اوس کار نه کوي خو دغه شبکه به تر تاسو پوري اړوند وي. هغه کلي کړنلاره چې ستاسو سلاکار د کار په جريان کې له تاسو سره مطرح کړي وه، هغه به هم تر تاسو پوري اړوند وي.

۲،۴،۲ غواړي خنګه دغه تاکني وګتني؟

دا چې د افغانستان لپاره لا اوس هم تاکني یوه نوي خبره ده، او ډيرى شمير څوانان له تیرو پاکنو وروسته د رایه ورکولو قانوني سن ته رسيدلي، نو بنه به دا وي چې د تګلاري یوه برخه مو د رایه ورکولو د طرزالعمل د تشریح لپاره ځانګړي شوي وي. په داسې حال کې چې ددغه رایه ورکوونکو زده کړه د عامه خلکو د پامرني وړ ګرځي (له همدي امله په اساسی توګه دغه کار د مدنې ټولنې د سازمانونو له خوا ترسره کېږي او ددغه کار د ترسره کولو لپاره دولت پيسې ورکوي)، خو بنایي کافي نه وي. دا به ستاسو په ګټه وي چې دغه شان فعالیتونو ته په خپل کمپاين کې ځای ورکړي او د خپل وخت او سرچینو یوه برخه نه یوازې د خلکو زده کړو ته ځانګړي کړي، بلکې په دې اړه چې خرنګه رایه وکلروئ، باید په دې اړه هم پانګونه وکړئ. تر هر خه وړاندې، دغه کار تاسو د یوه داسې نوماند په توګه معرفې کوي چې رایه ورکوونکو او حقوقو ته ېي متوجه يې.

ستاسو د رایه ورکوونکو د شبکو تشخيص او بسیجولو د پيل نکته ستاسو کورنۍ، دوستانو او ګاونډيانو ته له نېړدي کسانو خخه عبارت ده. له دغه داخلي دايرې لور، تاسو باید د سيمه یېزو بانفوذه کسانو لکه د کلي مشران(اربابان، خانان او نور) سيمه یېزه ملايان، د بنوونځيو بنوونکي، د ولسوالۍ کارکوونکي، د ولسوالۍ د شورا غري او قبیلوی مشرانو د ملاتړ په راجلبوو باندې تمرکز وکړئ چې دغه کسان کولې شي د رایو بستې د خپلو قبیلوی او مذهبی مشترکاتو په اساس ستاسو لپاره راتولې کړي. پر دې سربېره، مسلکي شبکې هم د رایه ورکوونکو د ملاتړ د لاسته راولو لپاره، په ځانګړې توګه که ستاسو یو

داسي مسلک وي چې خلک په منظمه توګه لکه داکټر يا استاد، له هغه سره سراو کار ولري، له تاسو سره مرسته کولی شي.
سره له دې چې ئىينې مسلکي شبکي په بشاري سيمو کې ديرې اغىزمنى پريوزي، په ئانگړې توګه پاس دوه ياد شوي
مسلسلونه، په ولسواليو کې دير ارزښت لري.

د قبيلوي او مذهبی مشرانو ملاتړ، که خه هم دا تر دې پوري اړه لري چې تاسي چيرته اوسيگي او خپله تګلاره خرنګه مطرح
کوي، مګر بيا هم د ملاتړ د لاسته راولو لپاره یو مهم اصل دی. خو په دې اړه ئىينې گوابنونه او خندونه هم شته: بنائي
ئىينې مذهبی مشران له ټاکنو سره له سره په ټکر کې وي او هغه له اسلام سره په تنافض کې و波لي. پر دې سربيره، قبيله په
يوازې خان نه شي کولي چې د ټاکنو بریاليتوب تضمین کړي. په ئانگړې توګه کله چې په یو شمير نوماندانو باندي د قوم
مشران سلا ته سره ونه رسیگي او د قبيلي خلک هم تر ډيره د قبيلي د رايو په اړه یو له بله د نورو غوندو لپاره سیالي وکړي.
پر دې علاوه، هميشه او په ټولو حالاتو کې رايه ورکونکي د قبيلي د مشرانو له خوبني او لارښونې سره سمه خپله رايه نه
کاروي، بلکې په خپل زړه بې چې خوبنې وي، هغه ته رايه ورکوي.

سياسي گوندونه د نوماندانو لپاره د حمایتي شبکو په برابرولو کې مهم نقش او اغيز نه شي درلودل. پر دې علاوه، سياسي
گوندونه کولي شي د نوماند د استازې په توګه د ګوند د یو کارکونکي د استخدام له لاري او یا په ئينو حالاتو کې د پيسو په
مت د مرستو له لاري له مورد نظر نوماند خخه ملاتړ وکړي.

که چيرته تاسي د یوې غتې مذهبی یا قبيلوي ډلي یا یو ګوند له خوا په ټاکنو کې نوماند وي، تاسو د نوماند په توګه او هغه
چې د یو لوی کمپاين د پليتابه مسؤولين دي، باید د نوماندانو د عمومي شميري ترمنځ توازن په ډير دقت سره مراعت
کړي. د غيرقابل انتقال او واحدې هغه انتخاباتي راي پر اساس چې په هغه کې يوازې د افرادو راي شميرل کېږي، تاسو ته
سلا او مشوره درکول کېږي چې باید د رايو بستې سره منظمې کړي خو ستاسو له ډلي ډيری شمير نوماندان بریاليتوب
ترلاسه کړي. له دې پرته، تاسو له ((ضایع شویو)) رايو سره مخامخېږي، دارنګه چې که ستاسو ډيری ملاتړي ستاسو تر ټولو
مشهوره نوماند ته رايه ورکړي، يوازې همدغه مشهوره کس به بریالي شوی وي، په داسي حال کې دغه رايو ويش کولي
شي ستاسو له ډلي دوه یا تر دوو زيات نوماندان بریالي کړي. له همدي امله چې خنګه نوماندانو نوم لیکنه وکړه، د یوې ډلي
استازې (د ساري په ډول، په یوه ولايت کې د هر کلي مشران) باید یو له بله سره وګوري او د نوماندانو یو لیست جوړ کړي او
دا هم باید وسنجدوي چې دغه ډله به خومره راي ترلاسه کړي شي. وروسته باید تاسو خپله ډله ووېشي او په دې تصميم
ونيسۍ چې کوم لوری باید کوم نوماند ته رايه ورکړي. لکه خنګه چې هيله ورته کېږي، دغه روشن یو لړ صلاحیتونو او نظم او
د سپلين ته د هغه نوماندانو او مشرانو له خوا اړتیا لري چې ئانونه بې نومولي نه دي. له دې پرته، په د ننه کې له نورو

انتخاباتي دلو سره د دله ييزو شخربو د سياли، د رامنخته کيدو احتمال تر خپل اغيز لاندي راولي او په پايله کي بنائي دير کم شمير يا بنائي هيچ خوکي ترلاسه نه کړي شي.

۳.۴.۲ تګلاره موله شي خخه تشکيل شوي ده؟

ستاسو کلي تګلاره، پرته له دې چې تاسو د دغه تګلاري په کومو برخو د تینګار هود لري يا کومې برخي ته يې لومړيتوب ورکوي، باید دريو انديبننو ته خواب ورکړي: د هغه اصلی رايو شميره چې کولی شي تاسو برياليتوب ته ورسوي، د همدغه رايو د ترلاسه کولو وسیله او هغه لاري چې د پايلو د اعلانيدو تر پايه، ستاسو رايې سنجش او وسائل شي. ناسي باید درې فرعی تګلوري ولري چې هغه ټول باید ستاسو د کلي طرح لپاره کار وکړي.

✓ مالي کړنلاره مو باید د اړتیا وړ مبلغ، په خانګړې توګه د اعافو (مرستو)، او د تموليونکو د انوعو او نومونو او

هغوي ته د رسیدلو لاري خپل هدف وتاکي. دغه ستراتيزۍ باید له ټولو جزياتو سره دا ذکر کړي چې د اماده

گې په جريان، کمپاين او د رايو د راقولولو لپاره د هر فعالیت يا فرد يا ډلي لپاره خومره پیسې ورکړي. مالي

پلان باید دا هم یاده کړي چې خومره مرستې باید نجدې او خومره مرستې باید په جنسی توګه وي.

✓ یوه خواکمنه ستراتيزۍ باید په ټولو حوزو کې اصلی رايه ورکوونکي مشخص کړي، چې په هغه کې کورني او د

هغه مشران استخدام شي، خو هغه اصلی رايې لاسته راول شي. دغه پلان باید مشخصو مسایلو ته شامل

وي چې تاسو باید په ټولو حوزو کې دغه پلان ته رسیده گې وکړي شي. ستاسو د اړتیا وړ منابع او د تاکنو په

ورځ د هغه د بسيجولو لپاره هر دول مشخصه اړتیا او دغه شان ستاسو د شروطو د سازمانولو ستراتيزۍ او د

کمپاين په جريان کې د رضاکارانو استخدام، د رايه ورکولو د مراکزو د خارونکو زده کړه او د رايو راقولول او

هغه سناريوګانې په بر کې رانګاري چې تاسو ورسره سراو کار لري.

✓ د کمپاين ستراتيزۍ رايه ورکوونکو ته په يو اساسې داسې پیغام چې رايه ورکوونکو ته استول کېږي او يا يو

داسې تصویر چې تاسو پې رامنخته کول غواړي، باید پیل شي. دغه پیغامونه باید د کمپاين په ټوله دوره کې

او د رسمي کمپاين د دورې په اوږدو کې په ټولو نوبنتونو او ابتكاراتو حمل شي. دغه ستراتيزۍ د هغه مسایلو

په اړه چې تاسو پې بنائي په مشخصو وختونو کې مطرح کړي، باید د خلکو د شتون په زمانې جدول کې مطرح

کړي، او د هغه رسنیزو موسساتو په اړه چې بنائي د ننداري لپاره هغه هدف وګرځوي يا نور هغه څایونه چې

تاسو له هغه خخه ګټه پورته کولی شي، باید په تفصیل سره یې پکې ذکر کړي.

هره تگلاره باید احتمالي پلانونو ته ورشامله وي، چې په دنه کې عين چوکات، د ((نویو درجه بندی)) هخو سره چې مخکې په دې فصل کې تري یادونه وشوه، له تاسو سره مرسته کولی شي. دا هم باید په ذهن کې ولرى چې د الف، ب او ج پلانونه مختلفي پیښې دی چې کې مټ پې له خط مشی خخه نشات کړي او په ټوله کې مختلفي تگلاري دي.

٤.٤.٢ دغه تگلاره باید خوک پلي کړي؟

لكه خنګه چې د دريو فرعی حل لارو تمرکز جوته کړه، هغه کسان چې دغه طرح پلي کوي، باید ستاسو مالي مدیر، سياسي کارپوه او د اړیکو یا ارتباطاتو متخصص وي. دوى باید په روښانه توګه د خپلو ټیټه رتبه مامورینو (د کمپاين کارکونکي، رضاکاران او ولسي مشران) مسوولیتونه شرح او روښانه کړي. دوى باید په دې اړه شفاف وي چې خرنګه او په خه ډول ټولو رايه ورکونکو مخاطبانو ته داسي رسیده ګي کولی شي کومه چې په فرعی ستراتیژيو کې پې وړاندوينه شوې ده.

٥.٤.٢ کله دغه ستراتیژي خپلو مشخصو موخو ته رسیدلی شي؟

له دې امله چې په افغانستان کې لا اوس هم د تاکنو زمانی جدول تر یوه بریده د بدلون او تغییر وړ دی، نو هڅه وکړي خو د خپلې سیمې د سياسي فعالیتونو د مطالې، د خپلې کلې خط مشی د اهدافو د تاکلو او د فرعی کړنلارو او د استخدام د پیل او د هر انتخاباتي فعالیت د هري برخې لپاره پوره او کافي وخت په مصرف ورسوی. د انتخاباتي فعالیتونو د اړونده عمده کارونو لپاره، لکه غونډې، د مرستو او اعانو د راتولیدلو محفلونه، او د نظر له خاوندانو سره اړیکې او تعامل، د پوسټرونو د برخې د فعالیتو یا خارونکو د زده کړو لپاره یو زمانی جدول جوړ کړي. له تاکنو سره په کمه فاصله کې، تاسو باید خپل د ملاتر مرکزونه پیاوړي کړي او د خپل کمپاين په بریالیتوب لاس پورې کړي.

په دغه ټولو فرعی ستراتیژيو کې که مالي دي، یا تشکیلاتي یا کمپاين-باید د فعالیتونو، ذیدخله کسانو او اړتیاوو لپاره یو تفصیلی د زمان بندی جدول ترتیب کړي. تاسو باید تر کمپاين شپږ میاشتې مخکې پوه شی چې خومره مرستې او اعاني راتولې کړي؟ د تاکنو تر ورځې پنځه میاشتې وړاندې خومره شمیره کورنۍ باید ستاسو د رايه ورکونکو په شبکو کې شاملې شي؟ د عمدہ او مهمو جادو او سړکونو په اوږدو کې باید د کمپاين په اواسطو کې خو دوره پوستې راڅورند شي؟

د رسمي کمپاين تر دورې مخکې، د اماده ګې، په لوړیو کې، باید تاسو یوه میاشتنې کلېزه جوړه کړي. کله چې کمپاين په رسمي توګه پیلېږي، عملیات او موخي باید په اونیزه بنه زمان بندی شي. د رايو د راتولولو او کمپاين په دوو حیاتي وروستيو

اونيو کې، ورخني جدولونه او د مرکزی سیاسي تیم له خوا پرلپسې ارزونې دیرې ضروري دي. تاسو باید انعطاف پذير وي او تل د کله ناکله اړتیاوو د انعطاف ناپذيره جدولونو د ماتولو لپاره تیار اوسي. تاسو باید د کمپاين ترپیل وړاندې د یو دا طلب تیم د جوړولو لپاره یو ورکشاب ترسره کړي. دغه کار د تیم په د ننه کې یووالی او اتحاد پیاوړۍ کوي او د کمپاين په پیغامونو او میتدونو کې تسلسل ساتي. کله چې د انتخاباتي نوماندانو د غړو لیست د کمپاين فشارونه تاسو له ستونزو سره مخ کوي، دا به بنه او معقوله خبره وي چې توقف وکړي او خپلې هڅې سره شريکې کړي او خپل تیم د دوهمن خل لپاره په یوه بنه یوه واحد لوري ته رهبري کړي.

۳-ستاسو د انتخاباتي سیالي، بهير

هر نوماند چې د بریالیتوب هیله لري نو له ستونزو ډک کار ته باید غاره کېردي. کیدای شي یو شمير داسې بختور خلک هم پیدا شي چې د سیاسي، شتمنو يا نورو مشهورو کورنیو غږي وي او پرته له دې چې ډیرې منډې تروري وکړي ګتونکي شي. حقیقت دادی چې د ګڼې لپاره کوم ځانګړي طرزالعمل نشته. یو شمير خلک په دې باور دی چې پیسې د ګټلو اصلی لاره ده او یو شمير نور بیا د انتخاباتو د ګټلو راز په شهرت کې ویني، مګر زیاتر باتجربه کمپاين کوونکي په دې عقیده دی چې که واقعًا عملی پلان ولري او د هغه دوه برابره مو کار کړي وي نو فکر وکړئ چې لو به تاسو ګټلي ده. د یوه جدي کمپاين تر سره کول د چانس د ګټلو لو به نه ده، هر کاندید هیله لري چې په عامه دفتر کې ځان ته ځای پیدا کړي تر خو په سیاست کې تغیر راولي، نو د دې لپاره باید د یوه بامعنی ریفورم وړاندې کول د خپل کمپاين د دورې مرکزي نقطه وګرځوي.

دغه دوره د یوه داسې جدي تياري غوبښونکي ده چې هر چول سارش، هڅونو او لارښوونو ته شامل وي. د کمپاين دوره د ځانښونکي او نمایش یوه دیرش ورخنى دوره ده، تاسو باید په دغه وخت کې کوبښن وکړئ چې زیات خلک په ځان رامات کړئ او د هغوي رايه خپله کړئ. د دې معنا داده چې تاسو له رايه ورکوونکو سره په تماس کې اوسي او هغوي په دې متقادع کړئ چې د تاکنو په ورڅ تاسو ته رايه درکړي.

تاسو باید د ګڼو هغو کارونو سره چې باید انجام بې کړئ د خپلو مندو تریو لپاره هم یوه واحده او منظمه تګلاره ولري. لکه په مخکنې فصل کې مو هم ورڅخه یادو وکړه چې په لومړنیو افداماتو لاس پوري کړئ.

بنکاره خبره ده چې د تاکنو اصلی هدف یوازې بریالی کیدل دي، په مسابقه کې همیشه د دیرو رایو اخیستونکی بریالی وي، انتخابات او تاکنې هم داسې یوه لوبه ده چې یوازې د دیرو رایو اخیستونکی پکې بریالی پیژندل کېږي.

یو شمیر دوکه شوي او مشکوک خلک شاید فکر وکړي چې په دې ورحو کې د خلکو اقتصادي او امنیتي وضعیت وخیم دي نو د ګټلو راز په وسله او پیسې کې دي، خو داسې نه ده نن ورځ زیارتہ خلک هغه کاندید ته رایه ورکوي چې د دوی لوړنۍ اړتیاوې په پام کې ونيسي، دغه راز د حکومت د خط مشی اهمیت هم په تاکنیزه حوزه کې دیر لېر وي.

ئینې کسان داسې انګيري چې که په یو چا باندي تهمت او تور ولگوي او د هغه شهرت ته زیان ورسوی نو انتخابات به وګتلې شي.

مګر دا لاره ستاسو لپاره وزونکي ده او ستاسو کاميابي تر سوال لاندې راولي او تاسو غوندې یو نوماند له خطر سره مواجه کوي، که د انتخاباتي ماحول له خواشيني کوونکو حقایقو خخه ډک او ناهیلی کوونکي هم وي بیا هم ټول بايلونکي نه دي. له کورنيو جګرو وروسته د افغانستان لوړنۍ انتخابات سري ته د کاميابي، اميد ورکوي، که خه هم نا اندولي موجوده وه او دا تجربې بیا هم ممکن تکرار شي.

کیدای شي پرته له دې چې خپل اصول قرباني کړئ، یا مو نیک شهرت له منځه ولاړشي او یا کومه صدمه درته رسیږي ګتونکي شي، ډیرو همداسې کړي دي او هیڅ دلیل نشته چې تاسو هم داکار ونشی کړل.

دغه فصل تاسو ته دا بیانوی چې خنګه یو اغیزمن او اخلاقی کمپاين وکړئ. د انتخاباتي سیالیو سیاست د خلکو د رام کولو علم او فن ته ورتنه دي، هغه نوماند چې خپل څان رهبر بولی او د دیموکراسۍ په ټولو تمریناتو کې له موږ سره برخه اخلي: ستاسو د [[کمپاين اجراء]] په دریو برخو ویشل شوې ده او هره یوه هغه جزئيات رانګاري چې تاسو وته د یوه کاندید په توګه ته اړتیا لرئ.

لوړۍ برخه [[تاسو د نوماند په توګه]] دا هغه عنوان دي چې د تاسو په اړه د ټولو موضوعاتو وړاندیز کوي، دا هغه طریقه ده چې تاسو باید خبرې وکړئ.

دوهمه برخه [[د لوړستیک او عملیاتو خرنګوالي]] دا هغه امتحان شوې ستراتېژي ده چې د (تبليغاتي موادو تکمیل او توزیع او فعالیتونو د ترتیبولو) خخه بیا د کمپاين په وړاندې د سختو اندیښنو (د تمویل لارې چارې لیټول، د بحراناتو ارزونه او تنظیم) په اړه تاسو ته معلومات درکوي.

دریمه برخه [[ارتباطات او اړیکې]] دا برخه ستاسو په کمپاين کې د مطبوعاتو په اهمیت، او داچې له مطبوعاتو سره خرنګه معامله وکړئ بحث کوي.

ارتباطات يا اړیکې به تاسو ته د دې بسونه وکړي چې کومې لوې رسمی ستاسو د اشتہاراتو بودجې ته بيرته د یوې لوې برخې د راګرڅیدو لاره هواره وي او خرنګه تاسو خپل دیر ضروري مطبوعاتي نمایشات په وړیا توګه ترسره کولی شي.

خلورمه يا آخري، برخه [[د انتخاباتو ورځ او بعدی تعقیبات]] دا برخه له تاسو سره په دې کې مرسته کوي چې د رايې ورکونې په ورځ او له هغې وروسته به خه واقع کېږي او تاسو باید خه وکړئ تر خو په سختی سره ستاسو تر لاسه کړي بریالیتوب ته ستاسو د رقبانو لخوا د تقلب په صورت کې صدمه او زیان و نه رسیېږي.

دغه فصل د کمپاين د بل هر پلان په خير په انتخاباتي حوزو کې ستاسو د بریالیتوب ضمانت کوي، په هر حال دا د یوه اخلاقي او اغیزمن کمپاني په لور یو گام دی او د اصلاح شوي سیاست په لور د اميد یو قدم.

دلته د سیاسي جریاناتو او سیاستوالو په اړه د اتبعاو په منځ کې ډیرې زیاتې نیوکې او ناخوبنۍ موجودې دی، مګر له دې سره سره افغانان بیا هم غواړي خپل رهبران وټاکي، نو په داسې حال کې ولس شاید له تاسو خخه د یوه صادقانه کمپاين په ترسره کولو خوشاله شي.

۱،۳ ستاسو د کاندید په توګه

د کمپاين په دوره کې هر خه له تاسو سره پیلېږي او ګلیدي فرد د هر کمپاين مرکز دی، دغه بحث ستاسو، ستاسو د کاري تیم او ستاسو د کمپاين په اړه دی نه ستاسو د کورنې.

تاسو د خپل بریالیتوب لپاره په دیر احتیاط سره له پلان جورونې وروسته د کمپاين د تر سره کولو لپاره تیار یاستې، چې تمه کېږي دغه کمپاين ډیر ستونزمن، ستومانه کوونکۍ، حتی بې خونده او سخت وي.

کلکه انتخاباتي مبارزه یقیناً چې ستاسو د سیاسي مانورو او مهارتونو له کبله ستایل کېږي او په دې برخه کې ستاسو فکري حضور ډیر مهم بلل کېږي.

انتخاباتي کمپاين د موضوعاتو، تصوراتو او شخصیتونو چوکات دی، تاسو باید دا ټول په یوه وخت تر پونښن لاندې راولې.

تاسو د ټولو موضوعاتو په مرکز کې یاستې، په بل عبارت تاسو د یوه افسانوی شخص په خير تر میکروسکوپ لاندې یاستې مګر کاملاً لارښونکي.

کمپاين ستاسو ئان بسونه ده او دا چې به خه شکل بې تر سره کوئ ستاسو کار دی، د تیم نور غړي د ملاتړ کوونکو رول لري.

انتخابات د ادراک د قوی یوه سیالی ده، د دی لپاره چې رایه ورکونکي خرنګه په دیرشو ورخو کې د څلې خوبنې کاندیدان وپیژني؟ له همدي امله د کمپاين په بهير کې د لومړنیو تصوراتو وړاندې کول که خه هم چې غیر واقعي یا ساده وي دیر مهم دی.

څیړنې بشی چې په لومړنیو اوو دقیقو کې خلک د اشخاصو په اړه فکر کوي او دغه عملیه له ظاهري پنې خخه پیلیږي.

ریښتونی اوسي

يو نوماند باید لېر تر لېر د قبول ور ظاهري خیره ولري، خود رایه ورکونکو توجه خان ته جلب کړي.
تاسو د یوه نوماند په توګه کله چې له رایه ورکونکو سره د ناستې ولاړې په حال کې وي، يا له هغه سره قدم وهئ او له هغوي سره خبرې کوئ، رایه ورکونکي تاسو ته پام کوي، که تاسو واقعاً له خپلو خلکو سره مینه لرئ، تاسو دا امتیاز لرئ چې هغوي ستاسو د نورو صفاتو په اړه هم فکر وکړي.

هغه کسانو ته چې تاسو ملاقات ورسره کوئ جالبه ده چې نوم یا تخلص یې په ياد ولرئ او مستقیماً هغوي مخاطب وګرځوئ.

زياتره باتجربه سیاستوال د خلکو د نومونو او تخلصونو په ياد لرلو کې بشه دي، څکه هغوي دادرک کړي ده چې هیڅ شی له دې ډیر نه دی شخصي چې یو خوک په خپل نوم یا تخلص سره ياد کړي، مګر یو شمیر نور بیا له خانه سره داسي افراد لري چې د ملاقات پر مهال په غور کې پیټ د هغه چا نوم یا تخلص ورته وابې چې خبرې ورسره کوي.
په غور سره د خپرو اوريدل، په زړه پوري والي او د خلکو له طېعې سره مطابق خبرې کول هغه خه دی چې شخص مهم بنکاره کوي.

له دې سره د رايې اخیستول لپاره تاسو باید د خپل قول او عمل دواړو لپاره واقعي طرحه ولرئ، څکه رایه ورکونکي په دې قادر دی چې دروغ ثابت کړلې شي.

په عین حال کې د کمپاين به جريان کې له احساساتو خخه خان وساتئ، څکه یقیناً داسي ډیر وختونه به راشی چې تاسو خبل مزاج له لاسه ورکوئ.

د هغه خلکو له هر دول ملاقاتونو خخه خوند واخلي چې د ملاتړ هيله ترې لرئ.

(د انتخاباتي کمپاين د پرمخ بیولو لومنې مقتضيات په لاندې چول دي)

- خپلو مورد نظر اوریدونکو ته د وینا لپاره لاندې لارښونې په پام کې ونسیئ.
- ۱- اوریدونکي وپیژنې.
- ۲- د وخت په اړه فکر وکړئ او موقع ته وګورئ.
- ۳- د وینا هدف مو معین کړئ.
- ۴- د وینا لپاره یوه داسې مرکزې موضوع وټاکئ چې په یوه جمله کې ولیکل، که د بیانې مطلب یوه جمله کې وویل شي نو بیانیه به واضحه او عامه فهمه وي.
- ۵- د وینا لپاره مو وخت معین کړئ.
- ۶- د اوریدونکو د سوابقو په اړه مو خیړنه وکړئ.
- ۷- د انتخاب شوي مطلب په برخه کې د اوریدونکو خوبنې په پام کې و نیسي او حقائق ووایئ.

یوه بنه بیانیه کومه ده؟

بنه بیانیه هغه ده چې په بنه دول وړاندې شي او داسې نظریات پکې راتول شوي وي چې په آسانه حافظې ته سپارل کېږي، یعنې منطقی قوت ولري، احساسات را جلب کړي، واضحه او جدي وي.

یوه بنه طرحه شوي بیانیه یوازي هغه وخت اغیزمنه ده چې په بنه دول وړاندې شي.

تحقيقات بنېي چې خلک هغه خه چې اوري يې د هغو په پرته د هغه خه په مقابل کې ډير عکس العمل بنېي چې ویني يې.

له رايه ورکونکو سره همغږي پیدا کړئ.

انتخابات که خه هم چې ستاسو په اړه دي، مګر جريان یوازي د رايه ورکونکو د موضوعاتو په اړه دي، له همدي کبله د هر کمپاين کاميابي تر هغې انتخاباتي حوزې پوري مربوطه ده چې وروستني تصميم نيسې.

د رايې په تشبيت کې تاسو باید د رايه ورکونکو سره همغږي وي.

د ارتباطاتو متخصصین د وینا لپاره یوه ډېرې بنه قاعده بیانوي او هغه داچې ۶۰ فیصده واورئ او ۴۰ فیصده خبرې وکړئ.

اوړده وینا علاوه پر دې چې اوریدونکي ستومانه کوي، بلکې د کاندید پیغام هم بې خوندہ کوي، ((د وینا ټکي وګورئ)).

تاسو په خپله انتخاباتي حوزه کې د خپل ځان د مطرح کولو لپاره دوي لاري لري، ويلو لپاره کلمات، او د حرکاتو لپاره نظریات.

څیړنې ثابتوي چې د وينا وال ۵۵ فیصدہ پیغام د حرکاتو، ۳۸ فیصدہ د لهجي او غږ په وسیله او یوازې ۷ فیصدہ نور د کلماتو او الفاظو په وسیله انتقالوي.

په کلي ډول اوريدونکي خو شيان په خپلو حافظو کې ساتي: د کاندید او ویناوال خط مشی یا تګلاره، خيره او قیافه، لهجه او غږ.

له رایه ورکونکو سره اړیکې نیوں.

که خه هم ستاسو سر په دې خلاص وي چې خرنګه له خلکو سره اړیکې وساتو، مثلاً تاسو کله معلمی یا ژورنالیستي کړي وي، خو بیا هم ډیر داسي تمرينات شته چې تاسو بې بايد تر سره کړئ.

کوبښن وکړئ چې خپله په خپل ورځني کمپاين کې حضور ولري او شخصاً باید له خلکو سره په تماس کې و اوسي، دغه راز هڅه وکړي د خپل انتخاباتي ټیم له غړو سره صمييمی چلنډ ولري ځکه په انتخاباتي حوزه کې آمرانه وضعیت بې گتې دی. که د خپلو ملګرو یا خپل کمپاين د مسؤول سره، ۱۵ یا ۲۰ دقیقې د خپل ځان د معرفی، او خپلی تګلاري د تشریح او دلائلو لپاره وقف کړئ، نو و به کولای شي له شویو قضاوونو څخه ډیر نور خه هم زده کړئ.

که دنهائي ارزونې پرمهاں په موقع سره د یوه نښه اوريدونکي په وراندي د مهم شي په اړه خبرې وکړئ نو مطمئن شي چې د رایه ورکونکو فکرمنو او زړونو ته مو د ننوتلو کلې پیدا کړي ده.

د هغه خه په اړه وينا وکړئ چې ستاسو په فکر اوريدونکي یې له تاسو څخه هيله لري، ځکه خلک د بیبایلوا شیانو غونښتونکي وي نو له همدي کبله ده، چې تاسو باید له اوريدونکو سره نېړدي تماس ولري او د هغوي د تمې او هيلې مطابق خبرې وکړئ.

له خپلې وينا وروسته د هغوي خبرې واورئ، ځکه ګډې انديښنې او معمولي تجربې کولاي شي تاسو او ستاستو مؤکلين نور هم سره نېړدي کړي.

که توانیدلی شئ چې د خپل انتخاباتي تیم خارونکی د خپلی هرې وینا پر مهال له ئان سره ولرى ترخو ستاسو د وینا ثبت کړي او ستاسو د غوندو تصویرونه واخلي، څکه دا کار د بیا نظر غوبښتني پر مهال له تاسو سره ډيره مرسته کولی شي، داکار دغه راز ستاسو انتخاباتي تیم ته دا چانس ورکوي چې ستاسو د ضعف او قوت ټکي په نښه کړي، او د یوه پیغام رسونکي په توګه ستاسو د پیغام رسولو په طریقه کې نښه والی راولي.

روغ او سالم اوسي

زياتره کانديدان په خپله روختيما پوره ډاد لري خو کله چې په کمپاين باندي ډير مشغولېږي نو دا یې له ياده وځي چې دغه له ستونزو ډک سياسي تمرين کولی شي صحت ته یې زيان ورسوي. ډيری کانديدان د مبارزې او زياتو چکچکو په روحیه ليري ليري ولسواليو ته له ستونزو ډک سفرونه کوي، چې د همدي اوږدو او ستومانه کوونکو مزلونو له امله ناروغه کېږي، انتخابات که خه هم چې د بریاليتوب لپاره دي، خو دومره ارزښت شاید ونلري چې له امله یې خپل صحت خراب او له خطرناکو عواقبو سره ئانونه مخامخ کړئ.

باتجربه سياستوالي سپارښتنه کوي چې صحت له سياست خخه مه قرباني کوي، د دې لپاره چې تاسو یو نښه کمپاين ترسره کړاي شئ، لاندې ټکي په پام کې ونيسي.

۱- سگرت په حکوئ څکه دا ستاسو څواک کموي.

۲- تمرين مو باید له کمپاين سره مناسب وي خوله دې ټولو سره روحی فشارونه باید له ئانه ليري کړئ.

۳- د ورځې په اوږدو کې کافي او به وختښې تر خو مو له تندې او ستربا مخنيوي وشي.

۴- کافي استراحت وکړئ.

۵- که ممکنه وي څینې وختونه مو له کورنۍ سره تير کړئ، که خه هم چې د عامه پوهاوي په اساس دا اسانه کار نه دې، مګر له دې ټولو سره ستونزمن کارونه باید یې ثمره نه وي.

تاسو باید له خپلی کاميابي، خخه خوند واخلي او د خدمت جوګه و اوسي.

۲،۳ انتقالات او عملیات

له ئان بنودنی او تبارز خخه په تمرکز باندې او له ملاتېر کوونکو سره تر یوې محکمې رابطې وروسته هغه خه چې په دې برخه کې دیر ضروري دی، هغه دادی چې د انتخاباتي سیالي په دوران کې د خپلو سیستمونو له ئای پر ئای والي ئانونه مطمئن کړئ.

د پلان په جوړیدو او تياري په نیولو سره یوازې نیم کارترسره شوی دی، مګر نيمه نوره برخه د پلان عملی کول دي. په مؤثر او څيرکانه ډول سره د انساني او ملي سرجينو کارول هغه خه دی چې د هري سیاسي مبارزي د ژوندانه د وينې حیثیت لري.

د مبارزي د ټیم د غړو د خواهشاتو او غوبښتو تنظیم او د هغوي د مهارتونو او وړتیاوو لوړول بل هغه خه دی چې په تاکنیزو سیاليو کې ګلدي روں لري.

د انتخاباتي سیاليو د ټیم د اعضاؤ ترمنځ تکر د تعجب خبره نه ده، ځکه غښتلی کاندید باید داسې باتجربه او متفرک افراد راتول او یو له بل سره وصل کړي چې خپل ئانونه او افکار دیته وقف کړي چې خرنګه کولاي شي په احسنې وجه دغه لوبه وګني.

لكه په مخکنې فصل کې چې وویل شول، له دې کبله چې فعالیتونه په مطلوب ډول ويشنل کېږي، نو د ټیم غړي کيدای شي له یو بل سره سیالي وکړي او یاهم له یو بل سره ګډ کار. په هر صورت د دوى تر منځ فکري تکر د تعجب خبره نه ده. دا د تاسو او یا هم ستاسو د کمپاين د تنظیمونکي دنده ده تر خو د خپلو په لاس کې شته منابعو له مهارتونو خخه اعظمي استفاده وکړي.

د انتقالاتو او عملیاتو عمندہ عنصر د پلان او برنامې مطابق فعالیتونه دی، کله چې حقیقي فعالیتونه د ستراتیژۍ له تګلارو سره یو ئای پلي کېږي، نو د کمپاين تحریري پلان باید د کمپاين په دوره کې په بهتره توګه و آزمایل شي. اکثره وخت د انتخاباتي ټیم د غړو ترمنځ د ضعیفي همغرې، له امله هغه خه چې توقع بې کېږي لاس ته نشي. راول کيدلې، خو که د دغو غړو ترمنځ همغرې قوي وي، کمپاين به هم مؤثر وي او هغه خه چې د لاس ته راولو هيله بې کېږي په دېره بنه توګه تراسه کيدلې شي.

د انتخاباتي سیاليو د خو لومنیو ورڅو لپاره معیاري طرزالعمل داسې دی چې خپله سیالي د داسې یوه محفل په جوړولو پیل کړئ چې په رسنیو کې نشر شي، د دې لپاره مهمه داده چې وګړئ، له اجتماعي تولنو سره خبرې وکړئ او که د ائتلاف امكان وي، ائتلاف وکړئ او د خپلو پلویانو تصدیقي اسناد راتول کړئ.

یوشمیر کاندیدان حتی مخکی له دې چې د خپل کمپاین رسمي دوره پیل کړي په دیر احتیاط سره دا کارونه ترسره کوي.
که په بنار کې اوسي نو کوبنښ وکړئ چې انټرنیټی پانه ولرئ، تاسو کولای شي په دغه ويپانه کې بیلابیل شیان لکه خپلو
فعالیتونه، تګلاره، بیوګرافی، د ورځنیو مسائلو په اړه خپل دریئ، له رستنیو سره اړیکې، د خپل کمپاین د مرکزونو په اړه
معلومات او داسې دیر نور خه ئخای پر ئخای کړئ چې ستاسو له انتخاباتی کمپاین سره مرسته کولی شي.

انټرنیټی جامعه که خه هم کوچنۍ ده او انټرنیټ ته د لاس رسی امکانات دیر کم دي، مګر له هیواد خخه بهر د هغو افغانانو
د ملاتړ لپاره چې کولای شي دلته په هیواد کې د ننه خپلو اقاربوا ته توصیه او لارښونه وکړي چې تاسو ته رایه درکړي.
لنډه داچې د داسې یوې ويپانې درلودل ستاسو له کمپاین سره ڈېرہ مرسته کولای شي.

د مالي لارو چارو برابرول هغه انديښنه ده چې نه یوازي د کمپاین په پیل کې، بلکې د هغه تر پایه د یوې انديښنې په توګه
طرح ده، ځکه تاسو د خپل کمپاین په بهير کې په دوامداره توګه د خپلو عملياتو او فعالیتونو د تمويل لپاره پيسو ته
ضرورت لرئ، نو له همدي کبله د خپل کمپاین له بالقوه اعانه ورکونکو سره اړیکه او ملاقاتونه باید د خپل انتخاباتی کمپاین
د فعالیتونو یوه برخه وګرڅوئ.

د کمپاین مالي مسؤول یا کاريپوه مو بايد د مالي لارو چارو د زیاتولي له ضرورت خخه خبر درکړي.
په ياد ولرئ چې د مالي امکاناتو زیاتولي ستاسو د کمپاین د موادو د توزيع لپاره هم یو بنه فرصت په لاس درکوي.
د انتخاباتی سیالیو سازمان مو بايد څواب ورکونکی وي او د سازمان مشرتابه دې هغو کسانو ته د تګ لاره پرانیزی چې
بيکاره دي او یا له توقع کم کار کوي.

د نوماند مهال ويشن

د کمپاین په منځ کې	پای ته نیژدې	پای	د تاکنو ورڅه
له رايه ورکونکو سره په عامه غوندو، ناستو او محفلونو کې خپل گډون تنظيمول	خان بنودنه او ظاهر پراخول	د هخونو حفظ	رایي ورکولو ته د خپلو پلويانو هخول
د مطبوعاتي اعلاميو نشریول او له رسنيو سره مرکې	د مطبوعاتي اعلاميو او پیغامونو دوامداره نشر	کور په کور ګرځيدل او زړه نازره رايه ورکونکي هخول	د رایي ورکولو پر مهال ډاد خرگندول
د ملاتر کونکو رابلل او مالي امکاناتو د زیاتولي لپاره مکاتیب صادرول	تر وسه وسه د مال امکاناتو زياتول	له ټولو ملاتر کونکو سره تماس نیوں او په وخت سره رایي اچونې ته یې متوجه کول	د رایي اچونې مرکزونو ته د خپلو پلويانو د رسولو لپاره کسان تعینوں
له زړه نازره رايه ورکونکو سره اريکې نيوں او د هغوي د پیژندنې لپاره په گاونډ کې غونډې جورول	د ملاترو سمیالښت تر خو د انتخاباتو ورڅه په ياد ولري او د وختي رايي ورکولو امکانات ورته برابرول	د ټولو حملو لپاره څواب ويل او بیانې نشریول	د رايه ورکونکو خارل
له نامه سره د آشنايی په هدف د علایمو او موادو توزیع کول			هغو ملاترو ته بلنه ورکول چې رايي یې نه دي اچولي

ستاسو د پاکنيزو سیاليو فعالیتونه

که پخوانی سیاستوال یاستی یا د انتخاباتو یو مینه وال، کمپاین مو په یوه مجلل محفل سره پیل کړئ.

په سیاست کې د یوه کاندید په توګه ستاسو ورګډیدل یوه لویه خبره ده، چې د یوه کنفرانس او غونډې په جوړولو سره یې

باید اعلان کړئ.

د تاکنو په کمیسیون کې د خپلی نوماندی، د سند ثبت او له هغه وروسته په رسمي ډول ځان اعلانوں یو له بل سره ډیر تفاوت لري.

هغه دله چې د انتخاباتو کمیسیون ته ستاسو ملتیا کوي له تاسو څخه د یوه عمومي حمایت بنسکارندویه ده، مګر هغه دله چې ستاسو د نوماندی په مطبوعاتي غونډه کې برخه اخلي د هغه څواک بنسکارندویي کوي چې ستاسو تر شا دی.

د کمپاين په بهير کې د بربالیتوب اغیزمنه لار خصوصاً په لیرې پرتو سیمو کې مخامنځ خبرې اترې دي، ځکه دا د جذباتو او ملایماتو د اظهار غوره موقع ده، د سیاسي خلکو پیژندنه او له هغو سره تعلقات په یوازې ډول د رايی اخیستو لاره نشي-بلل کیدلی، همیشه د ویلو لپاره نوي شي شته او کله مو چې د پیغام د انتقال لپاره زمينه برابریده له لاسه یې مه ورکوئ.

تاسو کولای شي خپل کمپاين د خپل کور او کلې له ماحول څخه پیل او په تدریج سره یې پراخ کړئ، ځکه ګاونډیان تاسو پیژنۍ او په اسانه قناعت ورکولی شي.

یوه محركه قوه شته چې د هرکاندید د کمپاين د پیلولو لپاره مناسبه ده، تاسو که دغه قوه لرئ نو د رایو غونښتونو پرمهاں لاندې شیان له ځان سره ولري.

۱- له ویناوو سره مل د کمپاين یوه بسته، نښانونه او د تاکنو متعلق نور ضروریات.

۲- په دروازو او دیوالونو باندې څورنديدونکې ليکنې او پوسټرونې چې په عامه او له ازدحام څخه ډکو ځایونو کې یې ولگوئ.

د کور په کور لیدو کتو په بهير کې تاسو باید له بزرگرانو، څوانانو، مدنی تولنو، مذهبی سازمانونو او اشخاصو، بنخو او محلی دولتي چارواکو سره لیده کاته وکړئ.

هغه ناستې چې په ټولنه کې د بیلابیلو اهدافو په خاطر جوړېږي دا ډول ناستې په ځانګړو اندیښنو باندې د بحث او د هغو په وړاندې د موقف د غوره والي او کمپاين د موادو د توزیع لپاره ډیر مناسب ځایونه دي.

تاسو کولای شي د یوه منظم مهال ويشن له لارې غونډې دائې کړئ او له دې لارې د خپل ملاتې ساحه پراخه کړئ.
د یوه پراخ پونسین لپاره باید یو داسې باعتماده تیم ولرئ چې به هغو کې دا استعداد وي ترڅو ستاسو د فعالیتونو تاثیر دوه
برابره کړي او د تاکنیزو سیالیو دورې له تاسو سره یوځای او یاهم له تاسو پرته پرمخ بوځي.

سیاسی غوندې

سیاسی غوندې په هره کچه چې وي د رایه ورکوونکو د جذب مرکز گنيل کېږي، د کمپاين لپاره د یوه داسي تحریري پلان د درلودلو په صورت کې چې په هغه کې وختونه مشخص او د ټیمونو دندې واضحې شوي وي، د تصادفي او غير پلان شوبو غوندو د جوريدو لپاره هېڅ ډول معدتر نه مثل کېږي، تاسو باید د خپلو ثبیت شوبو ګروپونو له شمير سره سم د سیاسی غوندو د جوريدو پلان طرح کړي او دغه غوندې له سوداګرو، بنځو، څوانانو او مذهبی سازمانونو سره پرمخ یوسئ. ډېرى زره نازره او متعدد رایه ورکوونکي لیوالтиا لري هغه کاندید ته رایه ورکړي چې د بریالیتوب چانس يې زیات وي، سیاسی غوندې علاوه پردي چې تاسو پیاوړي معرفی کوي ملاتړ کوونکو ته مو احساس ورکوي چې تاسو یو همدفمند شخص یاستي.

که غواړۍ چې خپل ظهور دوه برابره کړئ د ویناو له ویدیو او سی ډی ګانو خخه استفاده وکړئ او د خلکو په منځ کې بې تکثیر کړئ، دا کیدای شي د هغو اشخاصو د جذب لپاره دیره مؤثره لار وي چې معمولاً په غوندو کې برخه نشي- اخیستي، لکه بنځې، بوداګان او داسي نور.

په مکرر او مجدد ډول غوندې جورول دير مصارف غواړۍ چې له هغو خخه باید ده ده وشي مګر په (جومات او یا د کوم ملاتړي په کور کې) په ورو غوندو کې ګډون تاسو ته د را خرګندیدلو هغه چانس درکوي چې تاسو ورته اړتیا لرئ، که د نویو غوندو د تنظیم او جوړولو امکانات لرئ نو د انتخاباتي کمپاين ډله مو باید له لاندېنیو ټکيو خخه اطمنان حاصل کړي:

- ۱- د غوندې د جوريدو له اجازې، که غوندې په یوه عام محل او معین زمان کې وي.
- ۲- د کاندیدانو له حضور خخه.

۳- د غړ او سونډ له بنې سیستم خخه: که یوه ډېر له څور او شور خخه ډکه وينا هم وي خود سمعي سیستم د ضعف له امله شاید بې ګټې وي، او دغه راز هغه چانس چې د نظر د اظهار لپاره موجود دي ضایع کېږي او د ټاکنیز کمپاين د ټیم بې کفایتی بشېي.

۴- له یوه تور بنې راغلاست او هرکلې خخه: په احساساتو باندې را وستل، ځکه تاسو د هر فرد انتخاب یاستي نو کیدای شي د بیلابیلو سکتورونو استازې په کتابونو کې ودرېږي او ستاسو هرکلې وکړي.
د داسي حالاتو لپاره اکثره وخت بانفوذه او محترم شخصیتونه را غوبنټل کېږي ترڅو له کاندید سره د ستیز په څنګ کې کینې.

۵- له يوه متوازن پروگرام خخه: د يوې ډلي د علاقې د ساتلو او يا هم د هغوي له حضور خخه د اطمنان حاصلولو په هدف هغوي ته د بوختونکو معلوماتو ورکول، د يوه کاندید لپاره شاید تر ټولو دا ستومانه کوونکي وي چې له يوې وړي او خوبه وړي ډلي سره خبرې کوي، په هر حال له دې کبله چې تاسو د نندارې ستوري یاستي نور ویناوال او ميلمانه باید د ستیز په سر ستاسو د ملاتېر کوونکو رول ترسره کړي او د غونډې د برخه والو د علاقې د ساتلو او په خلکو کې ستاسو لپاره د ئاخا پیداکولو لپاره کار وکړي.

۶- له انتقالاتو او غذا خخه: تاسو بنائي تمه وکړئ چې خلک راټول شي نو هغو ته ډوډي هم ورکړئ، دا هغه مصارف دي چې له کبله یې په غونډو دير لګښت راځي او هغه نوماندان چې ضروري مالي سرچينې نه لري له هغو خخه ده ده کوي، حتی د ټاکنو په وروستي ورڅ د لوی شمير رايه ورکونکو انتقال هم يوه ستونزه ده چې که له عهدې یې وتلي شي دا کار وکړئ او ملاتېري مو د رايې اچونې مرکزونو ته ولېردوئ.

سنتي فعالیتونه

تاسو شاید په غونډو سربيره له يو شمير هغو سیاستوالو سره ناستو ولاړو ته هم توجه وابروئ چې د ټولنیزو تعهداتو په خير دي، دا ډول فعالیتونه ممکن په کال کې یو خل هغه هم په داسي وخت کې واقع شي چې د کمپاين دوره نه وي، مګر د تجربو خاوندان د دا ډول فعالیتونو او داسي فرصتونو موندل یو غیر رسمي کمپاين بولي او په اهمیت یې تینګار کوي.
په دا ډول مجالسو کې گډون تنها د انتخاباتو په کال ستاسو مټکلينو ته دې نبودنه کوي چې تاسو د يوه سیاستوال د یاور په توګه وویني.

پام مو وي چې داډول ملاقاتونه او لیده کاته او بردي سیاسي پانګي اچونې دي چې ګټه یې تاسو ته وروسته په لاس درېچي.
۱- په ودونو او محفلونو کې گډون: تاسو باید په خصوصي ودونو او لمانځنو کې زيات وخت تير نه کړي، خکه دا کيدای شي ستاسو قيمتي وخت په داسي خه تير کړي چې ضرورت یې نشه.

۲- په مهمو ځایونو کې تاسو ته د يوه ميلمه يا ویناوال په توګه بلنه درکول: زياتره کاندیدانو ته په بیلاپیلو ځایونو او وختونو کې د ميلمه يا ویناوال په توګه دعوت ورکول کېږي، دا هغه واقعي فرصتونه دي چې د عوامو په منځ کې تاسو مطرح کوي، نو تاسو باید له داسي موقع خخه استفاده وکړئ او د خپلو سیالانو په تورنولو وخت تير نه کړي.

۳- جنازو ته تګ: د تدفين مراسم د کمپاين ځای نه دي، بهتره داده چې د خپل ژوند له ملګري سره متوفى ته دوعا وکړئ، له کورني سره یې خواخورې وښی او د سيمه ايز رواج له ترسره کولو وروسته محل ترک کړئ.

تاسو کولای شئ د سټېری مثې پر مهال د هغه کسانو لاس کیکارئ چې تاسو پیژنۍ، د تدفين په یو شمیر وړو مراسمو کې د جروبحت موضوعات پیدا کیږي، نو بشه خبره داده چې تاسو یوداسي خوک پیدا کړئ چې ستاسو ملاتړ وکړي. د تدفين په مراسمو کې معمولاً دير خه نشي کيدلی نو کوبنښ وکړئ ستاسو په اړه خپاره شوي ناقص معلومات اصلاح کړئ.

سياسي نښې نښاني

په کمپاين کې ټول هغه خه چې د خلکو توجه راجلبوی مالي مصارف نه غواړي، تاسو باید د خپلو سياسي نښو نښانو په جورولوو کې له خپل نوبت خخه کار واخلي او کمپاين تر سره کوونکي باید په دې مطمئن شي چې د کمپاين په ټولو وسائلو کې هماګه مشخصې نښې نښاني او رنګونه کارول شوي دي. تاسو باید داسي سمبول يا نښه غوره کړئ چې ستاسو له کرکټر او تګلاري سره اړخ ولګوی او په دير لږ مصرف جور شي، خلاصه داچې دغه نښه يا سمبول د کمپاين یوه ډيره مؤثره وسیله کيدلی شي.

کله چې تاسو له خپلو مؤکلينوسره لیده کاته او خبرې اترې کوئ کيسه وکړئ، داسي کيسه چې ستاسو کرکټر او تګلاره په خان کې را ونځاري، دا کار له تاسو سره په دې کې مرسته کوي چې مؤکلين کله ستاسو سمبول او نښې نښاني وینې تاسو او ستاسو سياسي پروگرام به یې ذهن ته لاره کوي، او دا خپله د ولسي جرګې د یو شمیر کاندیدانو لپاره کامیابي ده. د نښانو او رنګونو د غوره والي په خير، د یوه جذاب موزیک غوره والي هم تاسو او ستاسو سياسي پروگرام د خلکو ذهنونو ته سپاري، کله چې د کمپاين وخت ختم شي، تاسو لاهم کولي شئ د هماګه موزیک د غړولو له لارې خپل کمپاين ته ادامه ورکړئ.

۲،۳ ستاسو د انتخاباتي سیالۍ، اسباب او لوازم

د اعلاناتو د ابتدائي وسائلو درلودل د رايه ورکونکو لپاره د کاندیدانو ممد مواد بلل کیږي، پوسټرونې، کیستې، سرنستاک کاغذونه، زیر پیراني او د کمپاين نور طباعتي مواد هغه خه دې چې تاسو کار ورڅخه اخستلای شي، دغه وسائل د یوه کاندید د څواک بشودنه کوي.

په ئىينى حالتو کې دغه مواد يوه اجمالي قضاوت ته لاره پرانيزى او د دې بىودنە كوي چې كاندىد په خپل خان باندى متکى دى.

د كمپاين مواد د انتخاباتو د بودجي يوه زياته برخه احتواء كوي، تاسو باید ئان محدود كېئ او ئىينى مواد په خپله تيار كېئ لكه (ستاسو سمبول او ننبه).

كە د لگبىتنو په اړه کومه نظرىيە نه لرئ، نو خو معتبرې او د ډاډ ور نشرىيې ولتۇئ.

د ۲۰۵ کال په انتخاباتو کې كاندىدانو راپور ورکړي چې د ۱۰۰۰ ۲۰۰۰ پوري پوسېترونو په شاوخوا کې يې د تقریباً ۱۰۰۰ ډالرو په ارزښت سره په رنګه ډول چاپ کړي دي.

د زياترە كاندىدانو يوه تيروتنه داوه چې د ډې او كوچنيو پوسېترونو د چاپ فرمایش يې ورکړي وو، او وروسته كله چې كمپاين خپل اوج ته ورسيد دوى خپل پوسېترونه زياتول، مگر دا هغه وخت وو چې د موادو چاپ ډير لگبىت غوبىتلۇ.

ښکاره ده چې تاسو په کم مصرفه پانو کې په تور او سپین شكل سره هم خپل پوسېترونه چاپولى شئ، ليكن تاسو باید په دې پوه وي چې دا کار د پيسو د كمبىت له امله كوي، په داسې حالتو کې غوره داده چې دا ډول پوسېترونه چاپ نه كېئ او پيسې يې د نورو مصارفو لپاره وساتئ، لكه د رسمي بلنو د کارتونو، معلوماتي پانو او خپلو ننبو او سمبولونو د جورولو لپاره.

پوسېترونه

له پوسېترونو پرته هيچ كاندىد كمپاين نشي كولى، پوسېترونه ستاسو بىوودنە كوي او هر سياستوال دا هيله لري چې خلك يې دې له نامه سره آشنا وي، خاصتاً هغه کسان چې بې سواده دي.

پوسېترونه رايه ورکوونکي ستاسو له نامه، خيرې او انتخاباتي ننبې سره آشنا كوي او دا درى هغه خە دې چې د انتخاباتو په ورخ كله چې رايه ورکوونکي غوارې د رايې ورکولو په پانو کې د خپلې خوبې كاندىد پيدا كړي، ډير مهم او اساسي ګڼل کېږي.

سربيره پر دې، انتخاباتي پوسېترونه ټولو ولسواليو ته ستاسو د ورپېژندې مهمه لاره ده.

اغيزمن سياسي پوسېترونه د معينو معيارونو ساتنه كوي نو باید چې:

۱- ساده وي خو د رايه ورکوونکي په آسانې سره په پيغام پوه شي.

۲- ربط ولري خو رايه ورکوونکي د كاندىد له پيغام سره روړدي شي.

۳- جذاب وي خو د رايه ورکوونکو توجه جلب کړي، او پيغام هميشنې پاتې شي.

۴- باوري کوونکي وي تر خو رايه ورکوونکي مطمئن شي او عملې کار وکړي.

د مطلوبی نتيجي لپاره ځانونه باوري کړئ چې د کمپاين پوسترونه موله لاندینيو قواعدو سره سم دیزاین شوي دي:

- په غټو توريو ليکل شوي وي په داسي شکل چې اووه کسان لاسونه سره ونيسي وروستني نفر يې ولیدلي شي.
- په داسي رنگ ليکل شوي وي ستاسو د کمپاين پيژندنه پري کيري.
- ستاسو له عکسونو او نښانونو سره دیزاین شوي وي.
- له پنځو خخه تر اوو ګلمو پوري پکي کاريدي وي.
- املائي او ګرامري غلطۍ ونلري.

د بنو ډيزاین شويو پوسترونو تولید د ګټلو په لور لومړنۍ قدم دي، د پوسترونو توزيع که ډيره مهمه نه ده مګر اهميت يې هم کم نه دي.

د پوسترونو نښلولو ته د دوو ټيمونو په وسیله تر هغه ادامه ورکړئ چې له یو بل سره مخامنځ شوي نه دي خو په دي توګه ستاسو له متداومې مشاهدي اطمنان حاصل شي.

پوسترونه باید د بنارونو په مرکزونو، اصلی واټونو، خلور لارو ته نېړدي او داسي ځایونو کې ولګول شي چې وار له مخه د خلکو سترګې پري لګېږي او د خلکو د ګنې ګونې ځایونه وي.

د خپل کمپاين ټيم ته دا ور ورنېئ چې په کومو ځایونو کې پوسترونه ولګوي او له کومو ځایونو خخه ده ډه وکړي تر خوله قانون خخه تخطي ونه کړي او د رايه ورکونکو د خپگان لامل و نه ګرځي، مخصوصاً د رايه ورکونې د مرکز په ۱۰۰ متری کې باید ستاسو هیڅ پوسته نه وي لکه چې په دې اړه د تاکنو د قانون ۳۴مه ماده هم تینګار کوي.

يوه مهمه مسئله چې د انتخاباتو له پای ته رسیدو وروسته يې په باد ولري داده چې:

د انتخاباتو له تيريدو وروسته د یوې اونې يا حد اکثر دوو اونیوې بهير کې خپل تول پوسترونه راټول کړئ، علاوه پر دې ادبی کار دادی چې د پوسترونو له ټولولو وروسته د هغه په ځای ((له تاسو خخه منه)) ولیکي.

د دې کار به ترسره کولو سره به رايه ورکونکي حتماً ستاسو ستاینه کوي او حتی هغه کسان چې تاسو ته يې رايه هم نه ده درکړي، تاسو به دیوه بنې کاندید په صفت په خپلو ذهنونو کې ساتي.

د کمپاين ادبیات

د کمپاين ادبیات د سیاسي اعلاناتو یو خورا پخوانی او مؤثر شکل دی، د کمپاين ادبیات د یوه نوماند علاقه او تعهدات په ډاګه کوي او دهجه د افکارو او قدرت بنودنه کوي، په بل عبارت دا ستاسو پيغام دی چې کور په کور او په غوندو کې باید توزيع کړئ او لاندې سوالونو ته څواب وواي.

۱- زه ولې د دې چوکۍ د ترلاسه کولو کوبنښن کوم؟

څواب باید ستاسو له شخصيت، مسلک او ستاسو له سیاسي سوابقو سره گډوي، ستاسو اهداف تاسو د خپلې وظيفې د بهترین فرد په حيث معرفي کوي.

۲- رايه اچوونکي باید ولې توجه وکړي؟

د دې پوبنتني څواب مو هم باید له منطق او موقف سره داسي ارتباط ولري چې په انتخابونکي هيئت باندي اغيزه ولري.

۳- هغه اساسی موضوعات کوم دي چې انتخابونکي هيئت ورسره مخامخ کیدونکي دی، او ولې هغه دوى ته مهم دی؟

د کمپاين د ادبیاتو ساده برخه هغه کوچني معلوماتي پاني دي چې ستاسو د خط مشی اساسی تکي پکي خای شوي وي.

دغه وړي پاني کيدای شي د یوه داسي پست کارت په خير وي چې په هغو کې د کمپاين دری کلیدي پيغامونو او تصویر ته خای ورکړل شوي وي.

معلوماتي پاني د یوې معمولي پاني په اندازه وي چې دواړه مخونه یې چاپ شوي وي.

لنده داچې هغه رسمي کارتونه چې ستاسو تصویر، نوم او نښان پکي وي له رايه ورکونکو سره مرسته کوي تر خو تاسو د راي
اچونې په پانو کې د ټاکنو په ورځ پیدا کړي.

۳،۲،۳ د مالي امکاناتو پیدا کول

د ۲۰۰۵ کال په ټاکنو کې یو شمير کاندیدانو د کمپاين د مصارفو لپاره د انتخاباتو د قانون لخوا له ټاکل شویو (۷۵۰۰۰)

افغانیو چې د (۱۵۰۰۰) امریکایي ډالرو معادل وي زیاتې پیسې درلودې، خو په عین حال کې یو شمير نورو د خپلوا کمپاينونو لپاره ډیرې لې پیسې لرلې.

دلته ده چې د مالي امکاناتو د برابرولو خبره مطرح کيږي، د مالي لارو چارو برابرولو په دې معنی نه دي چې گواکي د چوکي د لاس ته راولو لپاره رشوت ورکي يا د چوکي حاكميت پلوري، بلکې د انتخاباتو د ديموکراتيکي پروسې د حمایت او د بيلابيلو احزابو له مابين خخه د يوه حزب، يا بيلابيلو اشخاصو له منځ خخه د يوه شخص د انتخاب لپاره يوه قانوني لاره ده. که تاسو ملي شورا ته د تلو تصميم نو له تموليونکو خخه باید د بودجي او ملي امکاناتو د تر لاسه کولو په لته کې وي.

دلته دوي مسئلي مهمي دي:

۱- مالي وجوده: معنا داچې له ميمليستيا نيوې د پوسټرو تر تيارولو، د معلوماتي پانو د کاپي کولو، زيرپيرانيو د جورولو او آن د انتخاباتو په ورڅ د انتقالاتو لپاره تاسو باید واقعي پيسې ولګوئ.

۲- له رشوت او بدرو د هر ډول ادعاء خخه د ليري والي لپاره باید په دې اړه چې ستاسو ملاتړ له کوم لوري دي، شفاف او روښانه وي.

که تاسو د بودجي د لاس ته راولو روښانه ريكارډ ولري نو له خلکو سره یې هم شريک کړئ او له خپلو سیالانو وغوارې چې ستاسو په خير عمل وکړي.

د قوي پاڼي په لرلو سره کولاي شئ په اسانۍ سره د خپل کمپاين لپاره بودجه ترلاسه کړئ څکه تاسو د رايو له شمير مخکي ګتونکي بلل کيږي، نو که غوارې چې ګتونکي شئ په دې عمل وکړي.

يو شمير خلک په دې باور دي چې د کمپاين ملي لاري چاري د کمپاين د تمويل سبب کيږي.

له دې کبله چې پيسې مهمي او په سختي سره پيداکيدونکي منع ده، هغه په سمه توګه ولګوئ. مهم موضوعات او فعالیتونه شته دي چې هغو ته د تياري لپاره باید پيسې مصرف کړئ.

د کمپاين د تمويل لپاره دوه شيان (پيسې او وخت) ډير مهم دي، پيسو ته باید د ضرورت په هره لحظه کې د لاس رسې وي او که داسي ونشي پې له شکه چې د کمپاين د دريدو او تیم د روحې د تخرب باعث کيږي.

د همدي دليل په اساس د مالي وجودهو لپاره باید داسي پلان جوړ شي چې ګام په ګام د مالي منابعو د زياتوالي لاري چاري بکې په نښه شوې وي.

اضافي منابع که خه هم چې پيسې نه وي د کاندید د پیغام په رسولو کې مرسته کوي او د لازیات ملاتړ د انسجام باعث کيږي.

د مصارفو د پروژې جوړونې او واقعي بودجي ترتیب ته د مالي لارو په پيدا کولو کې سمه توجه وکړئ او له قرضو ده ده وکړئ.

همیشه له هغه خه زیات زیرمه کړئ چې شاید مصرف شي، د تجارتونو له نظره د انتخاباتو پرمهاں نرخونه جګړي، بناءً تاسو اړ یاستئ چې د مصارفو د پروژې د جوړولو پرمهاں لاندې تکي په پام کې ونیسي:

د کمپاين مرکز موباید هیڅکله له پیسو نه وي خالی، او مالي آمر مو په خپل پلان کې لاندې تکي په پام کې ونیسي:

- ۱- د دفتر کرایه، کلې مصارف، مواد او تجهیزات.
- ۲- د کارکوونکو معاشقونه (که د تادیه وړ وي).
- ۳- د پوستهونو او نورو چاپي نشراتو لګښونه.
- ۴- د بودجي د لاس ته راونې د فعالیتونو مصارف.
- ۵- د کمپاين د سفرونو مصارف.
- ۶- د اوطنې سفارشي ضروریات.
- ۷- مطبوعات.
- ۸- د تاکنو په ورځ د رایه ورکوونکو انسجام او تنظیم.

د کمپاين بودجه که د کمپاين د تولو لګښونو لپاره بسننه نه کوي نو مصارف مو په خو برخو وویشئ، مثلًاً آیا د ئینو غونډو له جوړولو پرته کولای شئ کمپاين وکړئ؟

آیا زیات شمیر پوستهونه چاپولی شئ؟
د کومو حوزو له مشرانو سره باید لوړۍ ملاقاتونه وشي؟
د کمپاين مرستندویانو ته راپور باید د هغوي ترمیمشخصې اعاني پوري محدود وي، داکیداۍ شي په تاسو او ستاسو په تګلاره باندې د چاد او مننې یوه لاره وي، دغه راز دیته هم لاره هواره کړي چې تمولونکي په تاسو باور وکړي او ستاسو بعدی کمپاين ته تیار شي.

٤،٢،٣ دفاعي نقش

سیاست خپله توره خیره زیاتره وخت په وروستيو لحظاتو کې نسکاره کوي، مایوسی او ناهیلی کاندیدان په داسې وختونو کې خصوصاً هغه وخت چې په خپله ماتې باندې باوري شي په منفي تبلیغاتو لاس پوري کوي او آن چې د ډیرو تاوتریخ وزمه او ناخوبنې کوونکو کارونو لاس پوري کوي.

نو خنګه باید له هغوي سره مقابله وشي؟

له منفي کمپاینونو او خانګړو عملیاتو سره معامله کول

منفي کمپاینونه د دوو مشخصو غږګونونو پایله يا غښتنه ده. دا د نوماند بایللو يا ګټلو ته ګټه نه رسوي. که د حقایقو او اساسی مسایلو په اساس وي، د شخصي متجاوزز کړنو او ناسمو اعمالو په اړه د تاکنو د کارکوونکو د خبرولو لپاره د مرستو یوه قانوني وسیله ده چې د سیاسي دفتر د لاسته راولو په فکر کې وي. دا نه یوازي د ګمراهی او د شهرت د له منځه تلو باعث ګرځی، بلکې بنایي ستاسو پلويان يا رايه ورکوونکي کېلاري يا احساساتي کړي. کله چې د یو منفي کمپاین له خوئښت سره مخ شوي، بنه به دا وي چې په دقیقو او ژورو معلوماتو ډډه ولګوی او کله چې مو ستراتیژي په تیته د تهمت په لور درومي، له کړي بهر اوسي. که دا کار بې بنسته وي، د منفي اعلان موضوع بنایي د یو ماته خورلي حیوان په توګه وي او د رايه ورکوونکو د همدردی، د لاسته راولو لامل شي.

د بریدونو وروستي وختونه ډیری مهال په سروي ګانو کې د وروسته پاتې کاندیدانو له خوا، د مسیر د بیا راګرڅولو په هیله ترسره کېږي. مطالعات بنې چې دغه ډول ستراتیژي ډیرې کمې اغیزمنې او موثرې وي څکه رايه ورکوونکي دغه کار د دوى د غولولو لپاره د یو سوقصد په شان بولي. که دغه پېښې واقعیت ولري، ولې دغه پېښې داسې وختو کې راځرګندې شوې، چې د منفي کمپاین موخه په ډېره سختي سره خوابکويه ده؟ لاتراوسه هم، د پیاوړي او مخکنن سیال د چې کولو لپاره د یو نوماند په وروستي وخت کې د منفي کمپاین د حملو يا تورو تبلیغاتو درولو لپاره خه په لاس کې نشته. نوله همدي امله، بنه به دا وي چې په کمپاین کې د درېښې ډلې دغه شان حملو او بریدونو ته تیار او پېښښين و اوسو.

په وروستيو شبیو کې له حملو څخه د خوندي پاتې کيدو لپاره باید خه وشي؟

د دې لپاره لاندې خو توصیو ته پام وکړئ:

۱- تول هغه منفي معلومات چې ستاسو حریفان ترې استفاده کوي نشر کړئ، دا شاید ستاسو هغو پخوانیو کړنو ته د تشریح او معذرت غوبستلو چانس په لاس درکړي چې پخواپی مرتكب شوي یاست.

رايه ورکونکو زیاتره د هغو منفي حملو په اړه عکس العمل نسي چې مخکې پې د هغو په برخه کې اطلاع حاصله کړي ده. مطبوعات هغو معلوماتو ته ډیره ليوالتیا لري چې تکراری نه وي.

۲- هیڅکله د خپلو رقیبانو ادعاء بې ټوابه مه پرېږدئ، د رقیبانو په حملو باندې سترګې پتول ستاسو کمپاين ته زیان رسوي، د اتهاماتو په ځواب کې دومره معلومات وړاندې کړئ چې حمله دفعه کړي، تشریحات مو باید په آسانی سره قابل د فهم وي.

رتې انکار اغیزمن نه دی او کله خود اتهاماتو د منلو یوه لاره هم بلل کېږي، جروبخت بيرته د کمپاين یا خپل پیغام موضوعاتو ته واړوئ.

۳- هیڅکله دروغ مه واياست، د ضرورت په وخت کې خپله تیروتنه او نیمگړتیا ومنئ لیکن هغه ستونزه چې موجوده ده شرحه بې کړئ.

۴- ترحملې وروسته یوه سریعه ستراتیژی اجراء کړئ او مسئلې ته د ځواب ویلو په هدف عمومي ناستې او مطبوعاتي کنفرانس دایر کړئ.

۵- یو دasicې ویاند وټاکئ چې په هماغه لحظه د اتهاماتو د ځواب ویلو لپاره تیبار وي.

۶- ئان دasicې عبار کړئ چې مطبوعات په هر وخت کې تاسو ته لاس رسئ ولري، که رقیبان مو حقائق په ناسمه توګه وړاندې کوي تاسو هغه مطبوعاتو ته افشاء کړئ.

۷- د یوې حملې ځواب هیڅکله په مهربانې مه ورکوي، ځکه کیدای شي دوباره تازه او اصلی حملو ته د ځواب نه ویلو باعث شي، علاوه پردي ستاسو او ستاسو د کمپاين د تګ لوري د تغییر باعث کيدلې شي.

تاکنیز تاوتریخوالی

امنيتي اندیښنې په جدي ډول محدودونکې دی، د نوي افغان حکومت له رانګ ډېره وخت نه وو تیر شوی چې په ۲۰۰۴ او ۲۰۰۵ کلونو کې په جنوب او جنوب غربی ولايتونو کې امنيتي اندیښنې د انتخاباتي کمپاينونو د فعالیتونو مانع شوې.

د رسمي سرچینو په قول د انتخاباتي پروسې په بهير کې ۸ تنو کاندیدانو، د انتخاباتو کارکونکو او کاتبانو خپل ژوندونه له لاسه ورکړل.

علاوه پر دې د کاندیدانو تهدید بیلابیلو شکلونه پیدا کړل، تر ټولو مهمه دا ده چې د یوه تهدید احساس هم د یوه واقعې تهدید په خیر مخرب کيدلی شي.

له امنیتي اوضاع خخه بايد احوال ولري، حتی که امنیتي څواکونو په خپلو قاغوشونو کې نګ راتګ هم کوي مګر ناسو بايد د یوه کاندید په توګه د لاندې لارو خخه په استفادې سره د خپل ځان حفاظت وکړئ:

۱- د خپلو ديموکراتيکو مقاصدو کې ربنتيني اوسي او په کمپاني کې له سیالو مليشو ځان ليرې وساتئ.
۲- له مدنۍ سازمانونو او مذهبی اشخاصو خخه د ملاتړ او د انتخاباتي بهير د تهدید او خشونت په برخه کې د خلکو توجه راجلب کړئ.

۳- مطبوعات خبرکړئ او له هغه خخه استفاده وکړئ، له قدرت خخه د ناوره استفادې په واقعوکي د مطبوعاتو خبرول ډير مؤثر دي او دا کار مجرمان له دې راګرځوي چې په جرم او فریب لاس پوري کړي.

۴- د ضرورت په وخت کې له هغه مقاماتو مرسته وغواړئ چې د اردو او پولیسو کنترول یې په لاس کې دي.
۵- له ملګرو ملتونو سره تماس ونيسي څکه د انتخاباتي تاوټريخوالي په صورت کې د نړیوالو ځارونکو ټیمونه دا توان لري چې مسؤول مقامات خبر کړي او له هغوي سره دا موضوع شريکه کړي.

۵،۲،۳ د پرمختګ ارزونه

په هر کمپاین کې د دوهم څلی نظر پونستې د نظرې میکانیزم د دې لپاره ډير مهم دی چې خپل ټول فعالیتونه او د خپل ټیم مؤثریت و ارزول شي.

نظر پونستنه د دې چانس درکوي چې آیا ستاسو ټیم په سم لوري روان دی او که نه هسي لو به پرمخ وري او د مبارزي شکل باید تغیر و مومي.

دوې لاري شته چې تاسو کولای شئ چې د هغه په وسیله د خپل کمپاین پراختیا وتاکئ.

په هماغه لحظه چک کول

د کمپاین آمرین همیشه د کمپاین د ټیم تر ټولو ډير خوشین اعضاء وي، د هغوي په خیرنو کې تاسو تقریباً همیشه داسې یو خوک یاستئ چې ضربه واردوي، لیکن دا موضوع همیشه حقیقت نه لري، دا شاید ستاسو بری وي چې خپل شیان چک

کړئ، مخصوصاً په هغو څایونو کې چې د تردید وړوي، د ثابته کړئ چې په کار اچول شوي منابع کافي دي او په مساوي توګه مصرفيرې.

د وسائلو چک کول د کمپاين مرکزي قرار گاه ته له هغه شي د انحراف مفکوره ورکوي چې پلان شوي دي.

ساحوي ګزارشونه:

د ساحوي آمرینو ګزارشونه باید ستاسو د کمپاين مرکز په خپلوسيمو کې د کمپاين له موثریت او پرمختګ خخه خبر کړي او ستراتېژي جوړونکي ته باید دا مفکوره ورکوي چې نور باید خه وشي او کمپاين په خه ډول پرمخ ولاړ شي لکه آني چک کول، دغه فعالیت د بصري تفتیش په ګډون له رايه ورکونکو، سيمه ايزو اوسيدونکو او کلیدي مخبرانو سره خبرو ته کولو ته هم شامل دي.

داسي خارونکي استخدام کړئ چې خلکو د حملو، او هغو خلکو په مقابله کې چې خلک ستاسو په ضد تحریک کوي د اجنبیانو په توګه کار، او له تاسو خخه دفاع وکړي.

دغه اجنبیان به دغه راز له کوچنی سطحه هم ساحوي راپورونه او ارزونی برابروي.

د مشاهداتي مسابې وضعیت د خارونکي او ارزونی د بهير یوه برخه ده، او د همدغه فعالیت له مخي په مطبوعاتو کې ستاسو ورځنی حضور سنجول کېږي.

د لاس ته راغلو اهدافو ارزونه باید لاندې تکيو ته شامله وي:

- ۱- په محلاتو کې د ورځنی حضور لپاره: کيسټي، پوسترونه، سريښناکې پاني، معلوماتي پاني او نور ...
- ۲- په فضاء کې د ورځنی حضور لپاره: په دوو يا زياتو راديوبي سټيشنونو او خبری رadioگانو کې ظهور.
- ۳- په نشراتو کې د ورځنی حضور لپاره: په مطبوعاتو کې په وخت سره د پېښو له عکسونو سره د بنو ليکل شویو مقالو نشر.
- ۴- د راپور ورکړل شویو رایو د ترلاسه کولو ابتکار، لکه د مخورو خلکو موافقه او د مذهبی ډلو په شمول له بیلاپیلو سازمانونو سره ملا قاتونه.

په ياد مو وي چې د مطبوعاتي کمپاين تول مؤثریت یوازې په ساحو کې د خارونکو د ارزونې په اساس نه دي، سروې ګانو دا بنودلي ده چې له رقيبانو خخه ستاسو وړاندې والي د پروسې د تكميل لپاره دي، ستاسو طبقة بندي هميشه د دي تعبيينونکي ده چې آيا ستاسو پیغام د مخامنځ خبرو اترو له لاري نقل شوي او که د مطبوعاتو، يا داچې له دي ټولو سره هیڅ تړاو نه لري.

د کمپاين کميته

ستاسو د سازمان پاليسى جورونکي برخه يا د کمپاين کميته د زياتره ستونزمنو دندو د اجراء او پروگرامونو ارزونه په غاړه لري.

په کميته کي باید تاسو خپله او ستاسو د تولو، حقوقی، عملیاتی، مالي، تحقیقاتی برخو آمرین، یعنی د کمپاين عمومي آمرین برخه ولري، او د کمپاين عمومي آمرین به د رئيس د معاون په توګه کارکوي.

کميته به د عملیاتو د تولو لارښونو، د فعالیتونو د پروگرامونو، د کمپاين د ستراتیژۍ، د پرمختګ د حرکاتو او تر انتخاباتو پوري د تولو هغو اړوندې شيانو مسؤوليت په غاړه لري چې د لارښونې پاليسى ته ضرورت لري.

د کمپاين د تولو فعالیتونو خخه د اطلاع په هدف تاسو باید په اوونې کې یوچل د کمپاين د مرکزي قرار گاه خخه د عملیاتو راپور تر لاسه کړي او لازم تصاميم ونيسي.

شاید د یوه ډير با مصرفه او بنه پلان سره سره بياهم ساحوي نظر پوبنتنې ونسې چې ستاسو سیال تر تاسو مخکي دي، نو د داسې یوې منفي نتيجې سره د مخامنځ کيدو په صورت کې یو وار بیا د خپل ټیم له غړو سره د ترسیماتو تختې ته ولاړ شئ او د خپل پلان اجرائيوي لاري له نظر تيرې کړئ، او له نظر پوبنتنې سره سم د خپل کمپاين په اجرائيوي لارو کې تعدیلات راولئ.

که تاسو په دې فکر کې یاست چې په انتخاباتو کې موکامیابي امكان نه لري، په دې صورت کې دسيالۍ پربینودل یوه له هغو لارو خخه ده چې عمل پري وکړئ او خپل ضرر راکم کړئ، لیکن که تاسو خپل کمپاين سم ترسره کړي وي نو د سیالۍ پربینودل باید وروستي انتخاب وي.

که د کمپاين په بهير کې ستونزې پیدا کېږي، کميته مو باید د اشتباهاهو په پیداکولو کې فعاله وي او لازمي اصلاحات رامنځ ته کړي.

تاسو باید سختو سوالونو ته صادقانه څواب ولري، د مثال په توګه:

تاسو د خلکو له ډلو سره په رابطه کې یاستئ؟

آيا واړه جوړجاري ستونزه حل کولاي شي؟

که څواب منفي وي په دې حالت کې باید خپله تګلاره تغییر کړئ.

آيا د پيسو کمبنت یوه ستونزه ده؟

که داسې وي تاسو باید زر تر زره هغه پیدا کړئ، د خار او ارزونې په صورت کې باید ستونزې په نښه شي او فوراً د حل لارې ورته ولټول شي، ځینې وخت کیدای شي ستونزه د کاري ټیم د غړو په تغییر او تبدیل او په مناسب ځای کې د هر شخص په ګومارنې سره حل شي.

مګر د کامیابې په وړاندې ځینې داسې ستونزې هم ممکن پیدا شي چې د یوه لوی او جدي تغییر غوبښونکې وي، مثلاً د بې کفایتی، خیانت او داسې نورو له امله د یو شمیر کلیدي کارکوونکو لیرې کول.

د ستونزو حل لارې باید پرته له دې چې خومره مشکلې دی زر تر زره تطبیق شي، باید له یاده ونه باسې چې د کمپاين پرمھال تاسو له وخت سره سیالي کوئ.

۳.۳ اړیکې او ارتباطات

مطبوعاتو په دې وروستیو کلونو کې په افغانستان کې د پام ورځای نیولي، که بشه وي او که بد، اخبار او نورو معلومات په چاپې، غږیزو او تصویری رسنیو سربیره په دې انټر نیټ هم خپرېږي چې د رسنیو دغه پراخ فعالیت د خلکو په افکارو او اعمالو هم تاثیر کړي وي، خصوصاً په لویو بنارونو کې چې د هر ډول رسنیو د فعالیت سیمې دی.

کور په کور ګرځیدل او له خپلو پلانونو او پروګرامونو خخه د خلکو خبرول کافې نه دی په تیره بیا په هغه لنډ او تنګ وخت کې ستاسو انتخاباتی کمپاين لپاره تاکل شوی دی، نو تاسو مطبوعاتو ته ضرورت لرئ او مطبوعات له تاسو سره هغو کسانو ته د پیغام په رسولو کې خورا لویه مرسته کوي چې د لاس ورکولو چانس مونه دی ور سره پیدا کړي او یا هم نه یاستئ توانيدلې چې لنډه وینا ورته وکړئ.

له ورڅابو، تلویزیون او رادیو خخه استفاده وکړئ او له دې لارې د رایه ورکوونکو د جلبلو چانس لاس ته راوړئ.

له مطبوعاتو سره بنه روابط

اضافې وخت له مطبوعاتو سره د بنو روابطو به تامین کې مؤثر دی، په دې اساس لاندې خو تکي به پام کې ونیسیئ.

۱- د مطبوعاتو له کارکوونکو سره بنه روابطه پیدا کړئ او هغه وپالئ.

- ۲- منصفانه عمل وکړئ، معنا داچې له مطبوعاتو سره د معاملې په وخت کې يو ته په بل ترجیح مه ورکوئ.
- ۳- کله چې له تاسو نظر پونستل کېږي دقیق څواب ورکړئ ځکه دا وړیا تبلیغات دی چې له لاسه باید ورنه کړل شي.
- ۴- که په فوري دول د مطبوعاتو لخوا مطرح شوي سوال ته څواب نه لرئ او د حقایقو راتولولو ته ضرورت لرئ، د خبریال شماره واخلئ او د څواب تر موندې وروسته له هغه سره اړیکه ونیسی، په هر صورت بي څوابه بي مه پربردئ.
- ۵- مطبوعات همیشه د اخبار په لته کې وي نو خپلو فعالیتونو ته خبری ارزښت ورکړئ.
- ۶- رایه ورکوونکو ته د رسیدو په هدف له هر دول مطبوعاتو خخه استفاده وکړئ.
- له مطبوعاتو سره بنه روابط درلودل اوږده مهال پانګه اچونه ده، خبریالان هغه کاندیدان ذهن ته سپاري چې دوى يې له پوهنې او درک خخه متاثر شوي وي او له دوى سره شوي عمل له خپلو نورو همکارانو سره شريکوی.
- په بحراني حالاتو کې ستاستو مطبوعاتي دوستان کولای شي ژورنالیستانو ته د مناسبو مشورو په ورکولو سره هغوي ستاسو لور ته رامات کړي او په وړیا دول ستاسو مرستندوی وګرځي.

سياسي اعلانات

د انتخاباتو قانون ټولو کاندیدانو ته مساویانه زمانی او مهلتي لاس رسی ته لاره هواره وي (په عادالانه ډول او بې طرفې سره د نظریاتو د نشرولو په برخه کې ۵۰ مه ماده).

ټولیزې رسني لکه (راديو، تلویزیون او چاپی نشرات) باید د کاندیدانو تکلاري، لیدلوري او اهداف په منصفانه او بې غرضه توګه نشر کړي.

په تېرو انتخاباتو کې له دغې مادي خخه په پیروی د کمپاين د دورې به خلورو اونیو کې د ولسي جرګې ټولو کاندیدانو ته د پنجو دقیقو رادیوبي او دوو دقیقو تلویزیونی خبرو چې دوو څلله نشريدلې وړاندیز شوي وو، د ولايتي شوراګانو لپاره د خلورو دقیقو رادیوبي او دوو دقیقو تلویزیونی خبرو چې د یوڅل نشر وړاندیز شوي وو.

د انتخاباتو خپلواک کمیسیون باید د انتخاباتو له تاريخ خخه لېر لړه شپیته ورځې مخکې د رسنیو د خارنې يو کمیسیون جوړ کړي تر خو د انتخاباتي کمپاين له دورې خخه د مطبوعاتو د مساویانه پونښن خارنه او په دې برخه کې شکایتونو ته رسیدگې وکړي.

سره له دې چې زیاتره خلک د وړیا نشراتو لپاره وړاندیز شوې دقیقې مؤثرې نه ګنې، لیکن دا تاسو ته د دې فرصت درکوي چې رایه ورکوونکو ته خپل څان او اساسنامه ور وپیژنې.

دا کار دغه راز له تاسو سره د هغه اشخاصو په جلب کې هم مؤثره ونډه دلودلی شي چې د ویناوه په عام محل کې گدون نشي کولی.

غوره ده چې په دې برخه کې لاندې تکي په پام کې ونسیئ:

♣ په موزون او کرار آواز سره خبرې وکړئ (دیرې تیزې نه).

♣ د تکيه کلام له تکرار خخه ځان وساتئ.

♣ د کمپاین تر دریو موضوعاتو پوري ځان محدود کړئ.

ستاسو د رسنۍ انتخاب

له کومو رسنیو خخه، خه وخت او خه ډول استفاده باید ستاسو د کمپاین د عمومي پلان یوه برخه وي، د هیواد په اکتره سیمو کې چې بریښنا پکې نه شته، رادیو ته د ټولو مطبوعاتو په پرتله د اوریدو او پیغام رسولو د ملي او معمولي وسیلې په سترګه کتل کېږي.

رادیو

د رادیو شهرت خورا پخوانی او د جامعې د ټولو برخو له اقتصادي وضعیت سره مناسبت لري.
رادیو د ټولو رسنیو په پرتله د انتخاباتی کمپاین او رایه ورکونکو د جلب لپاره مهمه رسنۍ ده، رادیو دغه راز تر انتخاباتو پوري د مربوطه موضوعاتو د نشر قابلیت هم لري او په یوه وخت کې ګن شمیر رایه ورکونکو ته د پیغام رسولو امکانات لري.

د خپلی کاندیدی اعلان مو باید رادیو ستیشنونو ته ورکړئ څکه له یوې څانګړې رسنې سره معامله او د نورو پریښنودل به نا مناسب عمل وي.

د اعلاناتو او انتشاراتو په خنګ کې هڅه وکړئ چې له رادیو ګانو سره مرکې وکړي او د کمپاین دری پیغامونه مو خلکو ته ورسوئ.

په رسنیو کې له ځنډ پرته حضور ستاسو له نامه سره د خلکو د آشنايی دیره غوره لار ده، دغه راز له دې لاري تاسو کولای شئ اوریدونکي د خپل کمپاين له فعالیتونو څخه خبر کړي.

تلويزيون

د انځاباتي اعلاناتو لپاره له تلویزیون څخه استفاده دیره قيمته تماميرې، مګر نوري لاري هم شته چې له تاسو سره په تلویزیون کې د بنکاره کيدو لپاره مرسته کوي.

په تلویزیونونو کې په وړیا دول د بنکاره کيدو یوه لار د رسنیو اړایسټل دي ترڅو له تاسو سره مرکې وکړي او ستاسو فعالیتونه یا د موضوعاتو په اړه ستاسو دریغ د هغو خبرونو په شان وانګيرې چې خلکو ته د اوریدلو اربښت لري.

هیڅ شی دومره جالب نه دې لکه د مرکه کيدونکي بسلکي اوږد، کوبنښن وکړئ هغه مرکه کيدونکي تاسو و اوسي، تاسو له همدي امله ممکن پروګرامونو ته دعوت شی، مګر د دغه موقف او په تلویزیون کې د وړیا بنکاره کيدو د مؤقتیت د لاس ته راولو وروسته په ياد ولرئ چې د مرکې لپاره تیاري ونسیئ او په دې فکر وکړئ چې د اوریدونکو له یوې خانګړې ډلي غوبرونو ته خرنګه د خپل کمپاين دری عمدہ ټکي ور ورسوئ.

هیره مو هنه وي چې په تلویزیون کې د هیڅ خبرې لپاره دوهم چانس نشي، خصوصاً په هغو مرکو کې چې په ژوندي توګه خپرېږي.

په دې ځای کې ستاسو قول څوابونه وروستني دي.

چاپي مطبوعات

هغه دليل چې په راديو او تلویزیون کې د راځرګندیدو لپاره وړاندې کېږي په چاپي مطبوعاتو کې هم د تطبيق وړ دي، تلویزیون او راديو خپل زياته موضوعات له وړخپانو او مجلو څخه تر لاسه کوي، که تاسو په وړخپانه کې ځان ته ځای پیدا کړلې شي، نو تلویزیونی او رادیووی مصاحې ته د لاري پیدا کولو چانس مو زیات دي.

له خپل مطبوعاتي مسؤول څخه وغواړئ چې د نشر لپاره بسلکي او موزونې مقالې ولیکي، په عین حال کې ایدیتور هم مسؤوليت لري چې ضعیفه مقالې نشر نه کړي.

په ورځانو او مجلو کې دغه راز د خپل عکس له چاپ خخه هم څان مطمئن کړئ، د هغو محافلو لیست وغواړئ چې
مطبوعات او عکاسان یې کور کوي، وروسته تاسو کولای شئ په محافلو کې د خپل گډون لاره تعین کړئ.

انټرنیټ او منني پیغام

په معلوماتي تکنالوژۍ کې سريع انکشاف د کاندیدانو پرمخ د یوې بلې رسنی لاه هم پرانیستی ده چې هغوی یې تسخیرولي
شي، په بنار او د څوانانو په منځ کې ډير خلک شته چې انټرنیټ کاروي، تاسو له دې لارې کولای شئ له هغوی سره تماس
ونیسی.

په دې برخه کې مو لومړۍ کار باید د یوې انټرنیټی پاني پرانیستل وي او په دغه پاڼه کې د بیلا بیلو موضوعاتو په خپرولو
سرېږد د لیدونکو نظر هم پونستلي او د هغو مطابق څواب ورکولی شي، دغه راز کولای شئ رایه ورکوونکي د ايميل له لاري
دعوت کړئ.

هغه انټرنیټی پاني ولټوئ چې څوانان پکې جروبخت کوي، لکه فیسبوک (face book) او داسي نوري پاني.
د مبایل له لارې د مسیج يا S.M.S په لیپلو کولای شي رایه ورکوونکي له خپلو برنامو او پلانونو خبر کړئ دا خصوصاً څوانانو
د رسیدو ډيره بنه لاره ده، په هر صورت دا کار ډير لګښت غواړي نوله دې کبله څانونه مطمئن کړئ چې ستاسو دغه کار د
پیسو ارزښت لري او کنه؟

اضافي مشورې

له هر ډول رسنی خخه چې استفاده کوئ تاسو باید له هغو خلکو سره معامله وکړئ چې په پاي کي هغوی ستاسو په اړه د
نظر د اظهار تصمیم نیولی شي، د هغوی کیدای شي تاسو خوبن نه شي، طبعاً ستاسو هم نه خوبنېږي مګر ستاسو په
انتخاباتي کمپاين کې شخصي تمایلات باید ځای ونلري.

له مطبوعاتي کارکوونکو سره هميشه په غوره اقداماتو څانونه مخامنځ کړئ او هغوی تر خپل تاثير لاندې راولئ.

د لومړي ملاقات پرمهال له خپلې مطبوعاتي بستې سره چې لاندې شيان پکې وي تيار اوسي:

- 1- بیوګرافی مو باید له دوو صفحونه وي زیاته او ستاسو په اړه ټول ضروري معلومات پکې ځای شوي وي.
- 2- ستاسو هر ډول رنګه او ساده مګر بنکلې عکسونه پکې وي.

۳- د موضوعاتو په اړه لنډي جملې.

۴- سربنناکي پانې او د کمپاين نښاني.

۵- ستاسو د کمپاين د هغو غونډو تصویرونه چې مطبوعاتو کور کړي وي.

ټول مطبوعاتي مراکز کور کړئ او د مطبوعاتي کارکوونکو د اړکيو شميرې چې له تاسو سره ملاقات کوي یاداشت کړئ، خکه

تاسو د اړیکو دغو شميرو ته په مختلفو وختونو کې ضرورت لري خصوصاً کله چې ستاسو کمپاين له بحران سره مخ شي.

۳،۴ د انتخاباتو ورځ او وروستي خارزني

انتخاباتي کمپاين د انتخاباتو له ورځي سره نه ختميرې، بالعکس کله چې د رايې ورکولو مرکزونه تپل کېږي دا هغه وخت دی

چې د بايللو او ګټلو تصميم پکي نيوں کېږي.

دغه شبې نه په دې لحاظ چې د اورده مهال کار د حقيقی پایلوا د معلومیدو وخت دی، له دې امله هم دېره مهم دی چې

هسي نه یو شمير خلک له فرصت خخه استفاده وکړي او د خپل بری لپاره په حقائقو سترګې پتې کړي.

له دې کبله د یوه بنې کمپاين لپاره باید له دې هم سري خبر وي چې د انتخاباتو له ورځي وروسته به خه کېږي او له همدي

اوپاع سره سم خپل ملاتړي تیار کړي.

د انتخاباتو په ورځ بالقوه اختلالات

د ۲۰۰۵ کال په پارلماني انتخاباتو کې د تقلب مکرري ادعاوي وشوي چې یو شمير په لانډي دول وي:

- د مسلحو ډلو لخوا تهدید، مثلاً د وسله والو لخوا د رايې ورکولو د مرکزونو اشغاليدلز

- د محلی حکومت د طرفدارو ماموريتو موجوديت، لکه د ولسوال لخوا د رايې ورکول د یوه مرکز بند ساتل، له دې کبله چې
يو کانديدې د خپلواونو له جملې خخه وو او هغه سیلان درلودل.

- د هغو کارکوونکو موجوديت چې د انتخاباتو د مشترک نظارتی ټیم غږي خو په عین حال کې رشوت خواره وو.

- د رايې اچونې نا مناسب مراکز، مثلاً د یوه کانديدې په کور کې.

- د نوماندانو له لوري د رايې ورکولو د مرکزونو اشغال، هغه کانديدان چې له وسله والو ډلو سره یې تراو درلود.

- د کانديدانو د استازو لخوا رايه ورکوونکو ته د رايو په بدل کې پيسې ورکول.

- د رايي د گن شمير کارتونو موجوديت، او خوئلي رايي ورکول لکه دهغۇ کسانو اخستل چې شخصىي کاندىد تە رايي ورکري يا دا چې رايي ورنە كپرى.
- د بىشۇ لە کارتونو خخە پە استفادى سەرە د هغۇ پە نمايندە گى، رايي ورکول، لکه چې پە ئىينو لىرى پىرتۇ سىيمۇ كې د احصائىي پە اساس بىشۇ رايي ورکپى دى لىكىن پە رايي اچونە كې نە دى لىدل شوي.
- پە كورونو يا نورو تېل شويو ئايونو كې د رايي د صندوقونو دكول.

د رايي شميرلو پە بهير كې نهابىي اختلالات

د تاكنو د ورخى پە نورو معضلاتو سربىرە تر تولو مؤثر تقلب او د انتخاباتو اعتبار تە تاوان اپول، د رايي اچونى پە بهير كې رامنځ تە كېرىي.

د مخكىنيو تاكنو ئىينى عىينى مشاهدات پە لاندى توگە خلاصە كوو:

- د ولايتي انتخاباتو پە كميسيون كې د رشوت خورو او طرفدارو کارکوونكى موجوديت، لکه هغە کارکوونكى چې د رايي شميرلو پە وخت كې د خپلى خوشى د کاندىد رايي زياتوى. يا يې پە بدل كې پىسى ترى اخلى، يا ھم د يوه کاندىد رايي كموي.

- د رايي ورکولو سېينو پانو پە نېبىھ كول. د مثال پە دول، د انتخاباتو کارکوونكى او د نظارت غرىي د خپل مورد نظر کاندىد، لپاره د رايي ورکولو سېينى پانى نېبىاني كوي.

- د شمير پە پايه كې، د کاندىد د رايي مجموعى تە تغيير ورکول، مثلا هغە کارکوونكى چې ارقام ليكى، تهديد شوي وي يا رشوت ورکړل شوي وي. ستاسو لپاره مهمه ده چې خپل کارکوونكى پە يو لې مواردو كې، وازموسى، خصوصا رسمى خارونكى، خو هغۇي بىھ متوجه وي او پە هماگه لومړيو شېبو كې، د تقلب مخنيوى وکرى.

ایا ستاسو پلويانو د رايي ورکولو بهير تر پايه خارلى دى؟

حتا د انتخاباتو تر ورخى وړاندې كوبىنىن وکرى پوه شى چې د رايي ورکولو د مرکزونو موظفين خوک دى؟ او خوک به د رايي د شميرلو مسؤولين وي؟ د هغۇي د گومارنى معیار خە دى؟

ایا هغۇي د خپلى دندى پە برخه كې سمه روزنە ترلاسه كپرى ده؟

ایا د هغۇي کوم يو له مشخص کاندىد سەرە تراو لري؟

که کاندید د کوم تقلب هخه کوي، تاسو کاملا د هغوي مخه نه شى نيولى، به هر حال، د رايه ورکولو په مراکزو کې، د ماھرو او ازمويل شوو کارمندانو درلودل ستاسو لپاره چير مهم دي. تاسي کولي شي چې لې ترلېره، د تقلب په اړه پرلپسي راپور ورکړي او یا هغه خلکو ته افشا کړي. له دې کبله باید تاسو دوه تنه خارونکي ولري، چې د رايه ورکولو په مرکزونو کې د انتخاباتي بهير لارښونه وکړي او د هر ډول اختلال په اړه تاسو ته راپور درکړي.

که تاسو وغواړي چې شکایت وکړي، هغوي باید شاهدان و اوسي. کله چې د رايه ورکولو مرکزونه وټړل شي، هغوي باید د رايه ورکولو، د سپينو پانو په ساننه تاکيد وکړي. که ممکنه وي، یو له دوى خخه دې د رايو صندوقونه د ولايت تر مرکز پوري بدرګه کړي.

د شميرلو په مرکز کې د یوه زيات شمير هغو خارونکو د موجوديت تمه ولري چې د رايه ورکولو پاني شميري او ددغه پروسې خارنه کوي.

واضحه ده چې تاسو باید داسي افراد ولري چې خلورویشت ساعته د شميرلو د پروسې خارنه وکړي (تر دې چې صندوقونه په یو پې طرفه خای کې قلف شي) ځکه په سپينو پانو باندي د صندوقونو د ډوکولو او د صندوقونو د ورکيدو لپاره یوه دقیقه هم کافي ګنل کيدای شي. تاسو باید پوه شي چې شوک محوطې ته لاسرسى لري او په کومه اندازه یوازي همامغه اشخاص منل شوي دي.

د مدني ټولنو له خوا د هغو خارونکو سره بنه روابط ستاسو لپاره چير مهم دي چې د چا پلويان نه دي، مخصوصا هغه وخت چې تاسو نه شي کولي دائمي ناظرين ولري.

کله چې ستاسو په ولاياتو کې نړیوال خارونکي موجود وي، تاسو کولي شي هغوي ته له هر ډول اختلالاتو خخه اطلاع ورکړي. که تر اوسي هم تاسو تقلب ويني، پرته له وبرې، د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون مقاماتو یا نړیوالو خارونکو خپل شکایت ته ورسوی. د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون کولي شي هغه کاندیدان سلب صلاحیت کړي، چې له وسله والو ډلو سره تراو لري. د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون د تقلب په ارتکاب باندي د باوري کيدو په صورت کې، کولي شي چې د رايو د دوهم څلی شميرلو یا حتی دوهم وار رايه اچونې اعلان وکړي.

مه پرېردې چې په مشکل سره ترلاسه کړي بریالیتوب مو په وروستیو شیبو کې غلا کړل شي.

٤ ضميمې

۱،۴ اساسی قانون(انتخاب شوې مادي)

دوهم فصل: د اتبعو اساسی حقوق او وجایب

پنځه دېرشمہ ماده:

د افغانستان اتباع حق لري د خپلو مادي یا معنوی غوبښتو د تامین لپاره د قانون له حکمونو سره سم، ټولنې جوړي کړي. د

افغانستان اتباع حق لري د قانون له حکمونو سره سم، سیاسي گوندونه جوړ کړي، په دې شرط چې:

۱- د ګوند مرامنامه او اساسنامه د اسلام د سپیخلي دین له احکامو او په دې اساسی قانون کې د راغلو نصوصو او ارزښتونو

مخالف نه وي،

۲- د ګوند تشکیلات او مالی منابع خرگند وي،

۳- نظامي او نظامي دوله تشکیلات او هدفونه ونه لري،

۴- له بهرنیو سیاسي گوندونو یا نورو بهرنیو منابعو سره تړلې نه وي،

۵- د قوم، سیمې، ژپې او فقهی مذهب پر بنسټ د ګوند جوړول او فعالیت کول، جواز نه لري.

هغه جمیعت او ګوند چې د قانون له حکمونو سره سم جوړېږي، د قانوني موجباتو او باصلاحیته محکمې له حکمه پرته نه

منحل کېږي.

دریم فصل: جمهور ریس

دوشپیتمه ماده:

څوک چې جمهوري ریاست ته کاندیدېږي، باید د لاندینیو شرطونو لرونکی وي:

۱- د افغانستان تبعه، له افغان مور او پلار خخه زېړدلې وي او د بل هیواد تابعیت ونه لري،

۲- د کاندیدو په ورځ ې عمر تر خلویښتو کلونو کم نه وي،

۳- د محکمې له خوا د بشري ضد جرمونو، او جنایاتو په ارتکاب او یا له مدنی حقوقو خخه په محرومۍ محکوم شوي نه وي،

۴- هیڅ شخص نه شي کولی له دوو دورو زیات د جمهور ریس په حیث وټاکل شي. په دې ماده کې راغلی حکم د جمهور

ریس د مرستیالانو په برخه کې هم تطبیقېږي.

پنځم فصل: ملي شورا

یوانتیايمه ماده:

د افغانستان د اسلامي جمهوري دولت ملي شوري، د ستر تقنيني اورگان په توګه د افغانستان د خلکو د ارادو بنکارندويه ده او د تول ملت نماینده گي کوي. د شورا هر غړي د راي د خرگندونې په وخت کې، د افغانستان د خلکو عمومي مصلحتونه او سترې گنې د خپل قضاوت محور تاکي.

پنځه اتيالمه ماده:

هغه خوک چې د ملي شورا غږيتوب ته کانديد يا ټاکل کيرې، د ټاکونکو په شرطونو سربيره، دا لاندې صفتونه هم باید ولري:

۱- د افغانستان تبعه وي يا لېر ترڅره د کانديدیدو يا تعیین تر نیټې لس کاله پخوا بې د افغانستان ددولت تابعیت ترلاسه کړي

وې،

۲- د محکمي له خوا د بشري ضد جرمونو، او جنایاتو په ارتکاب او یا له مدنۍ حقوقو خخه په محرومۍ محکوم شوی نه وي،

۳- د ولسي جرګي غريو د کانديدید په ورڅ د عمر پنځه ويشت کاله او د مشرانو جرګي غريو د کانديدیدو يا ټاکنې په ورڅ د

عمر پنځه ديرش کاله بشپړ کړي وي.

نوی یمه ماده:

ملي شورا لاندې واکونه لري:

۱- د قوانينيو او تقنيني فرمانونو تصويب، تعديل يا لغوه کول،

۲- د ټولنیزو، فرهنگي، اقتصادي او تکنالوجيکي پرمختيابي پروګرامونو تصويب،

۳- د دولتي بوديجي تصويب او د پور اخستو يا ورکولو اجازه،

۴- د اداري واحدونو منځته راول، تعديل او یا لغوه کول،

۵- د دولتونو ترمنځ د تړونونو او بین المللې میثاقونو تصدیق او یا له هغو خخه د افغانستان بیلول،

په دي اساسي قانون کې نور مندرج واکونه.

څلورنوی یمه ماده:

قانون هغه مصوبه ده چې د ملي شورا د دواړو جرګو له خوا تصويب او د جمهور رئیس له خوا توشیح شوې وي. مګر دا چې

په دي اساسي قانون کې بل دول خرگندونه شوې وي. که جمهور رئیس د ملي شورا د مصوبې سره موافقه ونه لري، کولي شي

چې د وړاندې کيدو تر نیټې وروسته يې په پنځلسو ورڅو کې د دلایلو له بنولو سره، ملي شورا ته مسترده کړي.

ددې وخت په تيريدو او یا دا چې ولسي جرګه یو څل بیا هغه د ټولو غړو له دریو برخو خخه په دوو برخو رایو تصويب کړي،

المصوبه توشیح شوې گنله کيرې او نافذېږي.

یوولسم فصل: متفرقه حکمونه

یوسل شپرپنځوسمه ماده:

د هر دول انتخاباتو د خارني او اداري او په هيواو د خلکو عمومي رايونه د مراجعي لپاره د انتخاباتو مستقل کميسيون د قانون له حکمونو سره سم جوړيري.

۲.۴ د انتخاباتو قانون (انتخاب شوي مادي)

خلورم فصل: رايه ورکونکي او کانديدان

ديارلسمه ماده د رايه ورکونکو شرطونه:

د لاندنېو شرایطو لرونکي کسان د انتخاباتو په ورڅ د رايه ورکولو حق لري:

A لبر تر لريه د انتخاباتو په ورڅ د (۱۸) کلنۍ د عمر بشپړول.

B د رايه ورکونکي په توګه د نوم ليکنې پرمهاں د افغانی تابعیت درلودل.

C د باصلاحیته محکمې په حکم له سياسي او مدنی حقوقو خخه نه محرومیت

D کميسيون له لاري د رايه ورکونکي په توګه نوم ليکنه.

خوارلسمه ماده د کانديدانو اوصاف:

هغه شخص چې د اساسی قانون د دوه شپیتمې مادي مندرجه اوصاف ولري، کولي شي خان جمهوري ریاست او هغه شخص چې د اساسی قانون د پنځه اتیایمې مادي مندرج شرایط ولري، کولي شي خان ملي شورا، ولایتي يا د ولسوالۍ شوراګانو ته کاندید کړي.

پنځه لسمه ماده: د کاندیدیدو شرایط:

۱ لاندنې کسان نه شي کولي چې تر استعفا وړاندې خپل خان جمهوري ریاست، ملي شورا، او ولایتي او د ولسوالیو شوراګانو ته کاندید کړي، مګر هغه وخت کولي شي چې د نوماندې د اوراقو د تسلیمي پر مهال بې له خپلې دندې استعفا کړي وي:

A د ستري محکمې ریبیس، غری او قاضیان.

B لوی خارنوال او خارنوالان.

C وزیران، معینان، واليان او مرستیالان بې او ولسوالان.

D د ناحيو ریيسان او بناروالان.

E د ملي دفاع، کورنيو چارو وزارت او ملي امنیت د عمومي ریاست منسوبین.

F په مرکز او ولاياتو کې د دولتي اداراتو او د وزارت د خانگو مشران او عمومي ریيسان.

G د انتخاباتو کارکوونکي.

۲- کله چې د دغه مادې د (۱) فقرې مندرجه اشخاص اشغال ونه کړي شي، مګر هغه وخت چې نوي بيا مقرر کړل شي.

۳- هغه کسان چې د غیر رسمي نظامي قواوو يا وسله والو ډلو قوماندې يې عملا په لاس کې وي او يا يې غږي وي، نه شي کولی

په انتخاباتو کې خان کاندید يا په عین کې وخت کې تر یوه انتخاباتي حوزه په زیاتو حوزو کې خان کاندید کړي.

۴- هیڅ شخص نه شي کولی په یو وخت کې تر یوې انتخاباتي حوزې زیات په نورو حوزو کې خان کاندید کړي.

اتم فصل د انتخاباتو تدوير:

پنځوسمه ماده، د افکارو او نظریاتو منصفانه خپریدا او پخشن:

۱- د انتخاباتي سیالیو په بهير کې د عامه افکارو د اگاهی په منظور، ټولیزې رسنۍ (ټلویزیون، رادیو او اخبار) د کمیسیون له

خوا له وضع شویو اصولو سره سم، د کاندیدانو اهداف، نظریات او مرامنامي په منصفانه او بې طرفه توګه خپروي.

۲- د عامه اگاهی رسنیو ته لاسرسی لپاره کاندیدان تر خپله وسه، د انتخاباتي مبارزو په بهير کې، او دولتي ټولیزې رسنۍ

مکلفې دي له کمیسیون سره په موافقه د کاندیدانو اهداف، مرامنامي او نظریات په منصفانه او بې طرفانه توګه خپاره او

پخشن کړي.

۳- دولتي جمعي رسنۍ مکلفې دي د ضرورت په اساس، د انتخاباتو د منصفانه نشراتو د پليتابه لپاره اهداف، پالیسي، او

طرزالعملونه او د دغه مادې د (۱ او ۲) فقرو حکمونه تدوين کړي.

يو پنځوسمه ماده د رسنیو کمیسیون:

۱- ترڅه د انتخاباتو له نېټې (۶۰) ورځې وړاندې کمیسیون، د خبرې رسنیو کمیسیون تاسیسوی.

دغه کمیسیون د انتخاباتي مبارزو او سیالیو منصفانه نشر او رپوټ ورکول خاري او د انتخاباتي سیالیو له منصفانه رپوټ

ورکول او نشر خخه د هر ډول سرغړونې او یا نورو سرغړونو چې د خبرې رسنیو د اصولو تر احکامو پوري اړوند وي، رسیده

ګی کوي. د اعتراض پرمھا، معترض کولی شي خپل اعتراض کمیسیون ته وسپاري.

۲- د خبرې رسنیو د کمیسیون واکونه، دندې او ترکیب د کمیسیون له لارې وضع او تنظیمیرې.

نهم فصل انتخاباتي سرغړونې او شکایتونه:

د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون دوپنځوسمه ماده:

۱- انتخاباتي سرغړونو، شکایاتو او اعتراضاتو ته د رسیده ګی، په موخه، د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون په لاندې ترکیب رامنځته کېږي

۳-په لاندې مواردو کې د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون د رسیده ګی، او تصمیم نیولو صلاحیت او واک لري:

A د انتخاباتو د ترسره کولو په پروسه کې د قانون ماتونې په شمول تر انتخاباتي سرغړونو اړوندہ شکایتونه، په دې شرط چې شکایت به د انتخاباتو د نتایجو تر تصدیق وړاندې رسیدلی وي.

B د هغو کاندیدانو په لیست او اوصافو او شرایطو باندې د اعتراض موارد چې د انتخاباتو په پروسه کې مطرح کېږي.

[....]

۸- د انتخاباتي شکایتونو کمیسیون، انتخاباتي شکایتونو ته د رسیده ګی، په موخه د ولايتونو په کچه کمیسیونونو ته واک ورکوي خو د خپل صلاحیت په د ننه کې د انتخاباتي شکایتونو د کمیسیون له خوا له تصویب شوي طرزالعمل سره سم، شکایتونو ته رسیده ګی وکړي.

۳،۴ په ولسي جرګه او ولايتي شوراګانو کې د خوکيو ویش:

د ولايتي شورا ګانو خوکۍ		د ولسي جرګې خوکۍ		نفوں	ولایت
ښخینه و ته	تولې	ښخینه و ته	تولې		
۱۲۴	۴۲۰	۶۵	۲۴۹	۲۱,۶۷۷,۷۰۰	تولې
۴	۱۵	۲	۹	۷۹,۰۲۰	بدخshan
۳	۹	۱	۴	۴۱۲,۴۰۰	بادغیس
۴	۱۵	۲	۸	۷۴۸,...	بغلان
۵	۱۹	۳	۱۱	۱,۰۵۲,۵۰۰	بلخ
۳	۹	۱	۴	۳۷۱,۹۰۰	بامیان
۳	۹	۱	۴	۳۸۳,۶۰۰	دایکندی
۳	۹	۱	۵	۴۲۰,۶۰۰	فراه

۴	۱۵	۳	۹	۸۲۴.۵۰۰	فاریاب
۵	۱۹	۳	۱۱	۱,۰۲۰.۴۰۰	غزنی
۴	۱۵	۲	۶	۵۷۴.۸۰۰	غور
۴	۱۵	۲	۸	۷۶۷.۳۰۰	هلمند
۵	۱۹	۵	۱۷	۱,۵۱۵.۴۰۰	هرات
۳	۹	۱	۵	۴۴۳.۳۰۰	جوزجان
۸	۲۹	۹	۳۳	۳,۱۳۰.۲۰۰	کابل
۴	۱۵	۳	۱۱	۰.۷۱۴۰۰	کندھار
۳	۹	۱	۴	۳۶۷.۴۰۰	کاپیسا
۳	۹	۱	۵	۴۷۸.۱۰۰	خوست
۳	۹	۱	۴	۳۷۴.۷۰۰	کندر
۴	۱۵	۲	۹	۸۱۷.۴۰۰	کندوز
۳	۹	۱	۴	۳۷۱.۰۰۰	لگمان
۱	۹	۱	۴	۳۲۶.۱۰۰	لوگر
۵	۱۹	۴	۱۴	۱,۲۳۷.۸۰۰	ننگرهار
۳	۹	۱	۲	۱۳۵.۹۰۰	نیمروز
۳	۹	۱	۲	۱۲۳.۳۰۰	نورستان
۳	۹	۱	۵	۴۵۸.۵۰۰	پکتیا
۳	۹	۱	۴	۳۶۲.۱۰۰	پکتیکا
۳	۹	۱	۲	۱۲۷.۹۰۰	پنجشیر
۴	۱۵	۲	۶	۵۵۰.۲۰۰	پروان
۳	۹	۱	۴	۳۲۱.۵۰۰	سمنگان
۳	۹	۱	۵	۴۶۳.۷۰۰	سرپل

٤	١٥	٢	٩	٨١١.٧٠٠	تخار
٣	٩	١	٣	٢٩١.٥٠٠	اروزگان
٣	٩	٢	٥	٤٩٦.٧٠٠	وردگ
٣	٩	١	٣	٢٥٢.٧٠٠	زابل
-	-	٣	١٠	د کوچیانو لپاره په نظر کې نیوں شوې	

٤،٤ ثبت شوي سیاسي گوندونه:

گنه	د گوند نوم	د گوند ریيس
١	د افغانستان د جمهوري غوبنتونکو گوند	صبغت الله سنجر
٢	د افغانستان د ملي وحدت تحریک	سلطان محمود غازی
٣	د افغانستان د استقلال گوند	غلام فاروق نجرابي
٤	د افغانستان د څوانانو د ملي پیوستون گوند(همجا)	محمدجميل کرزى
٥	د افغانستان د ملي وحدت گوند	عبدالرشید جليلي
٦	د افغانستان د اسلامي اقامو د ملي وحدت گوند	محمدشاه خوګيانى
٧	د افغانستان د کار او پراختیا گوند	ذوالفار اميد
٨	د افغانستان د ملي پیوستون نهضت	پیرسیداحراق گیلانی
٩	د افغانستان ملي محاد	سیداحمد گیلانی
١٠	د افغانستان د ازادی او ولسوکۍ نهضت	عبدالرقيب کوهستاني
١١	افغان سوسیال دیموکرات(افغان ملت)	انورالحق احدی

۱۲	د افغانستان د خلکو د سعادت گوند	محمدزبیر پیروز
۱۳	د واحد افغانستان گوند	محمدواصل رحیمی
۱۴	د افغانستان اسلامي حركت	محمدعلی جاوید
۱۵	د افغانستان د ملي وحدت دحرکت گوند	محمدنادر اتش
۱۶	د افغانستان د پراختیا او د بشر د حقوقو د ساتنې گوند	بریالی نصرتی
۱۷	د افغانستان ملي گوند	عبدالرشید اربن
۱۸	د افغانستان د ملي کنگرې گوند	عبدالطیف پدرام
۱۹	د افغانستان د سولې غورخنگ گوند	شهنواز تنی
۲۰	د افغانستان دخلکو د اسلامي حركت گوند	الحاج سیدحسین انوری
۲۱	د افغانستان د اسلامي عدالت گوند	محمدکبیر مرزبان
۲۲	د افغانستان دخلکو د رسالت گوند	نوراقا رویینی
۲۳	د افغانستان دخلکو د هوسابنې گوند	میاګل وثیق
۲۴	د سولې او ملي وحدت گوند	عبدالقادر امامی
۲۵	د افغانستان د تفاهم او ولسوaki گوند	احمدشاهین
۲۶	د څوان افغانستان اسلامي سازمان	سیدجود حسینی
۲۷	د افغانستان د اسلامي اقامو د ملي سولې گوند	عبدالقاهر شریعتی
۲۸	د افغانستان د اسلامي وحدت گوند	محمدکریم خلیلی
۲۹	د افغانستان دخلکو د اسلامي وحدت گوند	حاجی محمدمحمق
۳۰	د افغانستان ازادي غوښتونکی لیبرال گوند	اجمل سهیل
۳۱	د افغانستان د خلاصون گوند	استاد محمدظریف
۳۲	د افغانستان د پیوستون گوند	عبدالخالق نعمت
۳۳	جماعته الدعوه الى القرآن و السنه افغانستان	مولوي سمیع الله نجیبی
۳۴	د افغانستان ملي نهضت	احمدولی مسعود

۳۵	د افغانستان د ملي سولې گوند	شاه محمود پولپليزی
۳۶	د افغانستان د خلکو د ارمانونو گوند	الحاج سراج الدين ظفری
۳۷	د افغانستان د ملي پیوند گوند	سیدمنصور نادري
۳۸	د افغانستان د ملي او اسلامي سعادت گوند	محمدعثمان سالکزاده
۳۹	د افغانستان د ازادي گوند	الحاج عبدالملک
۴۰	د افغانستان د خلکو د پاخون گوند	سیدظاهر قايد ام البلادي
۴۱	د افغانستان د سولې د فعالينو ټولنه	شمس الحق نورشمس
۴۲	د افغان وطن اسلامي گوند	محمدحسن فيروزخيل
۴۳	د افغانستان دخلکو ازادي غوبستونگی گوند	فدامحمداحساس
۴۴	د افغانستان د وحدت المسلمين تحریک گوند	وزيرمحمد وحدت
۴۵	د افغانستان د اقوامو د ملي پيوستون گوند	محمدظریف ناصري
۴۶	د افغانستان د ملي اسلامي اعتدال گوند	قره بيک ايزيديار
۴۷	د افغانستان د ملي ترقى گوند	دوكتور اصف بكتاش
۴۸	د افغانستان د ملي خپلواکي گوند	تاج محمد وردگ
۴۹	د افغانستان د ملي نجات جبهه تنظيم	صبتغت الله مجددي
۵۰	د افغانستان د اسلامي ملي وحدت گوند	محمداكبری
۵۱	د افغانستان د خلکو د حاكمیت د نهضت گوند	حيات الله سبحانی
۵۲	د افغانستان د ملي اسلامي جنبش گوند	سيدنورالله
۵۳	د افغانستان د ملت د اسلامي وحدت گوند	قربانعلي عرفاني
۵۴	د افغانستان د خلکو د نخبه گانو گوند	عبدالحميد جواد
۵۵	د هيياد ملي گوند	غلام محمد
۵۶	د وطن د ازادي غوبستونکو گوند	عبدالهادي دبیر
۵۷	د افغانستان د وطني پیوند گوند	سیدكمال سادات

استاد رباني	د افغانستان د اسلامي جمعیت گوند	۵۸
عبدالرب رسول سیاف	د افغانستان د اسلامي دعوت گوند	۵۹
نورالحق علومي	د افغانستان ملي متحد گوند	۶۰
احمدشاه اثر	د افغانستان د خلکو گوند	۶۱
محمدسمیع خروتوی	د افغانستان د ملي اسلامي ثبات گوند	۶۲
امانت ننگرهاری	د افغانستان د ملي مبارزینو گوند	۶۳
عبدالکبیر رنجبر	د افغانستان دیموکرات گوند	۶۴
عبدالحکیم نوروزی	د افغانستان د ملي وحدت ولسي تحریک	۶۵
سیدمصطفی کاظمي	د ملي اقتدار گوند	۶۶
محمدیونس قانونی	د نوي افغانستان گوند	۶۷
محمدحسن جعفری	د ملي رفاه گوند	۶۸
حبيب الله جانبداد	د ملي دریغ گوند	۶۹
میرمحمداصف ضعیفی	د افغانستان د رفاه گوند	۷۰
تورن نوراقا احمدزی	د افغانستان د اسلامي امت گوند	۷۱
روح الله لودین	د افغانستان ملي اسلامي گوند	۷۲
محمدشریف نظری	د افغانستان د خلکو د دیموکراسی د جنبش گوند	۷۳
محمدولی اریا	د افغانستان مترقی دیموکرات گوند	۷۴
الحاج محمدطاووس عرب	د افغانستان د دیموکراسی گوند	۷۵
بسم الله جویان	د افغانستان د مسلمانو خلکو گوند	۷۶
قاری احمدعلی	د افغانستان حزب الله	۷۷
عبدالهادی ارغندیوال	د افغانستان اسلامي گوند	۷۸
شیرمحمدبزگر	د افغانستان د پراخی دیموکراسی او ترقی گوند	۷۹
سیدامیر تحسین	د افغانستان د ولسي تپون گوند	۸۰

وھيدالله سباوون	د افغانستان اسلامي متحد گوند	۸۱
محمدمختر مفلح	د افغانستان د اسلامي نهضت گوند	۸۲
انجینر احمدشاه احمدزی	د افغانستان د ملي اسلامي اقتدار گوند	۸۳
سعیدالله سعید	د افغانستان مجاهد ولس یووالی اسلامي تحریک	۸۴

د ۲۰۰۸ کال د چسمبر په ۸ مه نیټه د عدلیه وزارت له وېبپاڼي خخه را خستل شوي دي: www.moj.gov.af

په عمومي توګه د دغه کتاب مطالب، د ((انتخابات خنګه گټلی شو؟ د کاريوهانو تجربې)) نشرېي خخه اخستل شوي دي.

سره له دې چې دغه رسالې د دوهمي او درېبېمي برخې زياتره مواد له همدغه پاس ياد شوي نشيبي خخه اخستل شوي،
ليکن له کارپوهانو سره د مرکو او رسمي راپورونو په شمول، چې لاندې ترې يادونه کيږي، د افغانستان د اوضاع او احوال سره
تطابق ورکړل شوي دي.

مخ.

عنوان.

..... سريزه	1
او د راتلونکي لپاره مبارزه رايه اچونه	6
1- ولسوaki په افغانستان کې	7
1,1 او سنی نظام	7

۱،۱،۱ اجرایه خواک	7
۱،۱،۲ مقتنه خواک	8
۱،۱،۳ ولایتی شوراگانی	10
۱،۱،۴ تاکنیز نظام	11
۱.۱.۵ اساسی مجریان	12
۱.۱.۶ د رایه ورکوونکو نوم لیکنه	14
۱.۱.۷ تاریخی اساسات او وروستی پرمختگونه	14
۱.۱.۸ پارلمان او سیاسی گوندونه	15
۱.۱.۹ نور اساسی عناصر	17
۱.۱.۱۰ اماده گی(تیاری)	18
۱.۱.۱۱ خان ارزونه	19
۱.۱.۱۲ ستاسو مoxy	19
۱.۱.۱۳ په شرایطو باندی ستاسو برابر والی	20
۱.۱.۱۴ ستاسو ارزښتونه	20
۱.۱.۱۵ ستاسو شخصیت	20
۱.۱.۱۶ ستاسو شهرت	21
۱.۱.۱۷ ستاسو د ملاتېر میکانیزم	21
۱.۱.۱۸ ستاسو مالی لارې چارې	22
۱.۱.۱۹ ستاسو وړتیا یا برجسته گی	22

..... ٩،١،٢ ستابسو د گټلو چانس	22
..... ١،١،٢ هغه اسباب چې رایه ورکونکي بې د پوبنتلو قصد لري	23
..... تاسو خوک ياست؟	24
..... خه مو تر اوسه کړي دي؟	24
..... تاسو نور خه کولی شي؟	24
..... ٢،٢ په سياسي حوزه کې	25
..... ١،٢،٢ د خپل چاپيريال ارزونه	25
..... ٢،٢،٢ د خپلو سيالانو پېژندنه	27
..... ٣،٢،٢ د موكلينو د موقعيونو ټاکل	27
..... خپلې محفوظې انتخاباتي حوزې پياورې کړي	28
..... ٣،٢ ستابسو دله يا تيم	29
..... ١،٣،٢ چلوونکي يا پلي کونکي	29
..... ٢،٣،٢ مالي چاري	31
..... ٣،٣،٢ اړیکې يا ارتباطات	32
..... ٤،٣،٢ ملاتړ او پښتيوانه	33
..... ٤،٢ ستابسو تګلاره(ستراتېژي)	34
..... ١،٤،٢ تګلاره ولې دومره مهمه ده؟	35
..... ٢،٢،٤ غواړي خنګه دغه ټاکني وګتی؟	36
..... ٣،٤،٢ تګلاره موله خه شي خخه تشکيل شوي ده؟	38

..... ۲،۴،۴ دغه تگلاره باید خوک پلي کړي؟	39
..... ۵،۴،۲ کله دغه ستراتېژي خپلو مشخصو مخو ته رسیدلی شي؟	39
..... ۳-ستاسو د انتخاباتي سیالي بهير	40
..... ۱،۳ تاسو د کاندید په توګه	42
..... ریښتونې اوسي	43
..... (د انتخاباتي کمپاين د پرمخ بیولو لوړنې مقتضيات په لاندې دول دي)	44
..... یوه بنه بیانیه کومه ده؟	44
..... له رايه ورکونکو سره اړیکې نیول	45
..... روغ او سالم اوسي	46
..... ۲،۳ انتقالات او عمليات	47
..... ستاسو د ټاکنیزو سیاليو فعالیتونه	49
..... سیاسي غونډې	51
..... سنتي فعالیتونه	52
..... سیاسي نبې نسباني	53
..... ۲،۲،۳ ستاسو د انتخاباتي سیالي اسباب او لوازم	53
..... پوسټرونه	54
..... د کمپاين ادبیات	56
..... ۳،۲،۳ د مالي امکاناتو پيدا کول	56
..... ۴،۲،۳ ۴ دفاعي نقش	59

..... له منفي کمپاینونو او څانګړو عملیاتو سره معامله کول	59
..... تاکنیز تاوتریخوالي	60
..... د پرمختګ ارزونه ۵,۲,۳	61
..... په هماغه لحظه چک کول	61
..... ساحوي گزارشونه	62
..... د کمپاین کمیته	63
..... اړیکې او ارتباطات ۳,۴	64
..... له مطبوعاتو سره بنه روابط	64
..... سیاسي اعلانات	65
..... ستاسو د رسمی، انتخاب	66
..... راديو	66
..... تلویزیون	67
..... چاپي مطبوعات	67
..... انټرنیټ او متنی پیغام	68
..... اضافي مشوري	68
..... ۴,۳ د انتخاباتو ورځ او وروستي خارني	69
..... د انتخاباتو په ورځ بالقوه اختلالات	69
..... د رadio شمیرلو په بهير کې نهایي اختلالات	70
..... ۴ ضميمې	71

۳،۴..... په ولسي جرگه او ولايتي شوراګانو کې د خوکيو ويش	76
۴،۴..... ثبت شوي سياسي گوندونه	78

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library